

Herman Ottó Múzeum

H-3529 Miskolc, Görgey Artúr u. 28. Levélcím: H-3501 Miskolc, Pf. 4.
Tel.: (+00 36) 46/560-170, 560-171, Igazgató/Director: 46/560-172
Fax: (+00 36) 46/555-397; E-mail: titkar@hermuz.hu
CIB Bank Zrt.: 10700086-67733271-52000001

Szakmai beszámoló a Miskolc – Szentlélek, pálos kolostornál 2014 – 2015-ben folytatott régészeti feltárásról és állagmegóváról

A régészeti feltárás eredményei:

A Herman Ottó Múzeum 2014 – 2015-ben folytatta a Miskolc – szentléleki pálos kolostor régészeti feltárását. Az évente közel egy hónapos feltárás során a kolostor nyugati traktusát, valamint a kerengőfolyosó nyugati oldalának északi és déli részét vizsgáltuk. Munkánkat – a 2013-as évhez hasonlóan – középiskolás diákok, illetve régészet szakos hallgatók (ELTE, ME, PTE, SZTE) segítették.

A kolostor nyugati oldalán a 2014-ben már vizsgált II. szelvény északi részén található pince feltárását fejeztük be. Továbbá vizsgáltuk a II. szelvényben a 2013-ban és 2014-ben kibontott rétegek kapcsolatát. A 2013 – 2015 között folytatott feltárások eredményei alapján az alábbi építési periódusok vázolhatók fel az épület ezen részére.

Az első időszakban (14. század első harmada) megépült a vizsgált terület északnyugati részén található pince, melynek déli és keleti határát az S120 fal alkotja, lejárata déli irányból volt. Nyugati és északi irányba a pince kiterjedését nem ismerjük. Ugyanebben az időszakban, de valamivel később hozták létre a terület déli felén – a jelenlegi kerengőfolyosó délnyugati részén – az S177 falat. Ez egy észak–déli irányú fal, mely déli végpontjánál kelet felé fordul. Az általa bezárt helyiség kiterjedése ismeretlen, a keleti irányú fal feltételezhetően a jelenlegi kerengőudvar területén tovább folytatódik.

A második periódusban (14. század közepe – 15. század eleje) a pincét elkezdték feltölteni, majd a nyugati traktus lezárásaként létrehozták az S88 és az S6 falakat. Ebben az időszakban még állhattak az S120 és S177 falak is.

A harmadik építési periódusban (15. század közepe – második fele) a templom kiépítésével párhuzamosan létrehozták a masszív S10 és S22 falakat. Ebben az időszakban bontották vissza az S120 fal nyugat–keleti irányú szakaszát és töltötték fel teljesen a pincét. Az észak–déli irányú falszakasz megszüntetésére vonatkozóan nincsenek biztos információink. Vélhetően ekkor még állt az S177 fal is, de érintkező felületek hiányában ezt is csak logikai úton tudjuk igazolni. Szintén ebben az időszakban bontották vissza a délnyugati oldalon található S88-as falat, amivel egy nyílást hoztak létre az S6 falban nyugat felé. Az ehhez a bejárathoz tartozó küszöbgerendát 2013-ban tártuk fel.

A negyedik építési periódusban (15. század vége – 16. század első harmada) bontották vissza az S10 és az S177 falakat. Ezzel a munkával, vélhetően párhuzamosan, alakították ki az S2 falat, mely jelenleg is az épületszárny keleti fala. Bizonytalan ideig az S2 és a nyugati zárófalként funkcionáló S6 álltak együtt. Majd ezt követően, még az S6 életében megtoldották nyugati irányban, közel egy méterrel a kolostort. Az így nyert terület nyugati lezárására hozták létre az S8 falat, melyet a templom északnyugati pilléréig vezettek el. Hamarosan visszabontották az S6 falat, melynek törmelékét a visszabontott S6 és a felépített S8 közé

töltötték be. Ezt követően egy egységes szintet alakítottak ki. A keleti oldalon ezt a 260 cm széles téglapadlós folyosó (S3) fedte, a nyugati oldalon pedig agyagpadlós (S5) helyiség jött így létre.

A pince rétegsorának foto 3D megörökítését a Pazirik Kft. segítségével végeztük el.

2014-ben a VI. szelvényt a kerengőfolyosó nyugati részén, a II. szelvényvel párhuzamosan nyitottuk ki. A kerengőudvar nyugati fala és a kerengőfolyosó nyugati fala között feltárt, egyetlen járósíntet a 16. század első harmadára keltezhetjük; a vörösesbarna színű, agyagos réteg megegyezik a nyugati traktusban azonosított utolsó padlóval. A korábbi időszakból származó padlók nyomát – hasonlóan a nyugati szárnyban észleltekhöz – itt sem találtuk. Valószínűnek tartjuk, hogy ezen a helyen is folyamatosan megújították a járófelületet.

A VI. szelvényben kerültek elő a kolostor területén található első sírok is. Mind a négy elhunytat a 16. században helyezhették örök nyugalomra. Elsőként rendellenes fektetéssel – észak-déli tájolásban – egy felnőtt és egy gyermek kettős sírját találtuk meg. A sírhely keleti oldalán elhelyezett felnőtt óvón átkarolta azt a hat év körüli gyermeket, akit valamilyen textíliába csavarva, a fal mellé helyeztek el. Egy későbbi időpontban kialakított, nyugat-keleti tájolású sírhellyel megbolygatták a kettős temetkezést; a felnőtt és a gyermek lábait ekkor távolították el a sírból. Még később, de vélhetően a 16. század idején temették el a negyedik elhunytat. Sírhelyét majdnem pontosan a korábbi, nyugat – keleti tájolású sírhelyre alakították ki. A 2012 – 2014-ben előkerült emberi maradványok antropológiai vizsgálata is megtörtént, a jelentést a szakmai dokumentáció mellékleteként csatoltuk.

A kerengőfolyosó nyugati oldalának további kutatása végett 2015-ben a VII. szelvényt a folyosó déli részén nyitottuk ki. Déli részén az S3-hoz hasonlító téglapadlót (S165) azonosítottuk, mely a kerengőudvar falának (S15) vonalában véget ér. Feltételezésünk szerint a kerengőfolyosó déli szakaszát – a kolostor nyugati és déli egységében megfigyeltekhez hasonlóan – téglapadlóval burkolták. Ennek igazolását a további feltárások fogják eldönteni.

Szintén a VII. szelvényben kerültek elő az idén feltárt sírok is. Ezek közül kettő bolygatott temetkezésnek bizonyult, három váz pedig bolygatatlan helyzetben feküdt. A 2014-ben feltárt temetkezésekhez hasonlóan ezek a maradványok is a 15. század végére – 16. század elejére keltezhetőek.

A 2014 – 2015-ben feltárt sírok foto 3D felmérésében a Pazirik Kft. mellett a Herman Ottó Múzeum munkatársa, Honti Szabolcs is a segítségünkre volt.

A VIII. szelvényt a kerengőfolyosó északi felén nyitottuk ki. Az S2 fallal párhuzamosan, annak keleti oldalán az egész szelvény hosszán azonosítottuk az S120 falat. Ettől a faltól keletre a középkori rétegeket vágta egy nagyméretű, újkori szemétben gazdag beásás. A szelvény keleti felén, a kerengőfolyosó falának (S15) nyugati oldala mellett került elő egy, az általajba mélyedő gödör. Betöltésében leletanyag nem volt, mindazonáltal a jelenleg is látható S15 építése előtt kellett létrejönnie; S15-öt erre a már visszatöltött/visszatöltődött gödörré alapozták rá.

A 2012-től folyó régészeti kutatás során feltűnő volt, hogy az egyes periódusok szintjei milyen vékonyak és – az utolsó periódushoz tartozók kivételével – lelet is milyen kevés van belőlük. A korábbi korszakok szintjei vélhetően az eredeti járósínteknek csak maradványai lehetnek. Az egyes építkezések során minden bizonnyal ezeket elplanírozták, bolygatták, ennek eredményeképpen csak az aljuk maradt meg.

Az elvégzett állagvédelmi munkák:

A templom északnyugati pillére a 2013-as tél során megrepedt, félfő volt, hogy leszakad. A templom területét érintő állagvédelmi munkák 2013 előtt utoljára az 1970-es években folytak Ferenczy Károly vezetésével. Azóta a romterületet az erdő visszahódította, több helyen növényzet nőtt a még álló templomfalakon is. Az északnyugati pillér alatt vezetett el a templomot körüljáró út is, így a turisták számára az akkori, 2013-as állapot fokozottan balesetveszélyessé vált. 2014 januárjában elkészült az északnyugati támpillér megerősítése, konzerválása.

A kolostor 16. századi, nyugati zárófalát illetően a feltárások során megfigyelhető volt, hogy a falszakasz nem függőleges, hanem enyhe szögben kifelé dőlt. Ennek magyarázata a pusztulást követő időszakban rejlik. A tető nélkül maradt traktusba folyamatosan behulló csapadék és a fagy hatására a még álló fal a víz folyási irányába, kifelé mind jobban megdőlt. A 2015-ben végzett helyreállítás során ezért szükséges volt drénezéssel elvezetni a felszín alá bejutó vizeket a fal tövéből. Ennek kivezető csövéhez szerencsés módon nem kellett a falat áttörni, hiszen azt egy 2013-ban feltárt – egyelőre kérdéses funkciójú – középkori kivezető nyílásba tudtuk behelyezni.

A fal belső oldalán kialakítandó modern járósínt a legfelső középkori járósínt, a téglá és agyagpadló fölé terveztük. Ennek rétegtrendjét geotextília, agyag, murvaréteg és gyöngykavics jelentette, 1,5-4,5%-os lejtéssel nyugati irányba. A hirtelen érkező felszíni csapadék elvezetésére a délnyugati sarokban egy csapadékgyűjtő akna is beépítésre került, a déli falon lévő kivezető nyílással. Mind a dréncső, mind a felszíni vízgyűjtő kivezetése során a falaktól kellő távolságba kellett vezetni a vizet, hogy az természetes lejtéssel lefolyhasson a hegyoldalra.

Az alapjaiig visszabontott fal mintegy 19 folyóméteren az eredeti fal saját köveiből, az ásatáson feltárt omladék kőanyagából, a falmagban, a nem látszó felületeken pedig tapolcai mészkőből került visszaépítésre, trasszhabarcs kötőanyaggal, ujnyi vastag és 1-2 cm mély fugázással. Az eredeti fal egyetlen építészeti részletét egy kiegyenlítőszint jelentette. Ez meglepő módon nem teljesen vízszintes, nagyon enyhén – a terepet követve – déli irányba lejt. Ezt a néhány százalékos lejtést meghagyva alakítottuk ki a visszabontást követően is a falegyent, melyet 60 cm-es közönként megismételtünk. További részletelemek a falon nem ismertek, mindössze egy reneszánsz ablakkeret töredéke árulkodhat arról, hol sejthető ablaknyílás a nyugati homlokzaton.

A falat a 2014-ben megerősített pillérbe csatlakoztattuk. A kolostornégyszög nyugati traktusa így egy zárt tér hatását keltő romkertté alakult.

Rendezvények, ismeretterjesztés:

A feltárással párhuzamosan törekedünk arra, hogy mind a szakmai, mind a nagyközönség megismerje a kolostornál folyó munkákat.

2014-ben a Múzeumok Éjszakája keretén belül a Herman Ottó Múzeum külső helyszínéként szerepelt Szentlélek. Itt a kosztümös tárlatvezetés mellett a látogatók megismerkedhettek az előkerült leletanyaggal, valamint a Kard és Kereszt Johannita Testvériség bemutatóját is élvezhették. A rendezvény sikerére való tekintettel a régészeti osztály 2015-ben is Szentlélekre szervezte a Múzeumok Éjszakája programjait. Az érdeklődők a kolostor közelében vezető Pálos Bátorságpróban megmérhették merészségüket és tudásukat, de

hallgathattak istentiszteletet, élvezhettek táncbemutatót és az Agyagbanda együttes táncházán is részt vehettek. A kolostor történetét, valamint a feltárás eredményeit fáklyafényes, kósztümös tárlatvezetés során ismertettük.

A Múzeumok Éjszakája rendezvényhez kapcsolódóan jött létre 2014-ben a Herman Ottó Múzeum régészeti osztályának Facebook oldala, ahol aktuális programjainkról és a feltárás eredményeiről is rendszeresen tájékozódhatnak az érdeklődők.

2014-ben a Nyitott Templomok Napjához is csatlakozott Múzeumunk, itt is a szentléleki kolostor volt a kiemelt helyszínünk.

2014 – 2015-ben a szegedi Arany János Általános Iskola 6. osztályos tanulóinak tartottunk rendhagyó történelemórát Szentléleken. A diákok a kolostor története mellett a leletanyaggal is megismerkedhettek, továbbá betekintést kaptak a régészek munkájába is. A Magyar Közút Nonprofit Zrt. felkérésére több ízben ismertettük dolgozóikkal a helyszínen Szentlélek történetét. A feltárás időszakában a Szentléleki Fogadóban megszálló vendégek és a túrázók kérésére is több alkalommal tartottunk vezetést.

Rendezvényeinkhez kapcsolódóan több újságcikk, rádióriport is született a kolostornál folyó tevékenységünk ismertetéséről. 2014-ben a Zöld Horizont hasábjain is olvashattak Szentlélekről az érdeklődők.

A nagyközönség tájékoztatása mellett szakmai fórumokon is bemutattuk az eddigi kutatási eredményeinket. 2015-ben a IV. Északkelet-magyarországi Regionális Régészeti Konferencián poszteren mutattuk be a 2014-ben végzett feltárás eredményeit. 2015. júniusában a Középkori Pálos Örökség: Régészet, Épületek, Kolostortáj c. műhelybeszélgetésen számoltunk be a 2012-től folyó munkákról. 2015. novemberében a VII. Fiatal Középkorú Régészek Konferenciáján a 2014 – 2015-ben végzett munka eredményeit mutathattuk be.

2016-ban az V. Északkelet-magyarországi Regionális Régészeti Konferencián szintén poszteren tervezzük ismertetni a kolostornál végzett állagmegóvási munkálatokat. 2016 tavaszán a Civil Régészeti Alap által szervezett budapesti pálos kiállításon ismertetjük a nagyközönséggel a szentléleki és a diósgyőri kolostor történetét. Jelenleg ennek a kiállításnak az előkészítését végezzük.

Középtávú terveink között szerepel a szentléleki kolostornégyszög további szakaszainak hasonló ütemű feltárása, állagmegóvása és az elért eredmények bemutatása.

Miskolc, 2016. február 26.

Miskolci Melinda
Miskolci Melinda
régész
Herman Ottó Múzeum

Herman Ottó Múzeum

H-3529 Miskolc, Görgey Artúr u. 28. Levélcím: H-3501 Miskolc, Pf. 4.

Tel.: (+00 36) 46/560-170, 560-171, Igazgató/Director: 46/560-172

Fax: (+00 36) 46/555-397, E-mail: titkar@hermuz.hu

ÁSATÁSI NAPLÓ

SZENTLÉLEK – PÁLÓS KOLOSTOR

Ásatásvezetők: Szörényi Gábor András,
Miskolczi Melinda

2014.

2014. július 07. hétfő:

Létszám: Gál Viktor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Szörényi Gábor András (HOM)
4 diákmunkás
10 régészhallgató
Munkaidő: 9.00 – 16.00
Napos, meleg idő

A mai napon megkezdjük a szentléleki pálos kolostor 2014. évi feltárását.

II. szelvény:

A tavaly kinyitott II. szelvény É-i folytatása. A szelvény É-i felében **S1** eltávolítását és a depónia helyének kitakarítását végezzük **S8** fal környezetében. Egyelőre 6x6 m nagyságú felületen dolgozunk.

IV. szelvény:

A templomtól É-ra, a II. szelvény DK-i vége és a III. szelvény között nyitottuk ki. A szelvény 4x2,8 m nagyságú. Itt is **S1** eltávolítását végezzük.

2014. július 08. kedd:

Létszám: Gál Viktor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Szörényi Gábor András (HOM)
4 diákmunkás
10 régészhallgató
Munkaidő: 8.00 – 16.00
Napos, meleg idő

II. szelvény:

Folytattuk S1 bontását a szelvény teljes területén.

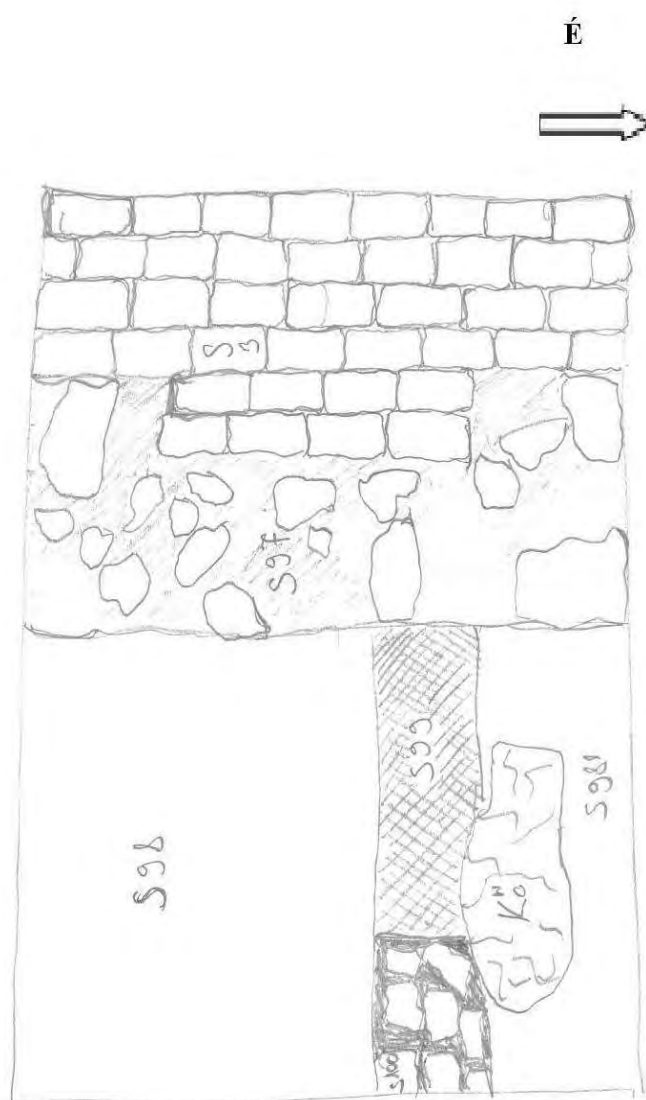
IV. szelvény:

A 4x2,8 m-es szelvényben a 2013. év során kibontott téglapadlót (**S3**) újra kibontottuk, ennek jelenlegi mérete 83x280 cm. S3 a templomfaltól 55 cm szélességben a kerengő Ny-i fala (**S22**) mellett É-i irányban folytatódik. További két sor téglát a templom falától 61 cm-re, az **S22**-től 96 cm-re benyúlik. S3 alatt – vagy S3 téglái közé behullva – 16. századi ezüstdénárt találtunk.

S3-tól K-re egy 80 cm széles, sárga színű, habarcsos falazatot találtunk, ennek az **S97** azonosítót adtuk. S97 körülöleli S3 két téglasornyi, ide benyúló részét.

S97-től a szelvény K-i széléig 200 cm szélességben szürke színű, habarcsos réteget találtunk, ez az **S98**. S22-től 74 cm-re egy 56 cm széles, K-Ny-i irányú, korábbi kutatóárok (?) beásását találtuk meg – ez lett **S99**. Az árok Ny-i vége S97-nek ütközik. S99 beásás betöltésében emberi maradványokat találtunk másodlagos helyzetben, valamint ugyaninnen származik egy reneszánsz ablakosztó töredéke és több zsindelelyszög is. S99 betöltése modern szeméttel (sörösüveg) kevert volt, ebből úgy gondoljuk, hogy ez egy korábbi kutatóárok lehetett.

S98-ra egy nagy kő hullott rá (l. rajz). S97 fal és az S98-ra hullott nagy kő között, az S22-től D-re egy agyagos, sötétbarna színű felületet találtunk. Ez az **S101**, amely jellegét tekintve elkülönül az S98-tól.

2014. július 09. szerda:

Létszám: Gál Viktor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Szörényi Gábor András (HOM)

4 diákmunkás

10 régészhallgató

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Esős, párás idő

II. szelvény:

A mai napon folytattuk az **S1** eltávolítását, benne bontás közben sok követ, gyökeret találtunk. A szelvény É-i részében **S1** sok modern kori szemetet (betontörmelék, járólapp) tartalmazott. Az **S2** fal közelében 16. századi kályhacsempe töredékeit találtuk.

IV. szelvény:

A szelvény K-i felén **S98**-at 50 cm-es sávban meghagytuk, a szelvény többi részén megkezdjük az elbontását.

2014. július 10. csütörtök:

Létszám: Gál Viktor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Szörényi Gábor András (HOM)

4 diákmunkás

10 régészhallgató

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, fátyolfelhős idő

II. szelvény:

A mai napon folytattuk a szelvény teljes területén **S1** eltávolítását. A szelvény K-i felén megkezdjük **S3** téglapadló felületre bontását.

IV. szelvény:

S97 tisztítása közben falelválást észleltünk, így megállapítható, hogy **S97** utólag épült a templom falához. **S97** D-i végén és a templom fala között megtaláltuk a templomfal fehér színű vakolatát. Ez a vakolat végigfut a templom bejáratáig, az **S98** már ráfed.

Elbontottuk az **S98** réteget, mely a szelvény DK-i felében fehér színű, habarcsos, kemény réteg volt; a szelvény ÉK-i felében ugyanez humusszal kevert, könnyebben bontható. A szelvény DK-i és ÉK-i sarkaiban is hagytunk belőle tanúfalat. Bontása során nem találtunk benne recens anyagot, ezért feltételezzük, hogy **S98** egy pusztulási réteg. Bontása során **S100** fölött, melyek visszadobált padlótéglák, zsindeleyszögeket találtunk.

S98 alatt, a szelvény K-i metsztfalától számított 130 cm szélességben, Ny felé töredezett téglákat találtunk, alatta a szelvény ÉK-i sarkában mutatkozott az eredeti, soros fektetésű téglapadló (**S103**).

A szelvény K-i metsztfalától számított 130 cm-re vékony faszéncsík húzódik É-D-i irányban. Ez a faszéncsík egyelőre csak az **S100** Ny-i pereménél jelentkezik.

Elbontottuk a sárgás színű, habarcsos, 10 cm vastag **S101**-et, melyből a szelvény ÉNy-i sarkában hagytunk vékony tanúfalat. Belőle recens hulladék került elő, alatta **S102** helyezkedik el. **S101**-et csak a szelvény ÉNy-i felében találtuk meg.

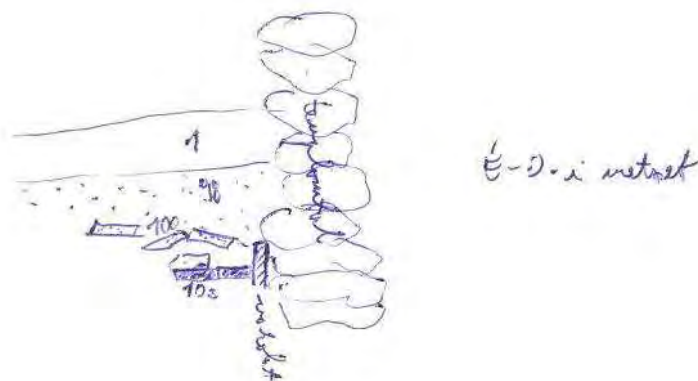
S102 egy sárgás színű, habarcsos réteg, mely faszéncsémákat tartalmaz. **S97** faltól K felé található meg, **S100** téglák vonalában megszűnik. Lehetséges, hogy egy elpusztult falépcső helye, a falépcső alátámasztását szolgáló feltöltési réteg. Erre helyezték rá a feltételezett falépcsőt.

Az **S99** modern kori beásás/kutatóárok L-alakban haladt É felé, **S101**-be váltott át, majd **S22** falat elérve megszűnt.

S3, **S100** és **S103** téglái egyforma méretűek (4x27x13 cm), így feltételezhetően egy korszakból származnak.

Összegzés:

Tehát volt az **S3** téglapadlós járósínt, amiből egy ajtó/átjáró vezetett a IV. szelvény irányába az **S97** falon keresztül. Az S3 folytatása a IV. szelvényben az **S103** téglapadló, mely kissé mélyebben került elő – ide le kellett egy lépcsőfokon lépni. Ezen feltételezett lépcső alátámasztó rétege az S97-tel párhuzamos, rézsús, enyhén lejtő **S102**. Ezen lehetett egy feltételezett deszkalépcső. A IV. szelvény járósíntje az S103 téglapadló. Ez nekifut a templom vakolt falának – így későbbi a templom építésétől (ez egy 16. századi járósínt, amivel megemelték a korábbi járósíntet).

2014. július 11. péntek:

Létszám: Gál Viktor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Szörényi Gábor András (HOM)

4 diákmunkás

8 régészhallgató

Munkaidő: 8.00 – 12.00

Esős, felhős, hűvös idő

II. szelvény:

A mai napon a sátor alatt folytattuk az **S1** bontását. Az **S2**-es fal mellett megkezdtuk **S3** téglapadló preparálását. S1-ből az **S8**-as fal közelében két darab faragott ablakosztó töredékét találtuk meg. S1 bontása során S2 fal közelében kályhaszem töredékei kerültek elő. **S1 – S3** határáról zsindeleyszögek származnak.

A mai napon az eső miatt a IV. szelvényben nem tudtunk dolgozni.

Az eső miatt 12.00-kor befejeztük a munkát.

2014. július 14. hétfő:

Létszám: Fekete László, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

4 diákmunkás

9 régészhallgató

Munkaidő: 9.00 – 16.00

Napos, meleg idő

A II. szelvény területén folytattuk a bontást.

A IV. szelvényben befejeztük **S100** preparálását. A szelvényről légifotót, munkafotót készítettünk. Utána rajzon is ábrázoltuk a 2. bontási fázist.

2014. július 15. kedd:

Létszám: Fekete László, Gál Viktor, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)
4 diákmunkás
10 régészhallgató
Munkaidő: 8.00 – 16.00
Napos, meleg idő

II. szelvény ÉNy-i része:

Az első héten az **S1**, mai felszín/humuszréteg elbontása után a II. szelvényben jelentkezett az **S3** nevet viselő téglapadló. A téglapadló megsüllyedt, nem egyenletes járósínt. Ez a legfiatalabb. Ez a téglapadló az **S2**-es fal mentén jelentkezett, attól kb. 1,6 m-es sávban. Ez alatt az **S12** réteg fekszik, melybe a téglapadlót helyezték. Ugyanakkor az S2-es fal mentén, az agyagpadló alatt jelentkezett az **S106**-os habarcsos réteg/kifolyás, amelybe a téglapadlót fektették. Az S106 a II. szelvény ÉK-i sarkától indul ki és az S2 fal mentén húzódik, afelé behúz; így S3 alatt egy részen nem látható az S106, helyette azonban ott van az S12-es réteg. S3 egyébként töredezett, a téglák között vannak állatnyomos darabok is.

Ahol S3 „elfogyott”, ott az **S5** felszín jelentkezett, mely vörösesbarna színű, agyagos réteg, melynek bontását a gyökerek és kövek akadályozták. S5 fölött barnás-feketés színű, törmelékes földréteg volt.

Az **S8** fal mellett szintén elkezdtük feltárni az S5-öt; itt azonban keverten jelentkezett az S5 és egy sárgás színű „habarcs” réteg. Az látható tehát, hogy az S5 a nagy fatörzset követően az S8-as falnak nekifutott. Ugyanakkor itt az S5 vékonyabban, kb. 5 cm vastagságban jelentkezett, míg az S8-as faltól K-re vastagabb, stabilabb réteggé vált meg.

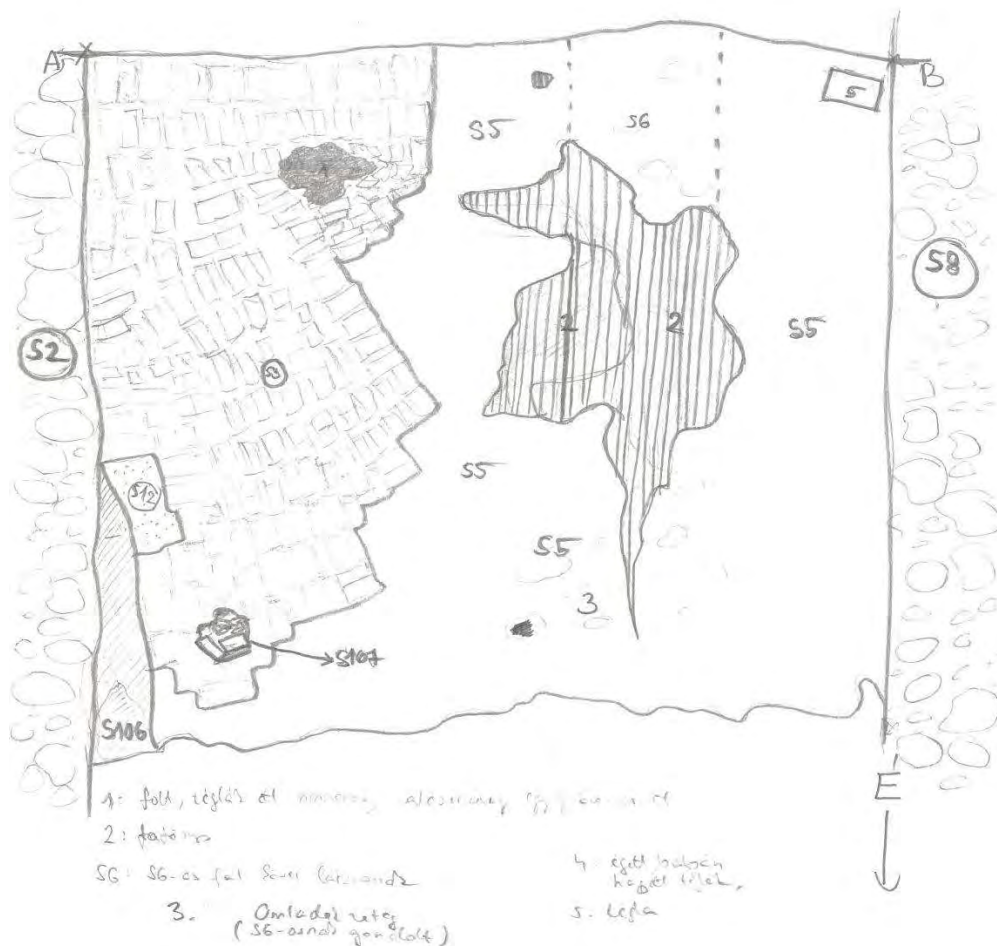
S5 alatt az **S7** barnás színű, köves, törmelékes réteget találtuk.

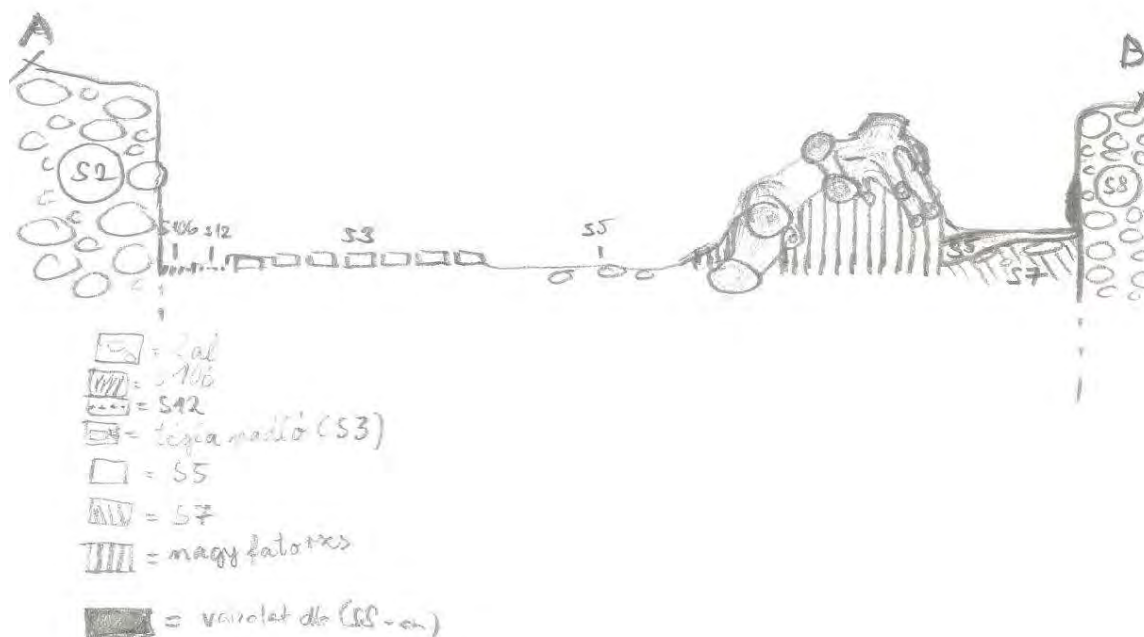
Az **S8** falon bontás közben vakolatnyomokat is találtunk, melyeket meghagytunk a falon, az azokat stabilan megtartó gyökerekkel együtt.

Az **S8**-as fal mentén és attól 1 m-re lévő, szintén 1 m széles sávban a kevert rétegben, sűrűn egymáshoz illeszkedő, de kötésben nem lévő köveket találtunk. Azt gondoltuk, hogy ez az elmúlt években már megtalált **S6** fal folytatása lehet, s ez esetleg elfordul K-re az S2 fal felé a szelvény ÉNy-i részében. Azonban a bontás során kiderült, hogy ez csak omladékréteg lehet, tehát a szelvény DNy-i részén megtalált, korábban már ismert S6 falat a nagy fatörzs alatt befejezheték, vagy csak véget ér, s ha volt mégis folytatása, azt visszabontották. Ha az S6 falat visszabontották, akkor pedig az is érthető, hogy az S8 fal és az omladékréteg közötti részt a visszabontott habarcsos réteggel töltötték fel, ezért sem teljesen egyenletes és homogén az S5 réteg itt. Megállapítható, hogy az S5 nekifut az S8 falnak, ahol a vakolat is véget ér, tehát a kettő összetartozott, egy építési fázisban létezett. Az S8-as falról 2014. 07. 17-én munkafotót is készítettünk, ez is igazolja azt, hogy az S5 felett véget ért a falon megmaradt vakolat.

Sajnos az S5 felszín feltárását a már korábban említett nagy fatörzs nehezíti, amely a II. szelvény Ny-i részén, kb. az S8-as fallal párhuzamosan, attól kb. 1 m-re K-re fekszik.

Az S2 fal padlósintje tehát az S3, melynek ÉK-i sarkában égett téglákat találtunk, ez az **S107**. A szelvény DNy-i sarkában, az S8 fal mellett egy másodlagos helyzetben lévő téglát találtunk. Az S8 fal mellett, az S5 tisztítása során egy 1532-es évszámmal ellátott ezüstpénz került elő. Ugyanebből a rétegből egy kályhaszem töredéke és egy csont is származik.

IV. szelvény:

Az S3 téglapadló két sorban ráfed az S97 falra. Az S98 törmelékes réteg nekifut és egymagas az S97 fallal. Az S102 szintén nekifut az S97-nek és az S103-as téglapadlónak. Az S100-as visszadobált téglák fedik az S103-at, néhol S102-vel is keverednek.

Az S97 a legidősebb, ennek fut az S102 és a vele egykorú S103 téglapadló. Az S100-as visszadobált téglák az S103-ra és az S102-re is ráfednek, valószínűleg az S103 felszedéséből származnak. Az egészet elfedte az S98, ami kiegyenlíti a szintet az S97 fal visszabontott tetejéig. S3 téglapadló egyidős lehet az S103 és S102 rétegekkel, mert hasonló szerkezetű téglákból áll, mint az S103. Ellentétben S103-mal az S3 használatban maradt az S98-as feltöltés keletkezésekor is.

S3: vörös színű, 28x13x4 cm nagyságú, É-D-i irányban fektetett téglákból álló járószint. Két sorban, 4-4 téglára ráfed az S97 falra.

S97: 300x80 cm nagyságú, különböző méretű (50x30 – 15x10 cm) kövekből álló, habarccsal kötött fal. Jelenlegi, visszabontott magassága 20-25 cm között változik.

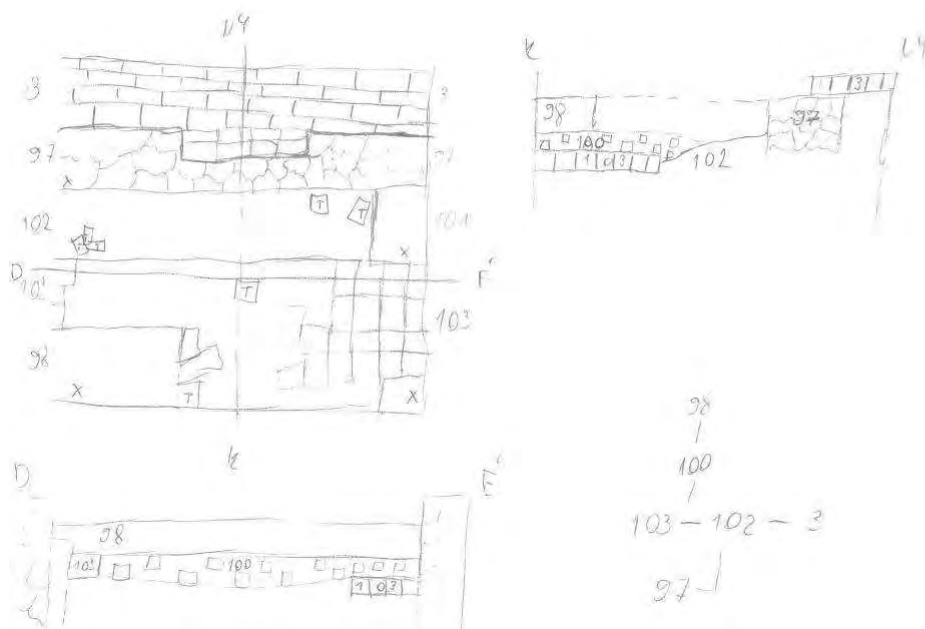
S98: sárgás színű, habarcsos, köves, enyhén humuszos réteg. Az S101-es réteg kivételével az egész szelvény területére kiterjed. Vastagsága 10-15 cm. Az S97-nek nekifut, azzal talán egy szintben van.

S100: a szelvény K-i végétől 120 cm-re Ny-ra a szelvény teljes szélességében terjed ki. A törött téglák rendezetlenül, több sorban, egymásra dobálva helyezkednek el. S100 feltételezésünk szerint az S103 felszedésével keletkezett (az S100-ból származó téglák összterülete nagyjából megegyezik az S103-ból hiányzó téglákéval). A réteg az S103 felett, az S98 alatt található, néhol az S102-vel keveredik. Bontása során mázas kerámiatöredéket, kályhacsempe töredékeit, vas szöveget találtunk.

S101: a szelvény É-i végében, a kerengő falánál (S22) található 85x60 cm nagyságú, kavicsos, törmelékes, porhanyós réteg. Vastagsága 10 cm. Ráfed az S102-re, felfut az S97-re, de az S103 téglapadlóra már nem terjed ki.

S102: a szelvény Ny-i felében található, 300x80 cm nagyságú, sárga színű, habarcsszemcsés, agyagos, kemény réteg. Vastagsága egyelőre ismeretlen. Nekifut az S97-nek és az S103-nak is.

S103: vörös színű, 26x13 cm-es, K-Ny-i irányban fektetett téglákból álló járósínt. A szelvény É-i végétől számított 140 cm-ig tart, utána felváltja az S100-as omladékréteg. A szelvény D-i végén három sor az S103-ból szintén épségben megmaradt.

2014. július 16. szerda:

Létszám: Fekete László, Gál Viktor, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

4 diákmunkás

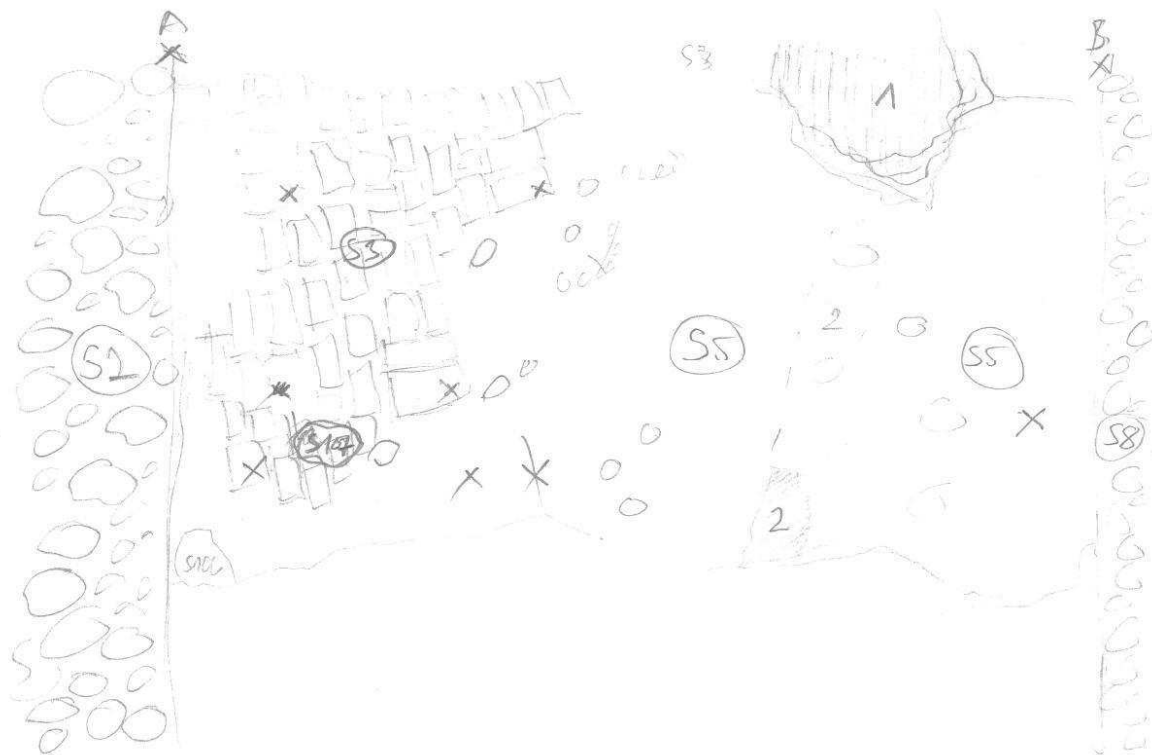
10 régészhallgató

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, meleg idő

II. szelvény ÉNy-i része:

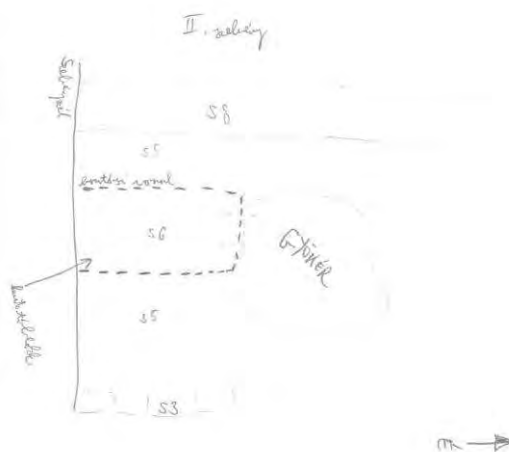
A szelvényrészben az **S6** falat kerestük. A rábontás során kőomladékos réteget találtunk, szilárd falnak egyelőre nincs nyoma. Ez a köves réteg ráomolhatott a vörösesbarna színű, **S5** járósíntre. A kőomladék elbontását követően valóban jelentkezett az S5 padlószint. Az **S8** fal mellett is megtaláltuk S5-öt, itt 1-2 cm vastag, habarccsal kevert. S5 bontása során kerámia és kovácsolt vasszög került elő. A kőomladék bontása során egy faragott csonttárgyat találtunk.

- 1: fotóns belül
- 2: gőzcső / kábel / fűtés alá

II. szelvény DNy-i része:

A szelvény DNy-i felén lévő, korábban már észlelt **S6** falról eltávolítottuk **S5**-öt. A vörösesbarna színű réteg az **S3** téglapadlótól az **S8**-as falig húzódik végig a szelvény Ny-i felén. **S8** fal környezetében egy 110x160 cm nagyságú kutatóblokkban mélyültünk kb. 10 cm-nyit. A kutatóblokk Ny-i oldala 74 cm-re helyezkedik el az **S8** fal K-i oldalától. Munkánkat annak érdekében végeztük, hogy a munkafotón a fal plasztikusan kiemelkedjen, továbbá megtaláljuk **S6** fal Ny-i oldalának végződését (ez eddig egyelőre nem sikerült).

IV. szelvény:

A tegnapi nap folyamán elbontottuk az S100-as visszadobált téglákat, melyek S103 téglapadlón helyezkedtek el.

A mai napon nyitottunk egy Ny-K-i irányú kutatóárkot a szelvény középvonalában. Ennek a szelvény K-i metszetalánál szélessége 110 cm, Ny-i széle S97-nél 120 cm széles. A kutatóárok területén megtaláltuk az S103-as téglapadló fektető rétegét, amely zöldes színű homok volt. Ez az **S108**-as számot kapta. Vastagsága kb. 3-4 cm volt. **S108** az S103 és S102 találkozásának vonalában véget ért.

S108-at elbontva jelentkezett egy sárga színű, habarcsos, 2 cm vastag réteg, amely az **S109**-es számot kapta. **S108** és **S109** valójában az S103-as téglapadló fektető rétegének tekinthető. S109 csak a kutatóárok K-i felén jelentkezett egy foltban az S103-as téglapadló alatt; S102 alatt nem találtuk meg.

A kutatóárok Ny-i felében elbontottuk **S102**-t. Vastagsága S97 mellett 19 cm, K felé folyamatosan vékonyodik, S103 mellett vastagsága már csupán 7 cm. S102-t elbontva megtaláltuk S97 alapozási kiugrását, ennek szélessége 18-20 cm. Ezt az alapozási kiugrást tehát S102 elfedte.

A kutatóárok teljes területén, S102 és S109 alatt vörös színű réteget találtunk, ez az **S110**, mely feltételezésünk szerint egy járószint. **S110** nekifut az S97 alapozási kiugrásának. Ezt a vöröses színű padlót S97 faltól 56 cm-re K-re egy 25 cm széles, É-D-i irányú beásás (árok?) vágja át. Ennek a száma **S113**; betöltése szürke színű agyag, benne beledobált kövekkel.

A kutatóárok ÉNy-i sarkában, az S97 alapozási kiugrásától K-re S110-en találtunk egy 34x31 cm nagyságú, fehér színű, meszes foltot.

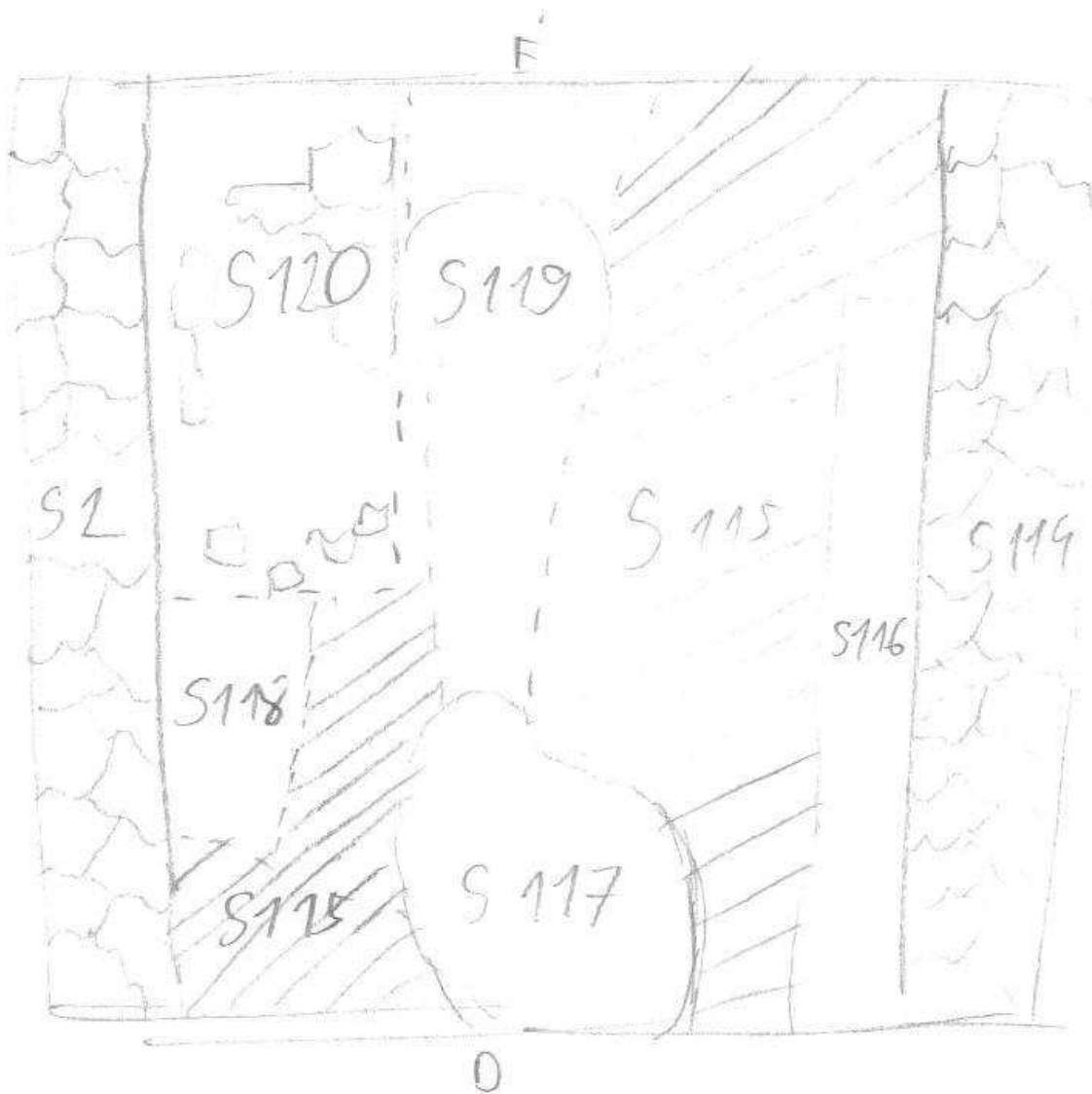
VI. szelvény:

A mai napon megnyitottuk a VI. szelvényt a kerengőfolyosó Ny-i oldalának közepén. A szelvény 2,5 x 6 méter nagyságú. A területén eltávolítottuk **S1**-et 10-40 cm mélységben. A réteg modern kori hulladékkal kevert, a szelvény közepén sötét színű, humuszos, nagy kövekkel kevert. Az **S2** és **S114/S15** falak mellett sárga színű, habarcsos, köveket nem tartalmaz. Bontása során faragott köveket, szögeket, vaskést és állatcsontot találtunk.

A kerengőudvar Ny-i oldalának fala az **S114**-es számot kapta. 2012-ben ennek a falnak az **S15**-ös számot adtuk, ezért a továbbiakban S114/S15-ként hivatkozunk rá. S1 eltávolítását követően az S114/S15 fal tövében láthatóvá vált az **S116**-os réteg. Ez egy sárga színű, habarcsos, morzsalékos réteg, amely É-D-i irányban végig megfogható a fal mellett; szélessége 40 cm.

Az S116 rétegtől Ny-ra jelentkezett az **S115**, amely vörösesbarna színű, kemény réteg, feltehetően járószint. Összetételét tekintve hasonló a II. szelvényben található **S5** járószinttel. Az S115-ben a szelvény É-i és D-i végének közepén egy-egy amorf, fekete színű betöltéssel rendelkező foltot észleltünk. A szelvény D-i felén elhelyezkedő az **S117**, az É-i felén található az **S119** azonosítót kapta. S115-től Ny-ra helyezkedik el az **S120**, ami a bontás jelenlegi fázisában falnak tűnik. Az S120 és az S2 között helyezkedik el az **S118** réteg. Ennek a szerkezete hasonlít az S116-hoz; ez is egy sárgás színű, habarcsos, morzsalékos réteg. Feltehetően az S2 fal omladéka.

Jelenlegi megfigyeléseink alapján S115 fedi az S120 falat.

2014. július 17. csütörtök:

Létszám: Fekete László, Gál Viktor, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)
 4 diákmunkás
 10 régészhallgató
 Munkaidő: 8.00 – 16.00
 Fátyolfelhős, meleg idő

IV. szelvény:

A kutatóárkunk mellől a K-i oldalon elbontottuk **S103**-at és **S108**-at, melyekből az **S22** mellett hagyunk három téglasornyi (42 cm vastag) tanúfalat. A szelvény É-i oldalán **S102** nekifutott a templom vakolt falának. S102-ből szöveget, állatcsontot csomagoltunk el. A szelvény ÉNy-i sarkában, szintén S102-ben egy fazék aljtöredékét találtuk meg. A szelvény É-i felén, a templomfalra merőlegesen S102 bontása során egy elszenült gerenda töredékét találtuk meg. Ez az **S126**-os számot kapta, hossza 60 cm, átlagos szélessége 10 cm. **S126** rázuhanhatott az alatta található **S113**-ra.

S102 bontása során **S97** fal közelében érzékeltük, hogy **S97** alapozási kiugrásán a DNy-i oldalon, illetve a szelvény ÉNy-i sarkán habarcskifolyás van. A DNy-i sarokban ez a habarcskifolyás a templomfalon lévő vakolatot is takarja.

VI. szelvény:

Folytattuk a szelvényrész bontását. Kibontottuk az **S117** és **S119** modern kori beásásokat. Az **S117** 90x70 cm nagyságú, az eredeti felszíntől számítva 40 cm mély, alakja amorf. Betöltése leletanyag nélküli, fekete színű, humuszos, kövekkel kevert föld. Alján a lesüllyedt **S115** található. Az **S119** 60x30 cm nagyságú, sekély lemélyülés. Betöltése az **S117**-hez hasonlóan fekete színű, humuszos.

A teljes szelvény területén feltártuk az **S115**-öt. A vörös színű réteg felett találhatóak az **S116** és **S118** omladékrétegek. **S115** vékony rétegben fedte az **S120** falat és nekifutott az **S2** falnak.

S120 a szelvény K-i felén található, közvetlenül **S2** fal mellett; attól 4-5 cm-re lévő, jól elváló, jól elváló, É-D-i irányú fal. Szélessége 77-78 cm. Feltárt hossza 4,4 m, teteje egyenesre visszabontott.

A légifotón a kibontott **S117** és **S119**, a letisztított **S120** és az azt fedő **S115** látható.

2014. július 18. péntek:

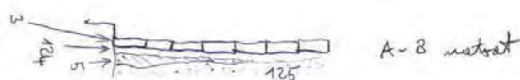
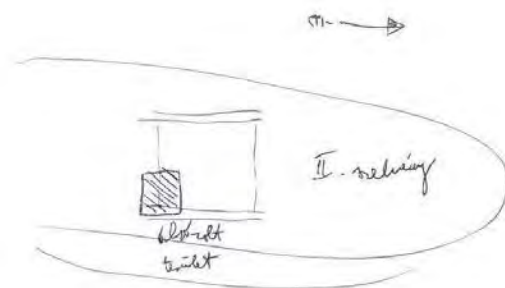
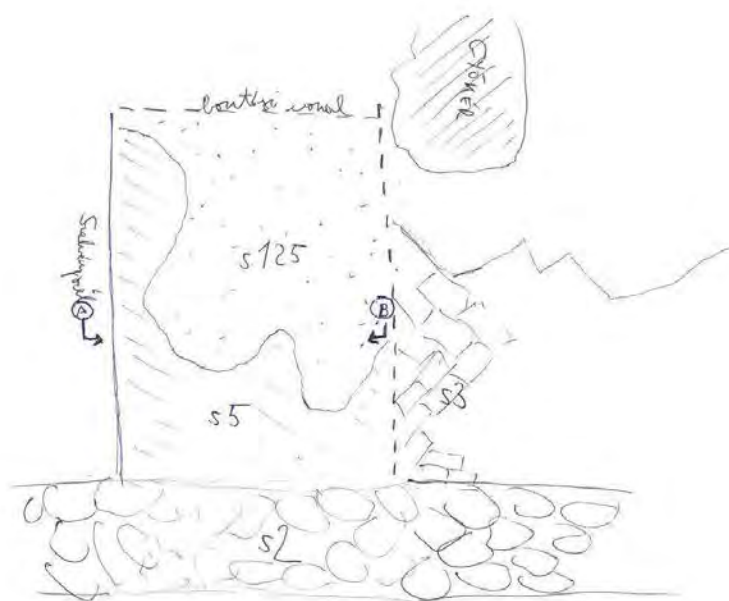
Létszám: Fekete László, Gál Viktor, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)
4 diákmunkás
10 régészhallgató

Munkaidő: 8.00 – 14.00
Napos, fátyolfelhős, párás idő

II. szelvény DK-i része:

Felszedték az **S3** téglaplátót, ami alatt az **S124**-es kevert, sárgásszürke színű, homokköves réteg jelentkezett. Ennek lehorolása után jelentkezett az **S5**-ös vörösbarna színű járósint, ami az egész szelvény területén megtalálható. Változó vastagságban jelentkezett; feltehetően ezzel az anyaggal hozták egy szintbe a járósíntet.

Az **S125**-ös zöldessárga színű réteg az **S5** járósínt alatt jelentkezett az **S2 – S6** falak közötti területen a szelvény D-i részén. Az S124-es rétegből előkerült egy üvegtöredék, egy vasszög és egy fenéktöredék.

V. szelvény:

2014. 07. 14-én kezdtük meg az **S8**-as fal Ny-i oldalán a szelvény kialakítását. A szelvény hossza 155 cm, szélessége 97 cm.

S1 modern humusz eltávolítása után egy sárgás színű, habarcsos, humusszal kevert réteget találtunk, ez az **S104**-es számot kapta. A réteg vastagsága 30 cm, bontása során faragott köveket csomagoltunk el belőle.

Alatta egy sötétbarna színű, humuszos-kavicsos réteget találtunk, melyből nagy mennyiségű kályhaszem, szögek, néhány állatcsont és egy megmunkált csont (síp?) került elő. A réteg az **S105**-ös számot kapta, vastagsága 18 cm. S105 nekifut az **S8**-as fal alapozási árkának.

S105 alatt egy sárgás színű, agyagos, habarcsos réteget figyeltünk meg, amelynek az **S111**-es számot adtuk. Ez is tartalmazott néhány kerámiát. A réteg vastagsága 15 cm. S111-et S8-as fal vágja.

S111 alatt található a vörös színű, agyagos **S112**. Ennek a vastagsága 12 cm. Ez alatt egy szintén vöröses színű, agyagos, de már kisebb köveket tartalmazó réteget figyeltünk meg, amely az **S121**-es azonosítót kapta. S121 vastagsága 11 cm. S121 bontása során a szelvény DNy-i sarkában faszenes foltot észleltünk, mely az **S122** számot kapta. Bontása során kiderült, hogy ez tulajdonképpen egy gödör, melyet az **S123** jelű, sárga színű agyagba ástak bele. A gödör tüzelőhely lehetett, falai vörösre kiégték. S122 bontása során Árpád-kori kerámiatöredékeket találtunk.

Jelenlegi ismeretink összegzése:

S123-ba beleásták az **S122**-es gödröt. Ez később hő hatására kiégett. Később a területet feltöltötték az **S121** és **S112** rétegekkel. Ezek együtt tulajdonképpen azzal az **S30**-cal egyeznek meg, amelyet 2012-ben is megtaláltunk és amelyre **S8**-as falat alapozták.

S111 ezek felett helyezkedik el, S8-as fal vágja.

Az S8-as fal építésének idején volt használatban az **S105**, hiszen ez nekifut az S8 fal alapozási kiugrásának.

S104 már az S8-as fal pusztulásának idején keletkezett.

2014. július 21. hétfő:

Létszám: Fekete László, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

4 diákmunkás

8 régészhallgató

Munkaidő: 9.00 – 16.00

Napos, fátyolfelhős, párás idő

IV. szelvény bontási fázisainak összegzése:

1. bontási fázis:

A szelvény Ny-i oldalán jelentkezett az **S3** téglapadló, a téglák É-D-i irányításúak. Ettől K felé találtuk meg az **S97** falat, melyre rátakar az S3 padló. Feltételezésünk szerint az S3-ból szigetyszerűen benyúló két sor téglá S97 tetején egy egykori bejárat helyét jelöli.

A szelvény K-i oldalán jelentkezett **S98**, ami egy habarcsos, szürkésfehér színű, törmelékes pusztulási réteg. Az S98-ba beásva, a szelvény ÉK-i felén érzékeltük az **S99** árkot. Betöltése humusszal kevert, fekete színű, benne modern üvegcserepekkal. Az S99 árok É-i oldalán egy nagyméretű kő helyezkedett el, amely az S98-ra zuhant rá. S99 Ny-K-i irányú, feltehetően modern kutatóárok beásása volt. Az S99 ároktól É-ra, az S97-től K-re találtuk meg az **S101**-et, ami egy sárgás színű, kissé humuszos, modern kori réteg.

Az S99 kibontásakor észleltük alatta, valamint az árok K-i felén elhelyezkedő, visszadobált padló téglákat, melyeknek az **S100**-as számot adtuk. S99 Ny-i felén sárga színű, habarcsos réteget azonosítottunk, mely az **S102** nevet viseli.

2. bontási fázis:

Az S98-at a szelvény teljes területén elbontottuk, csupán a DK-i sarokban hagytunk belőle tanúfalat. S101-et is elbontottuk, tanúfalat csak a szelvény É-i részén hagytunk belőle.

Megállapítottuk, hogy S97 K-i oldalán S102 mindenütt megtalálható a szelvény Ny-i felében. Elképzelhető, hogy S102 egyfajta „lépcsőként” szolgált.

A szelvény K-i felében S102 megszűnik, itt a visszadobált téglák (S100) helyezkednek el. Az S100 alatt a szelvény ÉK-i felén Ny-K-i irányú, sorosan fektetett téglákat találtunk, melyek az **S103**-as azonosítót kapták. S100 és S103 a szelvény közepén hiányzik; itt az **S108** található, amely a téglapadló fektető rétege.

3. bontási fázis:

A szelvény Ny-i felén elbontottuk S102-t. Alatta megtaláltuk az S97 fal alapozási kiugrását, melyen a DNy-i sarokban, illetve az ÉNy-i felén habarcskifolyást észleltünk. Azt is megállapíthattuk, hogy S102 elfedi a templom sárgásfehér színű vakolatát. S102-ből S101-től D-re, az S22 fal közelében hagytunk tanúfalat. Itt látható, hogy a réteg másodlagos helyzetben tartalmaz (inkább a réteg tetejére hullva) padló téglákat, valamint egy fazék aljtöredékét is megtaláltuk benne.

S102 alatt helyezkedik el az **S110**, amely egy vöröses színű, agyagos réteg. Nekifut az S97 alapozási kiugrásának. É-i felén egy fehér színű, meszes foltot észleltünk rajta.

A szelvény K-i felében felszedtük S100-at és S103-at. Utóbbiból az S22 faltól D-re hagytunk három téglasornyi tanúfalat. S103 alatt észleltük S108-at, amelyet elbontva előbukkant a sárgásfehér színű **S109**. Ez a két réteg együttesen alkotja az S103 fektető rétegét. Az S110-en fekszik az S109 és az S108 is.

A szelvény középtengelyében, S110-be mélyedve figyeltünk fel **S113**-ra, amely egy É-D-i irányú árok. A szürke színű beásás már az S102 bontása során érzékelhető volt. Szintén S102 bontása során figyeltünk fel a templom falára merőleges, elszenült **S126**-os gerendára. Ez a gerenda az S113-ra eshetett rá, de az is elképzelhető, hogy az S113 egy lépcsőgerenda árka és az S126 a gerenda szenült maradványa.

S113 szürke színű betöltése csupán 1-2 cm vastag, alatta sárga színű agyag található, benne öklömnnyi nagyságú kövekkel. Szélessége 25 cm, mérhető hossza 240 cm, valószínűleg S102 tanúfala alatt is folytatódik az S22 falig.

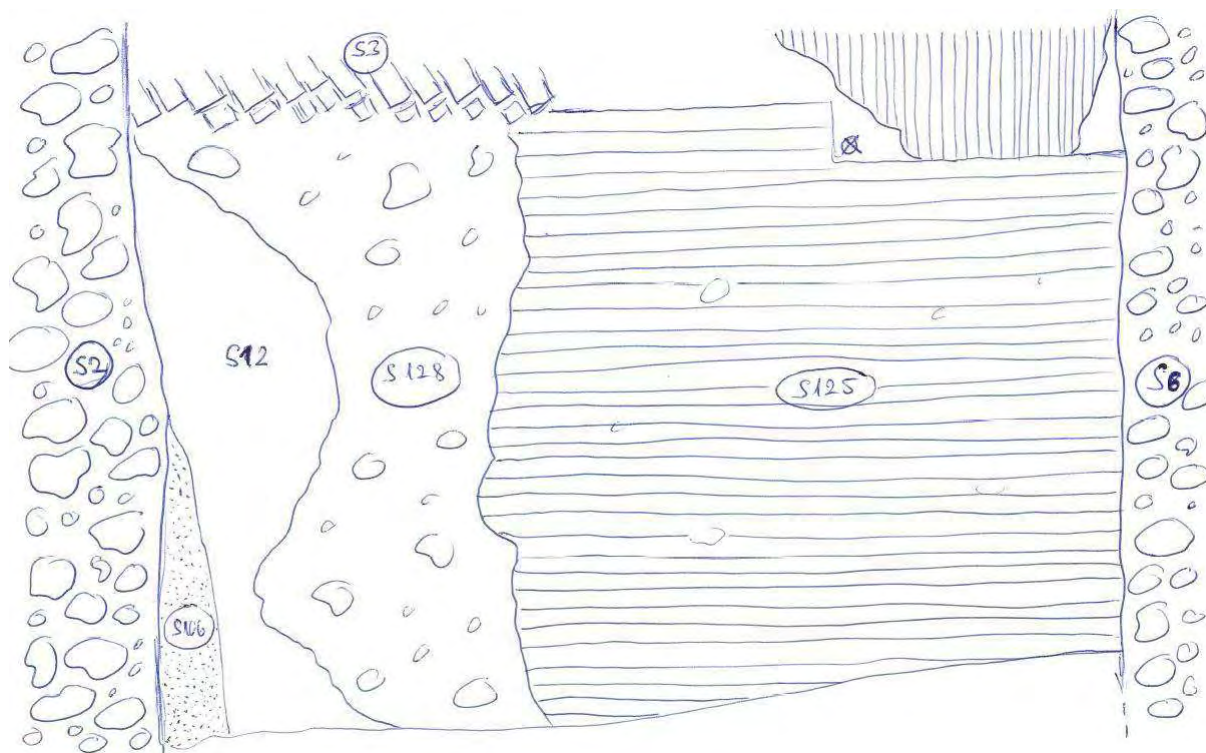

- 3 = téglapadló
- 97 = fal
- 98 = mustulán réteg
- 101 = modern "mojris"
- 102 = "szarkozatos lepcső"
- 102 = téglapadló
- 109 = 103-as téglapadló fektető rétege
- S110 = vörös agyagréteg
- S113 = árok
- S126 = elszénült fa
- = mészos folt

II. szelvény É-i része:

A II. szelvény É-i részében az **S125** felszín preparálása után a szelvényrészünket déli irányban kiszélesítettük. Ezt követően a bontással K felé haladtunk. Felszedtük az S3 téglapadlót és tovább bontottuk az S5-ös vörös színű, agyagos réteget. S5 alatt kb. 5 cm-rel mélyebben jelentkezett egy

köves, omladékos, kevert réteg. Erről feltételezzük, hogy az S3 fektető rétege lehet. Ezt a kevert, omladékos részt **S128**-nak neveztük el. Széleit plasztikusra kikészítettük, azután pedig lefotóztuk a szelvény S2 – S6 falak közötti szakaszát. A munkafotó elkészítése után ezt az omladékos **S128**-at kezdtük el felhorolni. Úgy tűnik, ez alatt szintén látható a vörös színű, agyagos S5, de csak kb. 5 cm vastagságban. Egy helyen túlbontottunk, itt az S5 alatt a szelvény ÉK-i részén valamivel magasabban jelentkezett **S125**, szürkésárga színű réteg, mint a szelvény ÉNy-i részében.

2014. július 22.

Létszám: Fekete László, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

11 régészhallgató

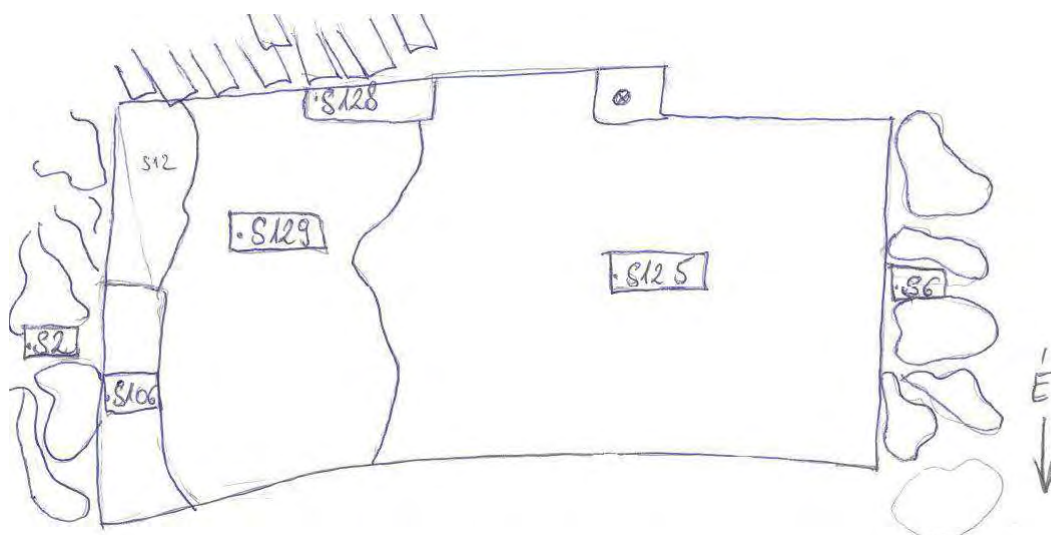
1 önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Esős, szeles idő

II. szelvény É-i része:

Az **S128**-as köves, törmelékes, kevert réteget fotózást követően elbontottuk. Az S3 téglapadló előtt kb. 10x40 cm-es sávban meghagytunk egy kis tanúfalat az S128-ból. S128 alatt egy vörös színű, agyagos réteg jelentkezett, amely ugyanolyan, mint amit az S128 fölött találtunk. Ennek az alsó agyagrétegnek az **S129**-es számot adtuk. Tisztítását és fotózását követően megkezdtük S129 bontását.

VI. szelvény:

A VI. szelvény É-i harmadán a K-Ny-i irányú, 75 cm széles tanúfalat meghagyva lebontottuk az **S115**-ös réteget, feltárva ezzel az **S120** fal teljes méretét.

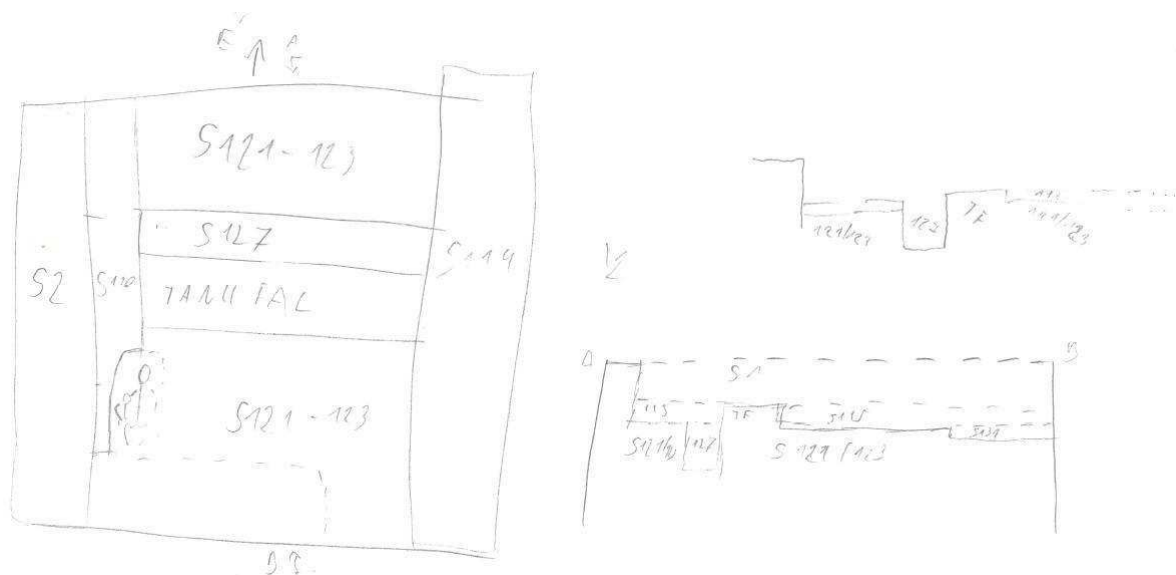
Az S120 fal a szelvény D-i végétől 100 cm-re élesen véget ér, rá merőlegesen a II. szelvényben falra utaló jeleket észleltünk. Feltételezésünk szerint az S120 fal Ny-i irányban, derékszögben elfordul.

Az S115 eltávolítása során a tanúfaltól D-re, a szelvény D-i végétől kb. 220 cm-re temetkezés nyomát érzékeltek az S120 falba vágva. A finombontás során később egy felnőtt és egy gyermek anatómiai rendben lévő vázát találtuk meg. A sírból további, másodlagos helyzetű emberi csontok is előkerültek. A két váz medence alatti része bolygatott, a bontás jelenlegi fázisában úgy tűnik, lábaik hiányoznak.

A szelvény DK-i negyedében az S115 elbontásakor szintén másodlagos helyzetű emberi csontokat találtunk.

A tanúfaltól É-ra nyitottunk egy kutatóárkot az **S114/S15** és **S120** falak között K-Ny-i irányban, 50 cm szélességben. A kutatóárokkaal átvágtuk az S115 alatti vörös színű, köves és sárga színű, köves, **S121/S123**-nak nevezett bolygatatlan altalajt. Az altalaj felül vörös színű, amely fokozatosan vált át sárgába. A kutatóárokkaal megkerestük az S114/S15 és S120 falak alját is. Az S114/S15 elvágja az S121/S123-at.

Leletanyag egyedül a sír betöltéséből került elő; kevés késő középkori kerámiatöredéket találtunk.

2014. július 24.

Létszám:

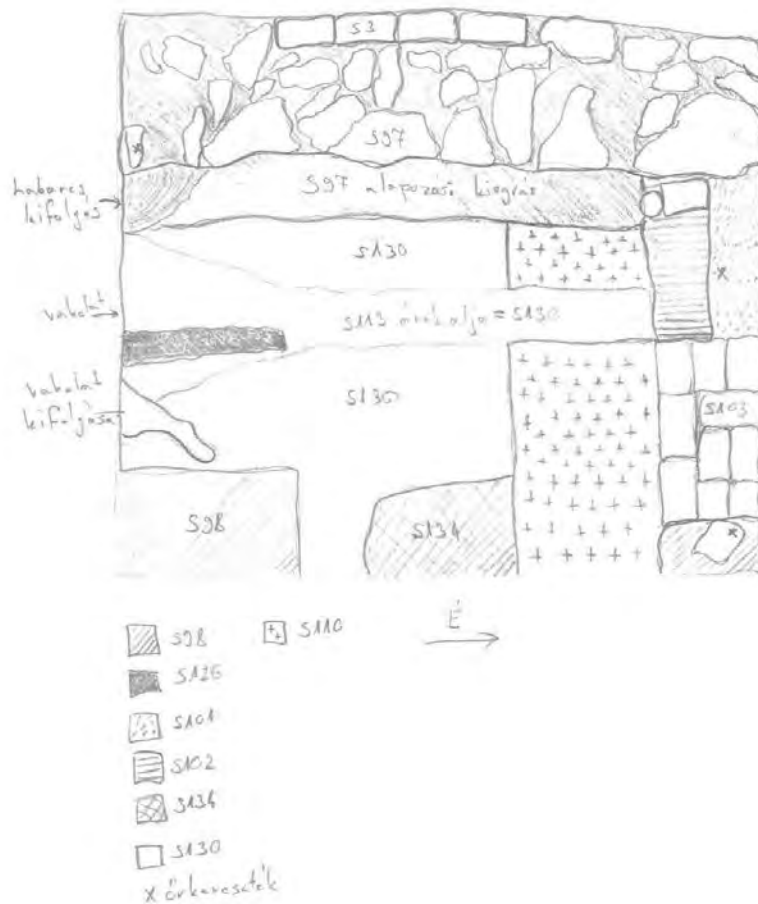
Munkaidő: 8.00 – 16.00

Borult idő

II. szelvény É-i része:

A tegnapi eső után a területet a sártól megtisztítottuk. Az S6 faltól K-re kb. 1,5 m-re elterülő részt hagytuk száradni. Ez idő alatt a szelvény ÉK-i részében elhelyezkedő **S129**-et bontottuk el. Az S2-es fal mentén is elbontottuk az S129-et és az S6-os habarcsos fektető réteget. Az így előbukkant **S125**-ös felszín kitakarítottuk, légifotóztuk.

A szelvényrész rétegtrendje: Az eddig kibontottak közül a legkorábbi az **S125**-ös, kékes-sárgás, néhol vöröses színű réteg, ami nekifut az **S6** falnak. Az **S2** fal ezt az S125-öt elvágja, az S2 fal és az S125-ös réteg közti részt egy kb. 5 m-es sávban egy barnásvöröses színű agyagréteggel, az **S129**-cel töltötték fel. S129 legfelső részét ledöngölték/lejárták, így kaptuk az **S5** járósíntet. Az **S3** téglapadló alatt az **S128**-nak nevezett kavicsos, barnás színű, törmelékes fektetési réteg néhol az S129-be süllyedt. Így néhol az S128-at vékony rétegben fedte az S129, de több helyen S129 alatt is megfogtuk S128-at. A II. szelvény ÉNy-i sarkában található **S7** barnás színű, köves, törmelékes réteg az S6 fal visszabontásakor keletkezett, ez a feltöltési réteg valószínűleg egyidős az S5-ös felszínnel.

2014. július 25. péntek:

Létszám:

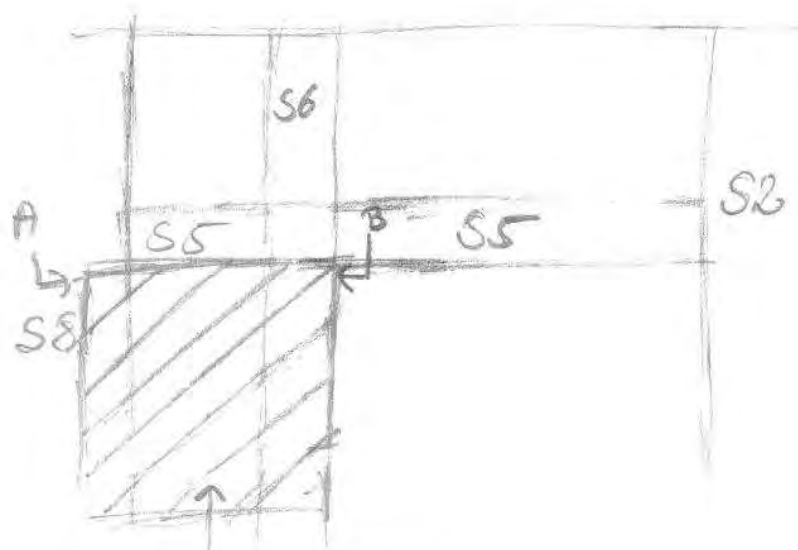
Munkaidő: 8.00 – 14.00

Borult idő

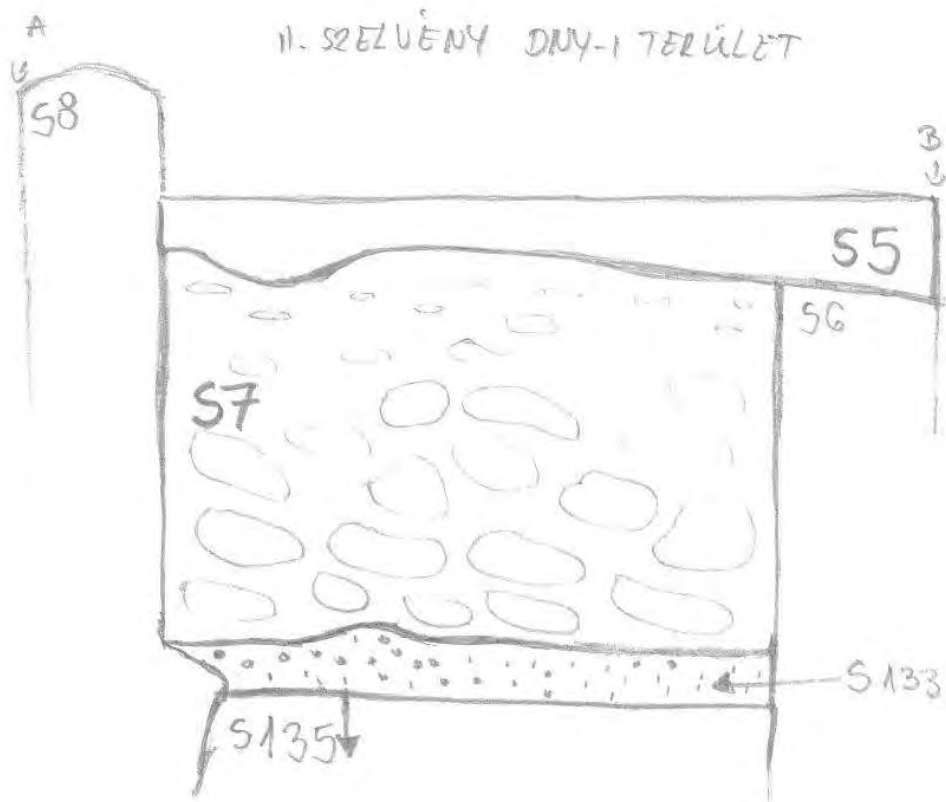
II. szelvény DNy-i része:

A mai napon a II. szelvény DNy-i részén, az **S6** és az **S8** falak közötti területet bontottuk. Az **S8**-as falnak nekifut egy vöröses színű, agyagos járósínt (**S5**), amely elfedi az **S6** falat. **S5** vastagsága 17 cm. Ez alatt egy barnás színű, laza szerkezetű, porózus, habarcsos réteget találtunk, mely az **S7** nevet kapta. Benne nagyobb kövek voltak; a réteg vastagsága 42 cm. **S7** leletanyagot nem tartalmazott.

Az **S7** alatt az **S133** tömör szerkezetű, barna színű agyagréteg helyezkedett el, melynek vastagsága 15 cm. Az aknában a további mélyítés során rábukkantunk az **S135** jelű rétegre, mely szintén tömör szerkezetű, vörös színű agyagréteg. **S135** sík felületű, de az akna D-i részén alábukik, itt **S133** fedi, melynek bontása során kerámatöredékeket találtunk.

ÁBRÁZOLT TERÜLET,
I. SZELVÉNY DNY-I RÉSZÉ

II. SZELVÉNY DNY-I TERÜLET

2014. július 28. hétfő:

Létszám: Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán,
Szörényi Gábor András (HOM)
7 régészhallgató

Munkaidő: 9.00 – 16.00
Változékony, párás idő

II. szelvény:

S135: S6 – S8 fal közötti, barna színű réteg, S133 alatt található

S136: S6 – S8 fal közötti, barna színű réteg, S133 alatt található. S135 – S136 megegyező rétegek, csak az egyik a tanúfal É-i, a másik pedig a D-i oldalán helyezkedik el.

S137: az S2 fal Ny-i oldalán, a szelvény É-i részén lévő beásás. S125-be ásták bele, annak bontása során észleltük. Egy kerámiát és egy csontot csomagoltunk el belőle.

S138: az S120 faltól D-re elhelyezkedő, barna színű réteg

S139: az S6 – S8 fal közötti réteg az S135 alatt. Színe vörösesbarna.

S140: az S6 – S8 falak közötti, barna színű, szemcsés, faszenes réteg S136 alatt.

S141: az S120 faltól É-ra, S125 alatt elhelyezkedő, barna színű, szemcsés réteg

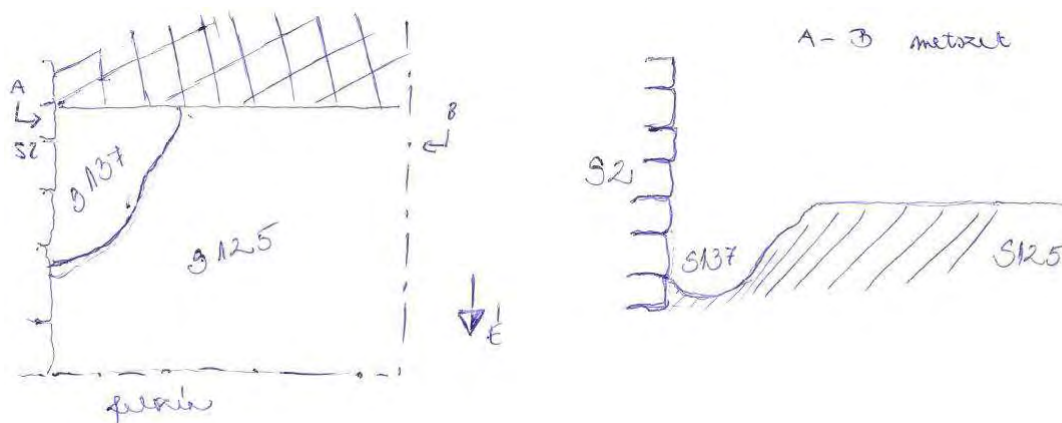
2014. július 29. kedd:

Létszám: Fekete László, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán,
Szörényi Gábor András, Toronya Zsolt (HOM)
9 régészhallgató

Munkaidő: 8.00 – 16.00
Esős, felhős, hűvös idő

II. szelvény É-i része:

A szelvény É-i részében, **S125** bontása során észleltünk egy sötétbarna színű, morzsalékos, kisebb köveket tartalmazó, földes betöltésű, amorf foltot. Ez lett az **S137**. Ny – K-i irányú kiterjedése 65 cm, É-D-i mérhető kiterjedése 46 cm. D-i irányban a meghagyott metszefal alatt folytatódik, K felé határát az S2 fal adja. S125-től számított mélysége 20 cm. Funkcióját nem ismerjük. S137 bontása során egy csont és egy kerámia került elő.

II. szelvény ÉNy-i része:

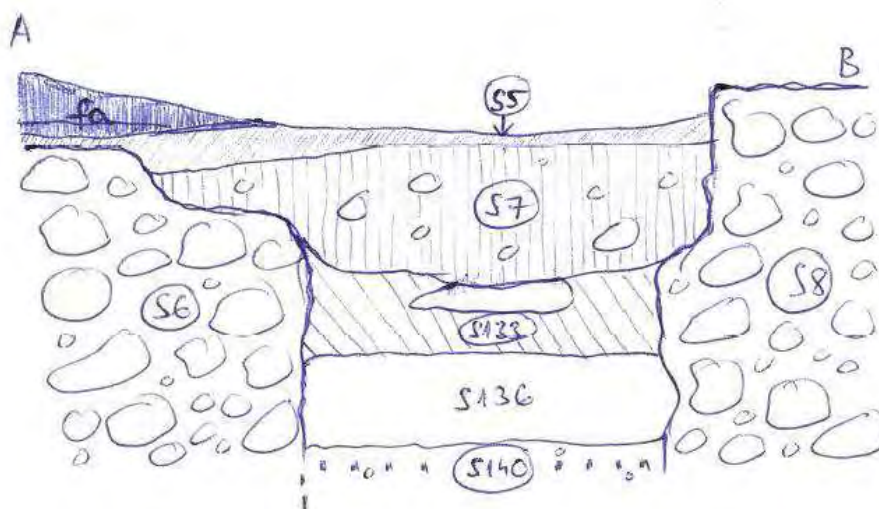
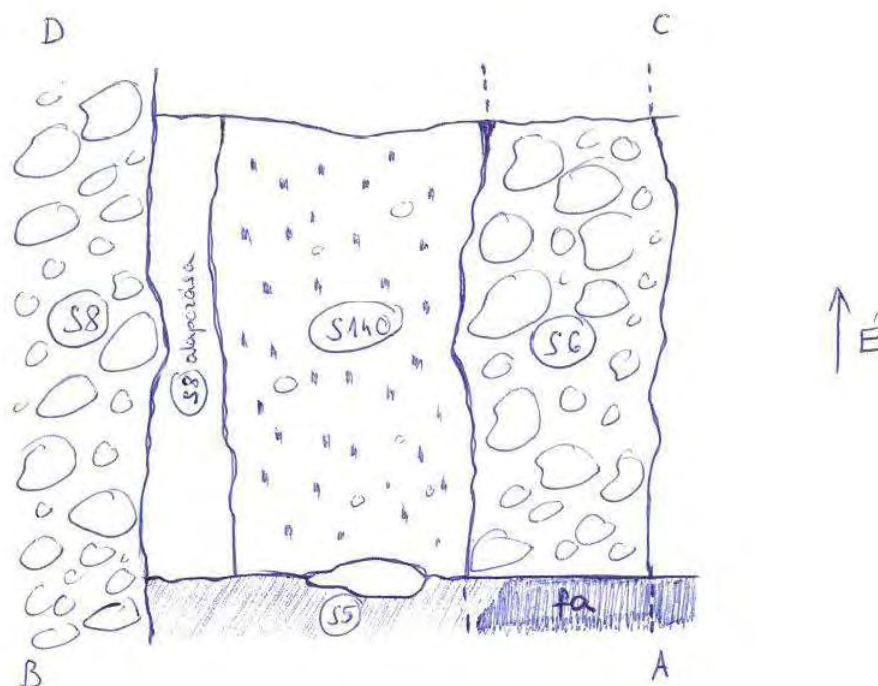
A II. szelvény ÉNy-i sarkában, az **S6** – **S8** falak között elbontottuk az **S136**-os feltöltési réteget, mely szerkezetét tekintve megegyezik az S6 fal K-i, belső oldalán lévő **S125**-tel. Ez az S136-os réteg kékes, sárgás, vöröses színű, szemcsés agyag. Alsó részét gyakran kövek választották el az alatta következő **S140**-es rétegtől. Az S140 sötétbarna színű, szenes, kissé köves, agyagos, szemcsés, heterogén réteg. Szelvényrészünket kitisztítottuk, majd munkafotót kapott, mely fotón elsősorban az alábbi skiccen A-B metszetként jelölt ábrán látható metszetfal rétegrétegének bemutatására helyeztünk nagyobb hangsúlyt.

Az **S136** elbontása során előkerült egy valószínűleg koponyacsont darab és három kerámiadarab. S136 a II. szelvény DNy-i részén található **S139**-cel hozható összefüggésbe.

A II. szelvény ÉNy-i részének jelenlegi rétegrétegje:

Az **S8**-as fal mentén az **S5**-ös felszín vöröses színű, habarcsos réteggként jelentkezett az S8-as faltól kb. 1 m-es sávban. Ez a vékony réteg nekifutott az S8-as falnak, mely falon helyenként vakolat maradványát észleltük. Ezek alapján az S8 és S5 egy építési periódusban létezhetett. Az S8-as faltól 1,5 m-re K-re köves omladékréteg jelentkezett, mely alatt szintén megtaláltuk az S5-ös felszínt, ez alatt pedig az **S6** falat azonosítottuk. A szelvény ezen részén az S6 mélyebben jelentkezett, mint a DNy-i részében. Az S6-os fal visszabontásából származik az **S7**-es vastag, köves, barnás színű, porózus réteg. Ez valójában egy feltöltési réteg, S5 fektetése előtt ezzel egyenlítették ki a felszínt. Az S7 alján, kb. a meglévő S6 fallal egy magasságban látható már az S8-as fal alapozása.

Az S7-et követte az **S133**, amely egy agyagos, vöröses színű, tömör réteg. Egészen eddig a rétegréteg megegyezik a II. szelvény DNy-i részén tapasztaltakkal. Az ÉNy-i részben azonban az S133-mat az **S136** követte, amely szerkezetét tekintve ugyanolyan, mint az S6 fal K-i oldalán (a fal belső részén) megtalált **S125**-ös vastag feltöltési réteg anyaga. S136 vastagsága kb. 30 cm. Ezt követte az **S140**, amely szenes, barnás színű, szemcsés, köves, agyagos réteg. Bontása során találtunk benne egy elszennyeződésű deszkából származó, kb. 10 cm hosszúságú lécdarabot és egy vasszöveget. S140 5-10 cm vastag réteggnek bizonyult, alatta egy keményebb, sárgás színű, hamus, köves réteg helyezkedett el. Ez a most megtalált, sárgás színű réteg kissé egyenetlen, D-en és É felé kissé magasabban található meg, mint a szelvényrész közepén.

II. szelvény DNy-i része:

A II. szelvény DNy-i részében az **S8** – **S6** falak közötti részben tovább bontottuk az **S135**-ös tömör agyagos, barnászörös színű réteget. Ez alatt egy vöröses színű réteg jelentkezett, mely szintén tömör agyag. Jellegét és szerkezetét tekintve hasonló, mint a korábban feltárt **S5**, ill. **S129** rétegek, bár **S139** egyenletesnek mondható.

A II. szelvény DNy-i részének jelenlegi rétegrendje:

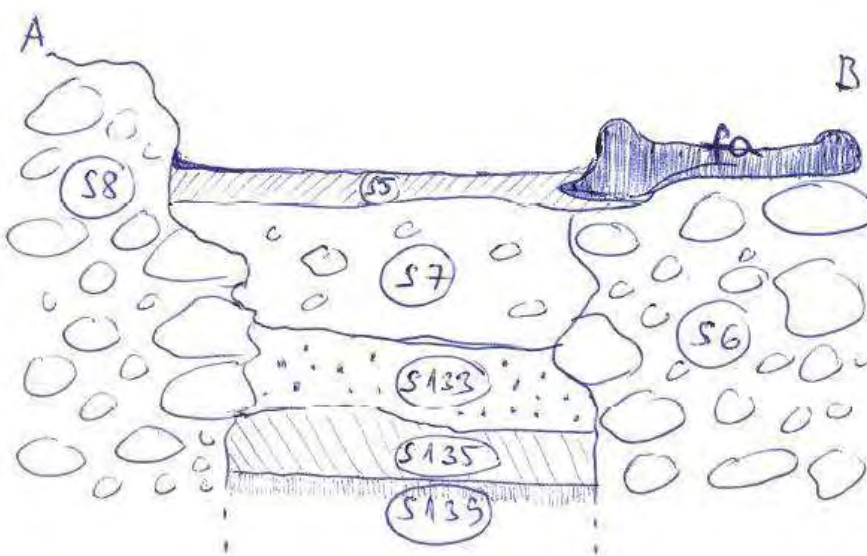
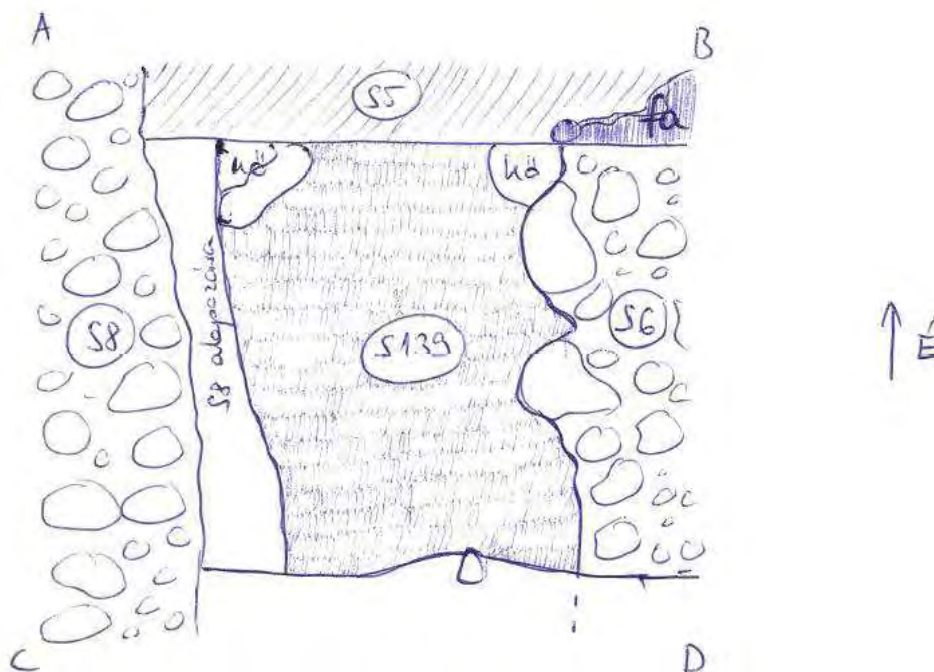
Az **S8** falnak nekifutott az **S5** agyagos járósínt, ez az **S5** itt is elfedte az **S6** falat. Az **S8**-as falon helyenként vakolatnyomok láthatóak, így **S5** és **S8** egy építési periódusból származónak tekinthető. Fontos itt megjegyezni, hogy az **S5** ebben a szelvényrészben vastagabb, mint a II. szelvény ÉNy-i részében. Az **S5** padló készítésének idejére az **S6** falat visszabontották, az **S5**-öt már erre a

visszabontott falra húzták rá. Ebben a szelvényrészben az S6 fal magasabban található meg, mint a szelvény ÉNy-i részén.

Az S6 fal visszabontásából keletkezett törmelékes, köves réteg az **S7**, amelyet az S5 alatt találtunk meg a két fal között. S7 porózus, habarccsal kevert. S7-et az **S133**-as réteg követte, mely barna színű, tömör szerkezetű agyagréteg. Kb. ezen a szinten, illetve az S133 és az alatta található **S135** váltásánál látható az S8-as fal alapozása. A fal alapozása itt mélyebben került elő, mint a szelvény ÉNy-i részében, továbbá vékonyabb sávban is fogható meg.

S133-at követte az S135, amely tömör szerkezetű, vörös színű, agyagos réteg. Erről 2014. 07. 25-én azt írtuk, hogy sík felületű, de az akna D-i részén alábukik, ezen a részen az S133 barna színű agyagját találtuk meg.

S135 alatt az **S139** található meg.

2014. július 30. szerda:

Létszám: Fekete László, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András, Toronya Zsolt (HOM)
9 régészhallgató

Munkaidő: 8.00 – 16.00
Napos, párás, meleg idő

VI. szelvény:

Kibontottuk az **S131** és **S132** sírokat. Megállapítottuk, hogy az S131 sír DK-i felében egy harmadik sír beásása is észlelhető, ez az **S145** azonosítót kapta. A nem anatómiai rendben elhelyezkedő csontokat a leírás és fotó készítése után felszedtük. S131 és S132 sírok rajzolását megkezdtük.

S131: A VI. szelvény D-i végén az **S114/S15** és **S2**-es fal közötti, Ny-K-i irányú sír. A sír az **S115** rétegben enyhén barnás színű, alig észrevehető foltként jelentkezett. K-i oldalában másodlagos helyzetű emberi csontokat figyeltünk meg. A sír K-i végében, közvetlenül az S115 alatt medencecsontot, alatta koponyát találtunk. S131 váz jobb lábától D-re másodlagos helyzetű combcsont, alatta feltehetően két másik combcsont helyezkedik el (jelenleg csak a térdízület látható). A lábak felett másodlagos helyzetű kulcscsont van. A megtalált koponya S131 bal lába felett van, környezetében combcsont és felkarcsontok találhatóak másodlagos helyzetben.

A sír K-i végében anatómiai rendben egy bal alsó lábszár és lábfej található, ettől D-re egy jobb lábfej helyezkedik el anatómiai rendben (**S145**).

S131 baloldalán, a medencétől É-ra másodlagos helyzetű kulcscsont, a felkarcsonttól É-ra újabb, másodlagos helyzetű felkarcsont látható.

S131 háton fekvő, nyújtott helyzetben nyugszik, koponyája enyhén balra billent, arckoponyája összetört. A felkarcsontok szorosan a testhez simulnak, bal kezét a medencéjére hajlították, jobb kézfeje a comb mellett nyújtva látható.

S132: az **S120** falba vágva található a VI. szelvény D-i negyedében. Sírfoltot nem észleltünk, az S115 elbontása során kerültek elő a csontok. A finombontás során egy felnőtt és egy gyermek vázát azonosítottuk. Mindkét váz medence alatti része bolygatott, lábai teljesen hiányoznak.

A két váz felett, a sír betöltésében másodlagos helyzetű emberi csontok kerültek elő: a felnőtt koponyájától K-re, a sírbeásás szélén, a koponyával egy magasságban bal radius; a bal kulcscsont felett három rendezetlen borda; a bal alkar felett, a vázzal párhuzamosan combcsont; a váz jobb oldalán medencelapát; a medence felett combcsont és medencelapát látható.

A felnőtt háton fekvő, nyújtott helyzetben fekszik. Koponyája alatt a visszabontott S120 fal széle látható; a koponya Ny felé néz, rossz megtartású. Karjait a medencéjére hajlították. Jobb könyökhajlata alatt helyezkedik el a gyermek háton fekvő, összeszorított váza.

II. szelvény:

S125 bontása során, az alatt egy habarcsos – köves feltöltési réteget azonosítottunk a szelvény É-i részén. Ez az **S142** azonosítót kapta.

Az S142-től Ny-ra, S125 bontása során, **S145**-be mélyedve egy fekete színű, hamus, faszenes, humuszos betöltést azonosítottunk. Nagy mennyiségű 14. századi és késő Árpád-kori kerámia jött belőle.

A II. szelvény É-i részén **S6 – S8** falak között egy sárgás színű, köveket tartalmazó, kemény réteget találtunk az **S140** alatt. Ez az **S144** azonosítót kapta.

A II. szelvény É-i részén, S142 elbontását követően egy sárgás színű, habarcsszemcsés réteget azonosítottunk, amely az **S146** nevet kapta.

A szelvény D-i felén, S120 faltól D-re elbontottuk S138 réteget. Ez egy sötétbarna színű, kisebb köveket tartalmazó réteg, amelyből viszonylag sok késő Árpád-kori, 14. századi kerámiát és vastárgyat csomagoltunk el. Alatta egy sárgás színű, habarcsszemcsés réteget találtunk. Ez az **S147** azonosítót kapta, a réteg jellegét tekintve megegyezik az **S146**-tal.

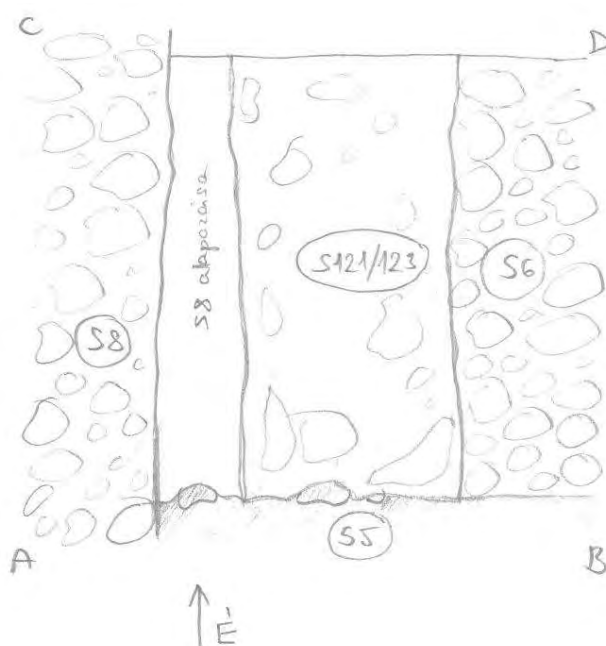
II. szelvény ÉNy-i része:

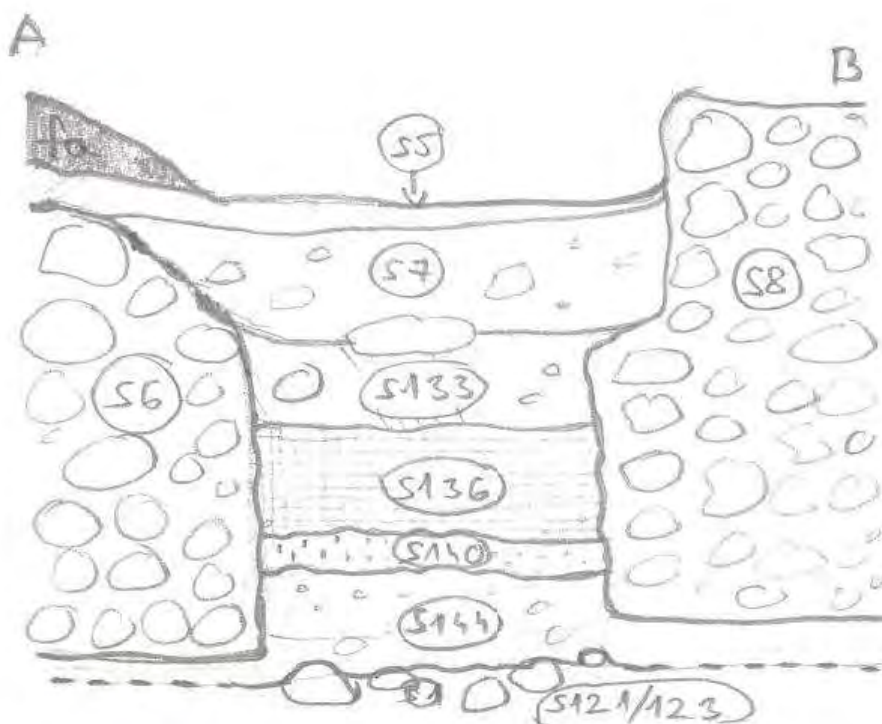
Az **S6 – S8** falak által határolt részen tovább bontottuk az **S144**-es, sárgás színű, köves, hamus, kemény réteget. A korábban talált, elszenült gerendának vélt jelenséget elbontottuk. Nagyobb szenes foltok bizonyult, nem kapott külön számot. S144 anyagában és szerkezetében ugyanolyan, mint amit korábban az V. szelvényben **S111**-ként határoztunk meg. Azonban a II. szelvényben ez a réteg kb. olyan mélyen van, mint amilyen mélyen az V. szelvény utolsó rétege, a barnásvörös színű, köves erdei altalaj (**S123**).

Az **S8** fal alját az alapozási kiugrástól számított 65 cm mélyen találtuk meg. **S6** fal alapozását még keressük.

Az S144-ből egy kerámiatöredék került elő, a felette elhelyezkedő **S140**-ben két vasszőget találtunk. Az S144 továbbra is szenes, faszéndarabokat tartalmazó, szemcsés, kissé barnás színű réteg, de az alja felé egyre porózusabb és kövesebb.

S144 alatt már az **S121/S123** altalaj helyezkedik el. A szelvényrészben tovább nem folytatjuk a mélyítést.

2014. július 31. csütörtök:

Létszám: Fekete László, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József,
Nagy Zoltán, Toronya Zsolt (HOM)
10 régészhallgató

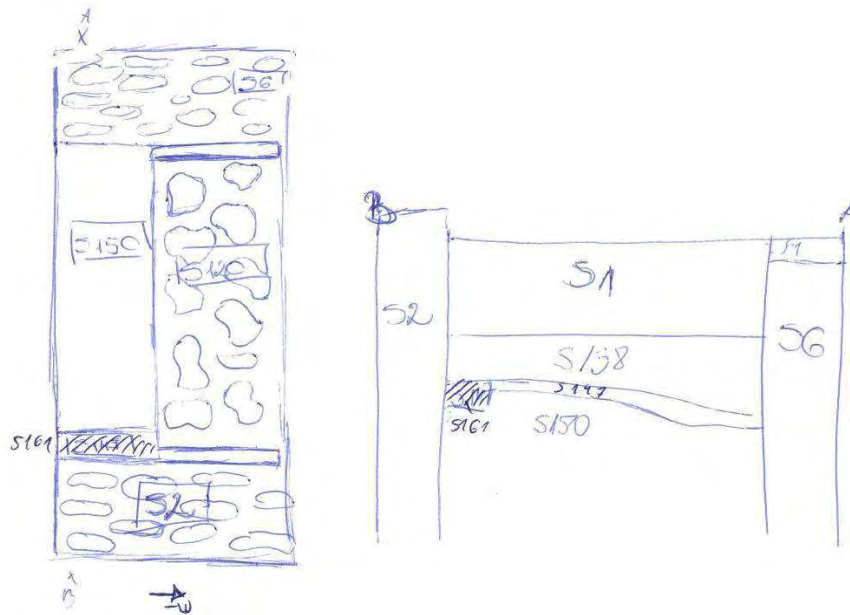
Munkaidő: 8.00 – 16.00
Napos, párás, meleg idő

A mai napon megkezdjük a leletanyag mosását.

II. szelvény D-i része:

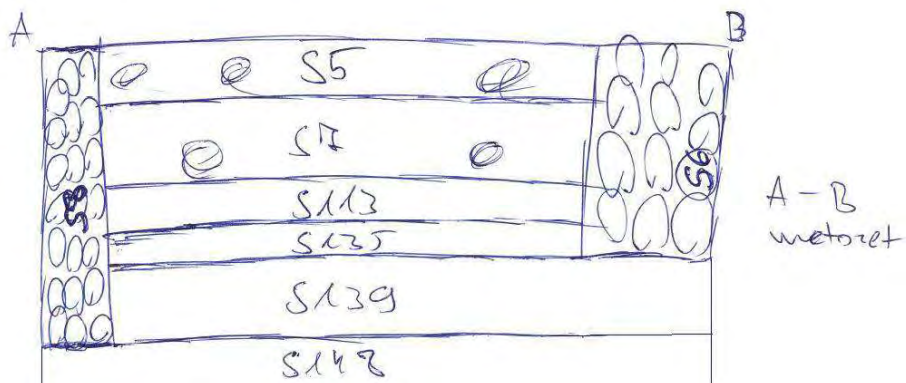
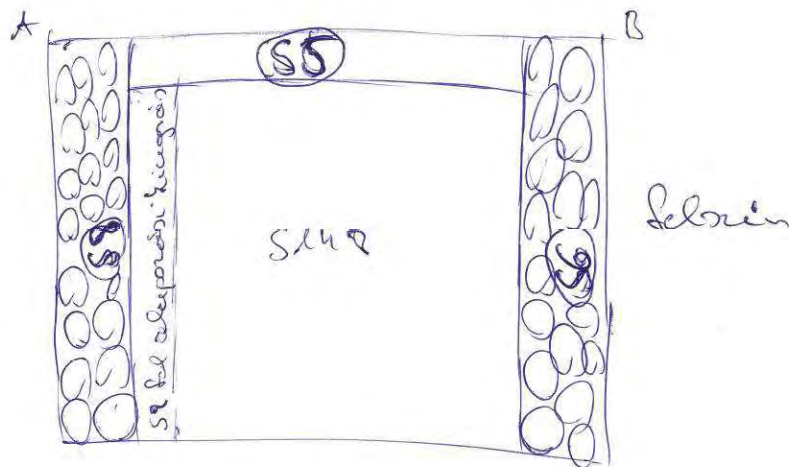
Az **S120** faltól D-re folytattuk a bontást. Eltávolítottuk **S147**-et, amely sárgás színű réteg, melyben habarcsszemcsék találhatóak. Vastagsága 3-4 cm, hullámosan fedte az alatta elhelyezkedő **S150**-et. Az **S2** falnál 15 cm szélességben figyeltük meg. A réteg nekifut az S2 és S120 falaknak. Bontása során kerámiatöredékeket csomagoltunk el belőle.

S147 alatt helyezkedik el az S150, ami egy barnás színű, tömörebb, enyhén agyagos réteg. S2 és S6 falaknak nekifut. Elszórtan faszenes foltok láthatóak benne. 2014. 08. 07-én a réteg S2 fal mellett az **S161** számot kapta.

II. szelvény DNy-i része:

Az **S6** – **S8** falak között elbontottuk az **S135** alatt meglelt **S139** réteget. Ez homogén, vörös színű agyag volt, leletanyagot nem találtunk benne. Ez alatt megtaláltuk az **S148**-as réteget, mely kék színű palával és sárgával kevert, vörös színű, agyagos réteg.

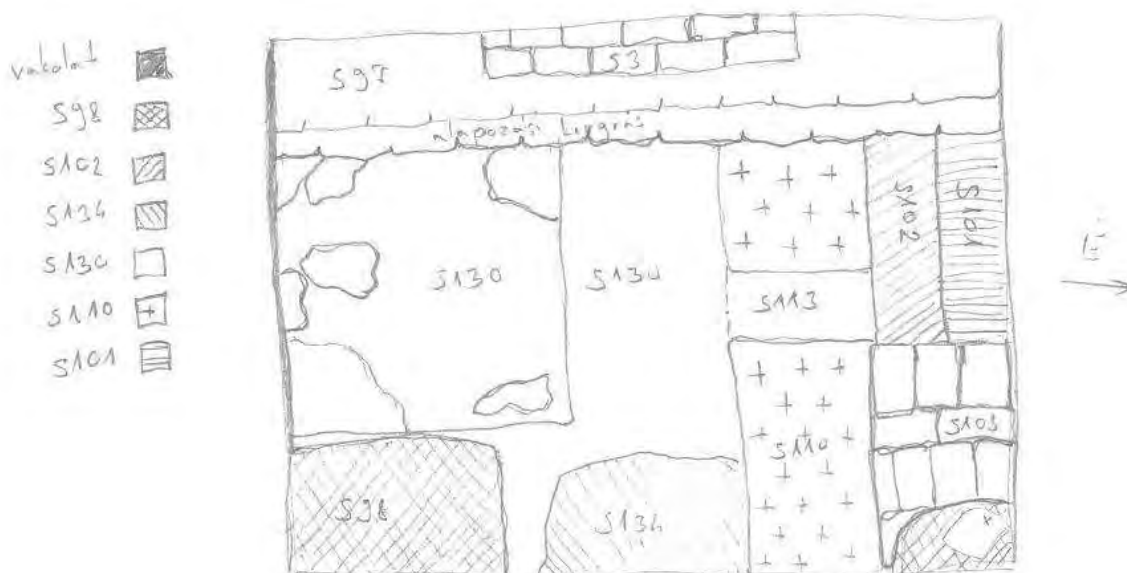

IV. szelvény:

Az **S97** alapozásának megismerésére nyitott 1x1 m-es árkot 28 cm mélységig bontottuk az **S130**-ban. Ez utóbbi a sárga színű, köves, agyagos altalaj. Az **S97** fal alapozásának alját nem értük el. Az alapozás szárazon rakott kövekből készült, csupán a felső 5 cm-en észleltünk habarcsot.

A IV. szelvény bontását befejeztük, kiemeltük az **S102**-es rétegben talált, eddig babán hagyott fazékalj töredékét. A szelvény összegezése:

Az **S3** téglapadlót **S97** tetején meghagytuk. A templomfal vakolata 20 cm-es magasságban észlelhető a szelvény DK-i (38 cm széles) és DNy-i (50 cm széles) sarkában. **S97** szélessége 80 cm, az alapozási kiugrástól mért magassága 45 cm; alapozási kiugrása 13 cm széles a szelvényben. **S97** hosszúsága 286 cm. **S101**-et egy 22x80 cm-es alapterületű metszetben hagytuk meg, vastagsága 16 cm. **S102** tanúfala 76 cm hosszan (teljes hosszúsága) és 26 cm szélesen maradt meg az **S103** téglapadló és az **S97** fal között. Vastagsága **S97** felé 10 cm-ről 20 cm-ig növekszik. **S103** téglapadlót három sorban, 43 cm szélességben, 103 cm hosszan hagytuk meg. A szelvény ÉK-i sarkában **S98** egy 40x30 cm alapterületű tanúfalként maradt meg, mely takarja **S103**-at a szelvény ezen részén. **S98** tetején egy örkeresztet hagytunk meg. A szelvény DK-i sarkában **S98**-ból egy 50 cm széles és 84 cm hosszú tanúfalat hagytunk meg; itt **S98** vastagsága 20 cm. **S103** alatt az **S108-S109** rétegek találhatóak, amelyek együttesen alkották **S103** fektető rétegét. **S108-S109** vastagsága 3 cm. **S102** és **S108-S109** rétegek alatt jelentkezett **S110**, melyből az **S97** alapozási kiugrása és a szelvény K-i oldala között 172 cm hosszú és 53 cm széles felszint hagytunk meg. **S102**-t az **S97** alapozási kiugrásától 34 cm-re K-re az **S113**-as árok vágta át. Ennek az É-D-i irányú ároknak a mérhető hossza 205 cm, szélessége 23 cm, **S110**-be mélyed bele. **S113** alatt az **S130**-as altalaj jelentkezett. A szelvény K-i oldalánál **S130** bontása során egy beásás foltja (**S134**) jelentkezett. **S134** a szelvényfal alatt és a meghagyott **S110** alatt is tovább húzódik; mérhető szélessége 34 cm, hossza 75 cm.

2014. augusztus 01. péntek:

Létszám: Fekete László, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Toronya Zsolt (HOM)
7 régészhallgató

Munkaidő: 8.00 – 14.00
Napos, párás, meleg idő

II. szelvény D-i része:

Az **S120**-as faltól D-re lévő területen eltávolítottuk az **S150** réteget, amely barnás színű, tömör, homogén. Az **S147** alatt helyezkedik el. Az **S2 – S6** falak között – az S2 faltól Ny-ra lévő 20 cm nagyságú szakasz kivételével – a szelvényrész egész területén megtalálható. Vastagsága 8-14 cm között változik. S2 fallal nincs kapcsolata, az S6 és S120 falaknak nekifut. Bontása során kerámiatöredéket csomagoltunk el belőle.

S150 elbontását követően észleltük **S152** és **S153** beásásokat, valamint az **S154** réteget.

S152: az S6 faltól K-re 180 cm-rel jelentkezett. Jelenlegi mérete 70x50 cm, mélysége egyelőre ismeretlen. Alakja amorf, betöltése köves, barna színű, humuszos.

S153: Az S6 fal K-i oldalán található, attól 40 cm-re terjed ki. Betöltése barna színű, tömör, agyagos.

S154: Vöröses színű, tömör réteg, az egész kutatóárokra kiterjed. Az S6 fallal való kapcsolatát az S153 bolygatja, így az nem tisztázható. S120-nak nekifut.

II. szelvény DNy-i része (rétegtrend):

Az **S6 – S8** falak között, az **S5** sárgásbarna színű, agyagos járósínt elbontása után egy kötörmelék, 40 cm vastag, barna színű réteg következett, mely az **S7** azonosítót kapta. A réteg az S6 – S8 falaknak nekifut.

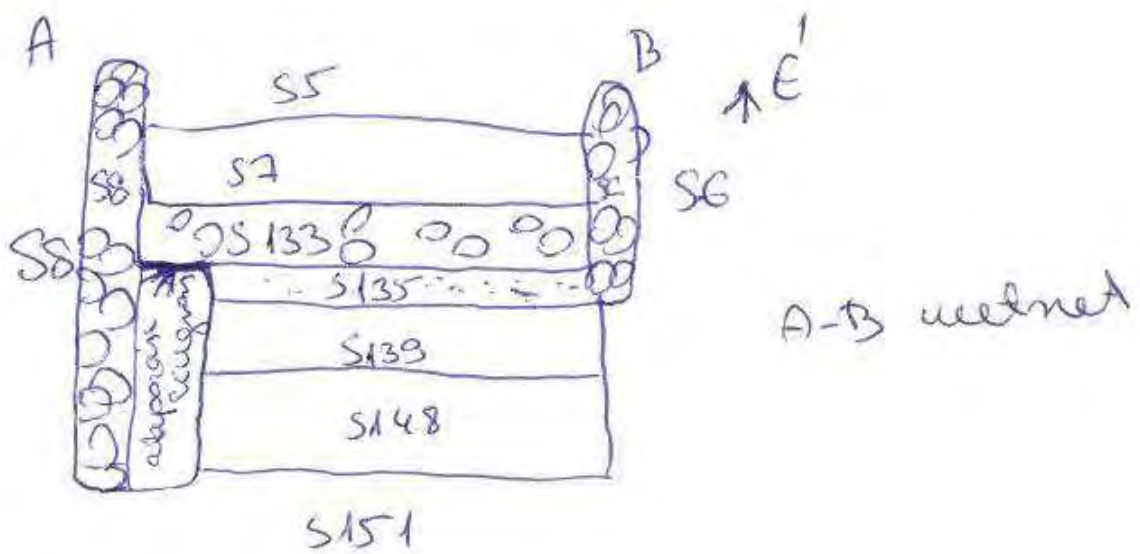
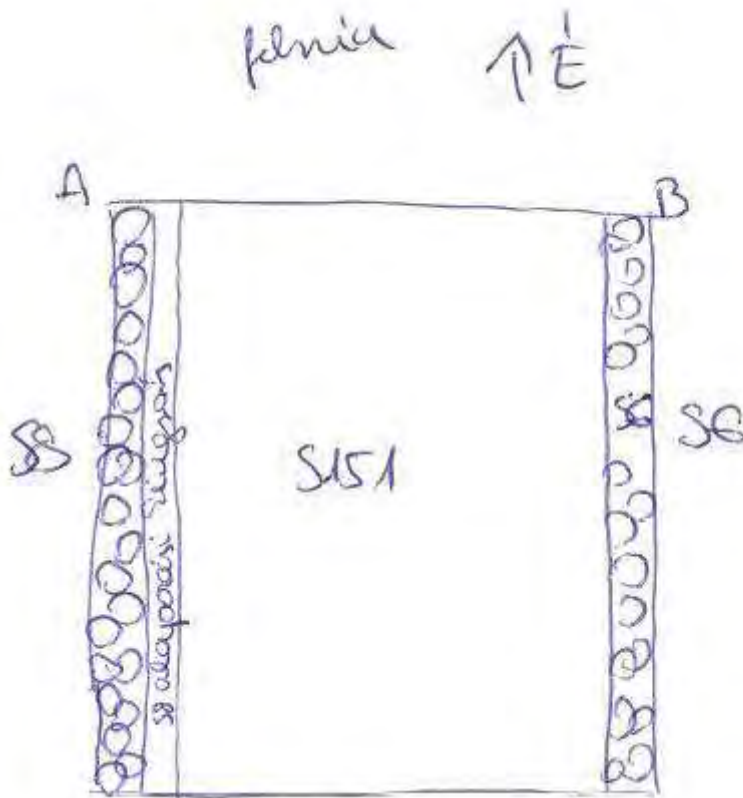
Az **S7** elbontását követően az **S133** azonosítójú, sötétbarna színű, nagy köveket tartalmazó, 30 cm vastag réteg következett. S133 nekifut az S6 és S8 falaknak. S133-ban jelenik meg az S8 fal alapozási kiugrása. Az alapozási kiugrás É-D-i irányú hossza 130 cm, K-Ny-i irányú szélessége 20 cm. Az alapozási kiugrás S8 fal jelenlegi tetejétől számított 100 cm mélyen jelentkezett. S8 fal alapozása az alapozási kiugrás aljától számítva 50 cm vastag, teljes egészében habarcsos.

Az S133 alatt egy 22 cm vastag, sötétbarna színű, szemcsés, leletmentes réteg következett, ez az **S135**.

Az S135 elbontása után egy vöröses színű, homogén, 31 cm vastag, agyagos réteg jelent meg, ez az **S139**. S139 tetejéről indul az S6 fal, melynek alapozási kiugrását nem találtuk.

Az S139 eltávolítása után egy kevert jellegű, vöröses, kékeszöldes színű, palás, leletmentes réteg következett, ez az **S148**. Vastagsága 18 cm. Erre az S148-ra helyezték rá az S8 fal alapozását.

S148 elbontását követően már egy leletmentes, vörös agyagos, kékes-zöldes palás, kötörmelék réteget azonosítottunk. Ez az **S151**, amely az altalaj.

2014. augusztus 05. kedd:

Létszám: Fekete László, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András, Toronya Zsolt (HOM)

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, meleg idő

VI. szelvény:

A mai napon folytattuk a szelvényben előkerült **S131**, **S132** és **S145** sírok rajzolását.

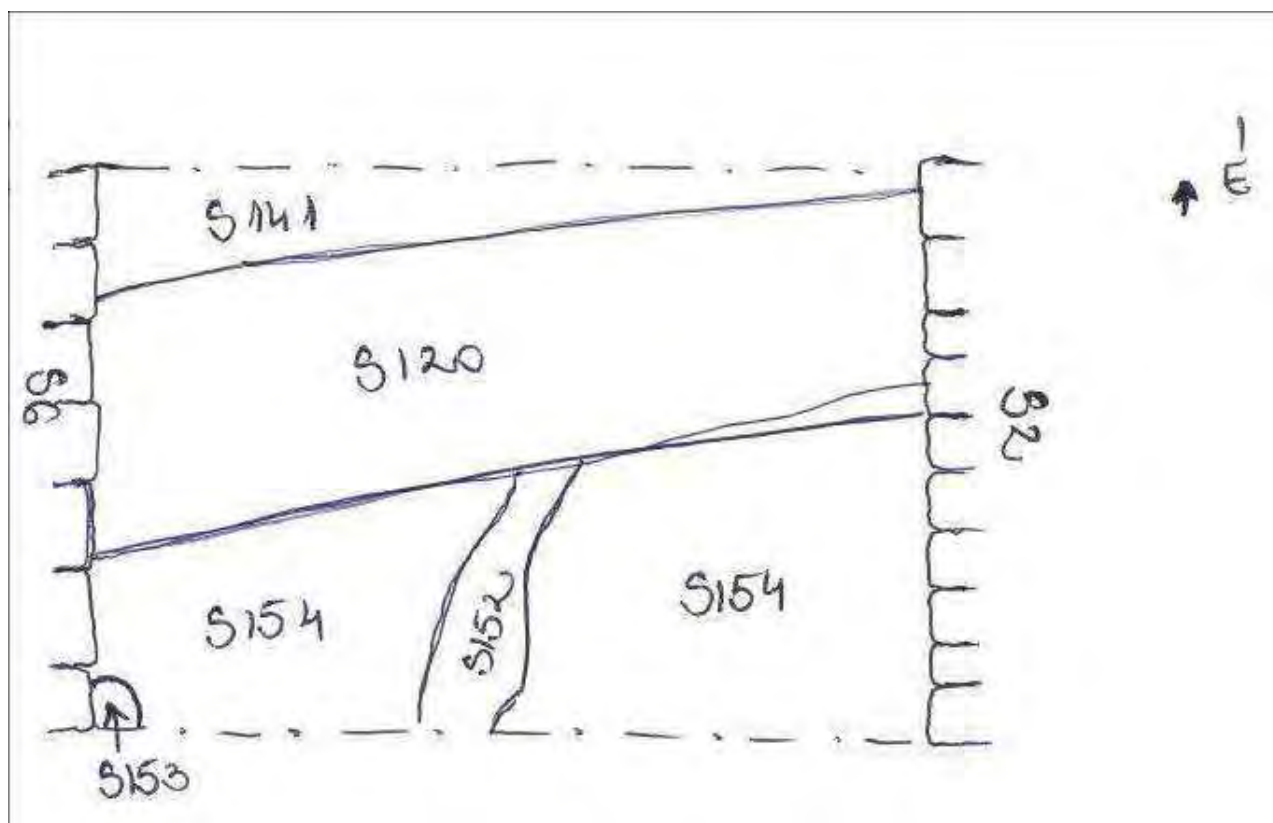
II. szelvény D-i része:

Megtisztítottuk az **S154**-et, kibontottuk **S152**-t és **S153**-at.

S154: **S120** faltól D-re helyezkedik el, annak nekifut. **S150** alatt található, vöröses színű, tömör, agyagos réteg. Takarja az **S121/S123** általajt.

S152: **S150** bontása során érzékeltek, **S150** elfedte. Vágja az **S154**-et, az **S121/S123** általajba mélyed. ÉK-DNy-i irányú jelenség, alakja amorf, feltételezhetően állatjárat. Hossza 70 cm, szélessége 31 cm, mélysége **S154**-től számítva 5-7 cm. Leletanyag nem volt benne.

S153: az **S6** fal K-i oldalán, közvetlenül a fal tövében, a szelvény DNy-i sarkában jelentkezett. Betöltése laza, barna színű, agyagos. Feltételezhetően egy cölöplyuk, amely vágja az **S147**, **S150** és **S154** rétegeket. Az **S138** viszont elfedte a cölöplyukat. Leletanyagot bontása során nem találtunk benne. Ny-K-i irányú mérhető hossza 27 cm, É-D-i irányú mérhető kiterjedése 22 cm. **S154**-től számított mélysége 11 cm.

II. szelvény É-i része:

Tovább bontottuk **S146**-ot. A szelvény Ny-i felén meghagyott **S149** tűzrakóhely volt, bontása során kerámiát, állatcsontot és fémanyagot csomagoltunk el belőle.

S146 alatt jelentkezett az **S155**, amely egy vörös színű, agyagos réteg, tetején hamuval és faszénzemcsével. Keményebb felszínű réteg, talán járószint. A II. szelvény D-i felén található **S154**-re hasonlít.

A szelvény K-i felén, **S2** faltól Ny-ra **S146** bontása során egy beásást érzékeltünk, ez az **S157**. Alakja egyelőre nem mutatkozik határozottan. Betöltése barna színű, humuszos, kisebb köveket tartalmazott. Belőle Árpád-kori kerámiát, állatcsontot (csiszolt is!) és fémanyagot csomagoltunk el.

2014. augusztus 06. szerda:

Létszám: Fekete László, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szőrényi Gábor András, Toronya Zsolt (HOM)

Munkaidő: 8.00 – 16.00
Fátyolfelhős, meleg idő

VI. szelvény:

A mai napon befejeztük **S131**, **S132** és **S145** sírok rajzolását. Az örkereszteket és az A-B pontokat bemértük.

S132: É-D-i tájolású, kettős temetkezés a szelvény DNY-i felén. A vázak háton fekvő, nyújtott helyzetben láthatóak. A sírt a korábban már visszabontott **S120** fal bolygatásával alakították ki (a sír Ny-i felét S120 köveinek elszedésével hozták létre). A sír az **S121/S123** altalajba mélyed, **S115**-öt is elvágta. K-i felében egy felnőtt váza látható, feje Ny felé billent. Fogazata kopott, az elhunyt idősebb felnőtt. Bal karja a medencéjére hajlítva látható, jobb karjával a sír Ny-i oldalán elhelyezett gyermeket öleli át. Alkarja részben rátakar a gyermek jobb arccsontjára, jobb felső és alsó állkapcsára is. A felnőtt jobb karjának második ujjpercei a jobb medencelapát mellett láthatóak. Lábai a medencétől lefelé hiányoznak. A felnőtt mérhető vázhossza 90 cm.

A felnőttől Ny-ra elhelyezkedő, 6-7 év körüli gyermek feje ÉK-DNY-i irányban fekszik. Agykoponyája szétnyomódott, arckoponyája épségben megmaradt. Arccsontjának jobb oldalára, valamint felső és alsó állkapcsának jobb felére a vele egy sírba temetett felnőtt alkarja rátakar. Bordái összenyomódtak, karjai nyújtott helyzetben, szorosan a teste mellett helyezkednek el. Ezek alapján feltételezzük, hogy a testet valamilyen textilbe csavarták. A gyermek mérhető vázhossza 57 cm.

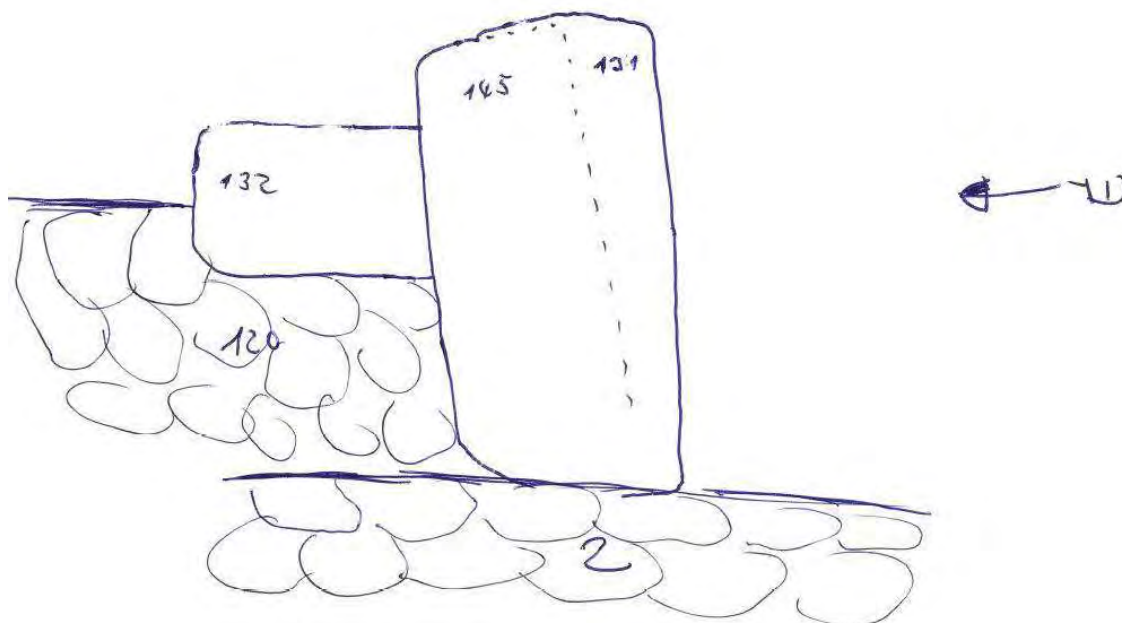
S132 sekély mélységű, Ny-i oldala S120 fal jelenlegi tetejétől számítva 25 cm mély, K-i oldala S121/S123 felszíntől számítva 12 cm mély. Koporsó nyomait a bontás során nem találtuk. A sír É-D-i irányú mérhető hossza 125 cm, Ny-K-i irányú szélessége 70 cm. D-i felét **S145** ásása során pusztították el, ekkor szedhették ki mindkét váz lábait. S132 mellékletet nem tartalmazott.

S131: Ny-K-i irányú temetkezés a szelvény D-i végén. A váz háton fekvő, nyújtott helyzetben látható. A sírhely létrehozása során, annak Ny-i végével az **S2** falat csekély mértékben megbontották. A sír az **S121/S123** altalajba és a felette elhelyezkedő **S115**-be mélyed. A felnőtt agykoponyája ép, arckoponyája sérült, a fej É felé billent. A fogai kissé kopottak, alsó állkapcsa leesett. Koponyájának jobb oldalán egy másodlagos helyzetben lévő bal kulcsont található. Bordái töredezetek, rossz állapotúak. Bal alkarját a medencéjére hajlították, jobb karja szorosan a test mellett helyezkedett el. Jobb kezének kézközépcsontjai D-i irányban fekszenek. Koponyájától É-ra egy jobb felkarcsont látható másodlagos helyzetben. Az elhunyt – medencéje alapján – feltételezhetően férfi volt. Lábai

egymás mellett, nyújtott helyzetben láthatóak. Bal combcsontjára részben rátaakar egy bal lábszárcsont (másodlagos helyzetben). Alsó lábszárai között egy alsó állkapocs látható szintén másodlagos helyzetben. Jobb bokájától D-re másodlagos helyzetben láthatóak embercsontok (**S145**). Az elhunyt mérhető vázhossza 160 cm.

S131 sír Ny-K-i irányú hossza 195 cm, É-D-i irányú szélessége 93 cm. A sír mélysége S121/S123-tól számítva 25 cm. Létesítése során megbolygatták az S131 sír D-i végénél érzékelt S145-öt. S131 melléklet nélküli temetkezés volt. Bontása során koporsó nyomait nem találtuk.

S145: A VI. szelvény DK-i felén érzékelt temetkezés. **S131** ásása során bolygatták meg, csontjait csak másodlagos helyzetben, S131 lábainak környezetében érzékeltük. Az elhunyt felnőtt volt. Mellékletet mellette nem találtunk. Bal alsó lábszára, lábfeje és jobb lábfeje maradt in situ. Ez alapján a sír eredetileg Ny- K-i tájolású volt. Bontása során koporsó nyomait nem találtuk. S145-re majdnem teljes szélességében ráásták az S131-et, csupán S145 É-i oldala maradt meg csekély mértékben.

2014. augusztus 07. csütörtök:

Létszám: Fekete László, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András, Toronya Zsolt (HOM)

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Fátyolfelhős, meleg idő

II. szelvény ÉNy-i része, S6-S8 falak közötti terület:

Legalul az **S121/123** elnevezésű köves, sziklás altalaj található. Tulajdonképpen erre rakták rá magát az **S6**-os falat, de úgy, hogy lementek az S121/123-ig; a fal alá bekerült az **S144**-es azonosítójú, erősen köves, kemény törmelék réteg. A metszetben látható, hogy ez az S144 vékonyan befut az S6-os fal alá. Tehát innen emelték fel az S6-os falat; így az S144 tulajdonképpen egy, az alapozást előkészítő köves, törmelék réteg. Amikor megépült az S6-os fal, akkor az S144-re helyezték rá az **S140** vörös színű agyagréteget. Ez a vörös színű agyagréteg egyébként megtalálható az V. szelvényben is; külső rétegsor, az S140 párja az V. szelvényben az S112.

Az S140 agyagra kezdték el építeni az **S8**-as falat. Tehát az **S8**-as fal nem az S121/123 általajra, sőt nem is az S144 köves, törmelékes alapozást kiegészítő rétegre épült, hanem a vörös agyagrétegre rakták rá. Majd pedig az S6 és az **S8**-as falak között szisztematikusan kitöltötték az **S136**-tal és az **S133**-mal.

Ezt követően bontották vissza az S6-os falat. Az S6-os fal visszabontásából származik az **S7** törmelékréteg. Ez az S7-es törmelékréteg már ráfed az **S8**-as fal alapozási kiugrására. Mindezek tetején hozták létre az **S8**-as falhoz kapcsolódó járósíntet, az **S5**-öt. Az **S8** fal belső oldala vakolt felületű, ennek a vakolatnak az alja megegyezett az S5 járósínt magasságával.

II. szelvény DNy-i része, S6 – S8 falak közötti terület:

Az **S6**-os falat itt sem a sziklás általajra építették rá. A szelvény ezen részén egy teljesen természetes, vörös agyagrétegre alapozták a falat; az agyag az **S139**-es elnevezést kapta. Ez az S139 jellegét tekintve megegyezik az **S140** réteggel (ami a II. szelvény ÉNy-i részén található); S140 ugyanúgy befut az **S8**-as fal alá, mint ahogy itt is tapasztaljuk. Az ÉNy-i részen az S140-ben sokkal több kékes színű agyagpala szemese van; DNy-on S139 sokkal homogénebb. Azt határozottan kijelenthetjük, hogy az S139-S140 egy olyan anyag, amit idehoztak az építkezés során.

S139 egy természetes, vörös színű agyagréteg. Lefelé haladva kissé szemcsézett szerkezetűvé, anyagúvá válik, de ezek természetes eredetű szemcsék. A réteg lefelé haladva kivilágosodik, kékesebb, világosabb színűvé válik. A rétegeket mi külön elneveztük, ezek lefelé haladva: S139, **S148** és **S151**. S148 már egy természetes, bolygatatlan, agyagos erdei általaj, amely fokozatosan áttűnik az S151-be. Ez utóbbi réteg már szinte teljesen homogén, köves, kemény, sziklás agyag.

Az S6 fal periódusát követően, az **S8** fal megépítésekor az S6-S8 falak között feltöltötték az **S135** és **S133** rétegekkel. Ekkor bontották vissza az S6 falat is, amelynek bontási törmeléke az **S7**. Ez az S7 fedí az **S8**-as fal alapozási kiugrását is. Ez az alapozási kiugrás – csakúgy, mint a szelvény ÉNy-i részén – az S7 és az S133 rétegek határán található. Az S7 tetején alakították ki az **S5** járósíntet, amely az **S8**-as falhoz kapcsolódott, azzal egyidős. Ez az S5 elfedte az ekkorra már visszabontott S6 falat is.

II. szelvény D-i része:

Itt is legfelül az **S3**-as téglapadló, illetve a hozzákapcsolódó **S5**-ös, agyagos járósíntet jelentkezett. Az S3-as téglapadló az **S2**-es falnak fut neki, az S5-ös agyagpadló pedig ráfed az **S6**-os falra. S3 és S5 elbontását követően, az S3 téglapadló fektető rétege alatt (S12) találtuk az **S129** elnevezésű vörös színű, agyagos, szemcsés réteget, amely majdnem teljesen kitölti az S6-os és S2-es fal közötti részt. Nagyjából hasonló vastagságban érzékeltük a szelvény egész területén, de a réteg az S6-os fal előtt néhány centiméterrel megszakad. Itt felülről valamilyen bevágás, valamilyen rétegnek a bevágása látható.

S129 nekifut az S2 falnak. Az S129 elbontását követően, az alatt érzékeltük az **S125**-ös réteget. Ez egy kékes színű, agyagpala szemcsés, törmelékkal kevert sárga színű, agyagos réteg. Az S125 fedte az S120-as falat. Az S125-tel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy jellegét tekintve nagyon hasonlít a 2013-as feltáráson talált **S72** és **S74** rétegekhez. Ezek szintén egy visszabontott fal tetejére (**S10**) fedtek rá. Ez alapján feltételezhetjük, hogy az S10-es fal és az S120-as fal egy időben került visszabontásra.

Az S125-ös réteg alatti következő réteg az **S138**. Ez is teljesen kitölti az S2-es és S6-os falak közötti területet. A barna színű, földes réteg viszonylag sok, nagyobb méretű követ tartalmaz. Az S138 neki fut az S6-os falnak és az S2-es falnak is. S138 réteggel azonos magasságban van az S2-es fal alapozási kiugrása; az alapozási kiugrás habarcsos törmeléke ebbe a rétegbe pergett bele. A fentiek alapján S138 az S2 fal építésének idején keletkezett.

Az S138 alatti következő réteg az **S147**. Ez egy sárgás színű, szemcsés, agyagos, vékony csíkban észlelhető. A korábbi bejegyzésekkel ellentétben végigfut a két fal között, de az S2-es falnak már nem fut neki; itt az S147-et elvágja az S2-es falhoz tartozó alapozási árok beásása, az **S161**. S147 nem fut el egészen az S6-os falig; az S147-et ugyanis elvágja egy, talán cölöplyukként értelmezhető beásás, az **S153**.

Az S147 alatt található az **S150**-es barna színű, viszonylag vékony, faszenes, földes réteg. S147-hez hasonlóan ezt is elvágja a két fal tövében az S161 (K-en), illetve az S153 (Ny-on).

Az idei feltárás során a legalsó réteg, amit a II. szelvény ezen részén megfogtunk, az S150 alatt elhelyezkedő **S154**-es vörös színű, agyagos, keményre taposott járósint. S154 esetében egy viszonylag kemény, intakt anyagról van szó, amiben elég sok faszénszemcsét is látunk. S154-et is vágja az S161 és az S153. Ebben a járósintben találtuk a már korábban leírt S152 köves betöltésű, valamilyen jellegű lemélyülést, beásást, ami nem feltétlenül mesterséges, antropogén eredetű objektum. Az is lehetséges, hogy valami kiszakadásnak a helye vagy pedig egy állatjáratnak a nyoma. S154 nekifut az S120-nak és az S6-nak is, tehát az S154 a két fal közös járósintje volt. Az S2-es fal viszont ezt az S154-es járósintet elvágja az S161 alapozási árokkal.

Az S120 és az S6-os fal viszonya a következő: Az S120-as fal volt hamarabb; erre építették az S6-os falat, gyakorlatilag áthidaltak felette. Az S120-as és az S2-es fal viszonya: az S2-es fal építéskor átvágták az S120-as falat. Az S2-es fal alapozási árka jó erős, markáns; ez vágja az S120-as falat. Ez természetesen ugyanaz, mint a metszetfalban látható S161.

Az S120 fallal kapcsolatos prekoncepció:

Az **S120**-as fal, a feltárt Ny-K-i és É-D-i irányú szakasza alapján, talán egy négyzetes alaprajzú épület részét képezte. Ennek a négyzetes alaprajzú épületnek a Ny-i fele, pontosabban a Ny-i záró fala valamikor megsérülhetett. Erre a sérült falszakaszra, a fal vonalára építették rá a későbbiekben az **S6**-os falat; az S6 fedi az S120-at. Az S120-as fal feltárt D-i záró falának bontása során érzékeltük, hogy a falszakasz Ny-i felét egy kiegyenlítő szintnél teljesen síkra bontották vissza. Feltehetően ezen a kiegyenlítő szinten sérült meg a fal, melyet később az általunk azonosított szintig bontottak vissza. Az S6-os fal építése során a két fal (a visszabontott S120 és az épülő S6) síkban találkozott. Biztos, hogy itt nem volt átjáró, mert az **S154**-es járósint mintegy fél méterrel alacsonyabban van, mint az S120-as fal visszabontott teteje; így ha valaki be akart volna menni az S120 faltól É-ra elhelyezkedő pincébe, akkor fel kellett volna lépnie az S154-ről az S120 tetejére, hogy utána onnan vissza leléphessen a pincébe. Vélhetően itt inkább az S120-as fal Ny-K-i irányban teljesen végighúzódott, amire aztán egy feltételezett sérülést követően ráépítették az S6-os falat.

Az S6 fal építését követően létrejött a 2. periódus, amikor az S6 és az S120-as falak együttesen álltak és a közös járósintjük az S154-es volt. Ekkor alakíthatták ki az S120-as fal Ny-K-i irányú szakaszától északra elhelyezkedő pincét is. A pince járósintje az **S160** volt, amely egy vízszintesre kialakított, erősen hamus felszín. A mai nap folyamán ennek a hamus rétegnek a bontása során egy Anjou-kori pénzérme látott napvilágot.

A 3. periódus idején feltételezésünk szerint már nem volt szükség a pincére. Vélhetően ekkor építették meg az É-D-i irányú **S2**-es falat is, mellyel átvágták az S120-as falat. Az egykori pincét elkezdték feltölteni az **S159** köves réteggel és a felette elhelyezkedő **S158**-cal, amely egy nagyon köves, masszív réteg. S158 valamilyen kőbányászásból származó meddő anyagának tűnik. Az S159-S158 rétegekre alapozták rá az S2 falat is. Az S2 fal megépülését követően a pince megmaradt részének feltöltését tovább folytatták; ekkor helyezik el ide az **S157**, **S155**, **S149**, **S143**, **S146** és **S142** rétegeket. Ezzel a feltöltési sorral érték el nagyjából a helyiség D-i oldalán megtalált, visszabontott S120 magasságát. Elképzelhető, hogy ekkor bontották vissza az S120 falat, a visszabontott szintet pedig elfedték az **S125** réteggel. Ezzel az S125-tel az összes, korábbi felszint kiegyenlítették. Ennek a

tetejére került egy járósínt alját képező, vörös színű agyagréteg, amelynek az **S129** azonosítót adtuk. Ez az S129 jelentette az összes, későbbi járósínt alapját. A réteg a szelvény D-i és É-i metszetalában is azonosítható, mindenhol S125 fölött jelentkezett. Ezeket a járósínteket a későbbiekben rendszeresen megújíthatták, elplanírozhatták. Így mi az S129-nek csak a magját tudtuk megfogni. Ezen helyezkedett el a legutolsó járósínt (**S3** és **S5**), amelyeket már az S2 – S8 falak idejében használtak. Véleményünk szerint az S129-en lehettek olyan járósíntek, amelyek az S6 – S2 falak fennállása idején voltak használatosak. Ezeket azonban folyamatosan planírozhatták; az S154-es járósíntből Anjou-kori érem került elő, a következő járósínt pedig a 16. század első harmadára tehető S3 – S5 volt. A köztük eltelt kétszáz évben is kellett az S129 rétegen járósínteknek léteznie, ezeknek nyomát azonban a feltáráson nem találtuk.

A 2015-ben tervezett kutatás feladatai:

- Az S120-as fal D-i oldalán meghagyott metszetal elbontása az S2 faltól a területen található nagyméretű gyökérig. Ez azért szükséges, hogy képet kapjunk az S120 falnak É-i irányból futó rétegekről.
- El kell bontani az S6 – S8 falak közötti területen meghagyott földtömböt, hogy ezen a területen is egyben lássuk az S6 – S8 falak közötti feltöltést. Jelenlegi ismereteink szerint a két fal között folyamatosan töltötték fel, az előkerült leletanyag alapján a 15-16. század fordulóján.
- A II. szelvény S120 faltól D-re elhelyezkedő területén el kell bontanunk a 2013-ban meghagyott metszetalunkat. Ezzel tisztább képet kapnánk a II. szelvény É-i és D-i felének rétegrendjéről.
- A II. szelvény É-i részén előkerült pince feltárását be kell fejezni. Ezen a területen vizsgálnunk kell, hogy az S160-as, Anjou-kori pénzzel keltezett réteg milyen viszonyban van az S6 fallal.

Herman Ottó Múzeum

H-3529 Miskolc, Görgey Artúr u. 28. Levélcím: H-3501 Miskolc, Pf. 4.

Tel.: (+00 36) 46/560-170, 560-171, Igazgató/Director: 46/560-172

Fax: (+00 36) 46/555-397, E-mail: titkar@hermuz.hu

ÁSATÁSI NAPLÓ

SZENTLÉLEK – PÁLÓS KOLOSTOR

Ásatásvezetők: Szörényi Gábor András,
Miskolczi Melinda

2015.

2015. július 13. hétfő:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán (HOM)

2 diákmunkás

4 régészhallgató

1 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Változékony idő, kb. 22 °C

A mai napon megkezdjük a szentléleki pálos kolostor 2015. évi régészeti feltárását. A tavaly kinyitott pince (II. szelvény) kitakarítását végezzük.

2015. július 14. kedd:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán (HOM)

2 diákmunkás

4 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos idő, kb. 25 °C

A mai napon folytattuk a tavaly kinyitott II. szelvény kitakarítását.

2015. július 15. szerda:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán (HOM)

2 diákmunkás

4 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, meleg idő

II. szelvény:

Befejeztük a szelvény kitakarítását. Megkezdjük a tavaly meghagyott, a zömében **S6** falat érintő gyökérzet eltávolítását.

D-i irányban mintegy 1 m-rel kibővítettük a szelvényt az **S120** falnak futó rétegek tisztázása végett. Itt egyelőre az S2 – S6 falak között futó **S125** bontását végezzük. **S155** színe sárgás, habarcsos, kék palaszemcséket tartalmaz. Jelenleg a bővítés K-i felén látható az **S3** téglapadló is. Hossza (Ny-K) 230 cm, tégláinak mérete 27x13x4 cm.

VII. szelvény:

A mai napon kitértük a VII. szelvényt a Ny-i kerengőfolyosó D-i végében. A szelvény határait az **S2 – S22** falak alkotják. É-i határát a 2012-ben kibontott 1. kutatóárok adta meg. A szelvény mérete (K-Ny) 245 cm x (É-D) 440 cm.

S1 eltávolítása után a szelvény D-i felében jelentkezett a kolostor utolsó építési periódusához kapcsolható téglapadló. A diagonálban rakott, vöröses színű tégláknak az **S162** azonosítót adtuk. (Később ezt átneveztük **S165**-nek, mert a 2014-es ásatás utolsó napján ezt a számot kiadták az **S160**-ban jelentkező cölöplyuknak. Az objektum leírása a tavalyi naplóban nem szerepel, idén pótolni kell!) **S165** téglái megegyeznek **S3** tégláival. Méretük 27x13x4 cm. Néhány darabon, S3-hoz hasonlóan, kutyalábnymok vannak. A DNy-i oldalon a téglák épebbek, a DK-i oldalon töredezettek, humusszal és kövel keverték. A szelvény É-i felén nem találtunk téglákat; itt humusszal kevert, visszadobált, valamelyik fal pusztulásából (?) származó kövek láthatóak. Ennek az **S163** azonosítót adtuk. Ebben az S163-ban mutatkozott meg az **S2** fal mellett tavaly a VI. szelvényben észlelt **S118**, amely 200x40 cm-en fogható meg. **S118** az **S2** fal pusztulásához köthető. **S15** fal mellett – szintén S163-ban – látható az **S116**, ami 160x60 cm nagyságban jelentkezett. Ez hasonlít **S118**-ra, mindkettő sárgás színű, habarccsal kevert humusz. **S116** az **S15** fal pusztulásához kapcsolható.

2015. július 16. csütörtök:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán (HOM)

2 diákmunkás

4 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, meleg idő

A mai napon légifotót készítettünk a VII. szelvény 1. bontási fázisáról. A fotó elkészítése után elkezdtük az **S163** köves réteg eltávolítását. Alatta egy sárgásabb színű, habarcsos réteg található, melynek az **S164** számot adtuk. Ennek horolása során néhány másodlagos helyzetben lévő embercsont és zsindelyszög is előkerült.

A II. szelvényben tovább folytattuk a gyökérzet eltávolítását. Az **S120** faltól D-re tovább végeztük a szelvény 1 m-rel való szélesítését. Itt **S3**-at leszedtük, **S125**-öt a szelvény két felén egy szintre

bontottuk. Ezt követően elbontottuk **S125**-öt, alatta az **S2 – S6** falak között jelentkezett a sötétbarna színű, kavicsokkal kevert **S138**.

A II. szelvényben bontottunk az **S6 – S8** falak között is. Az **S6** fal vastagsága 72 cm. Az **S8** fal vastagsága 92 cm, az alapozástól mért magassága 101 cm, az **S8** fal K-i oldalán az alapozási kiugrás 20 cm széles. Az **S6 – S8** falak közötti barna színű, habarcsos feltöltési réteget (**S7**) elbontottuk. Vastagsága a D-i szelvényfáltól 34-54 cm között 95 cm, a D-i szelvényfáltól 54 cm-re 13 cm-t esik. A szelvény déli falától 117 cm-re az **S7** vastagsága 108 cm.

2015. július 17. péntek:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán (HOM)

2 diákmunkás

4 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 14.00

Napos, meleg idő

A II. szelvényben tovább folytattuk az **S120** faltól D-re a szelvény bontását. Itt elbontottuk az **S125**-öt, ami sárgás színű, habarcsos, kékes palát tartalmazó réteg. **S2** és **S6** falaknak nekifut, feltehetően az **S2 – S6** falak közötti helyiség padlója. Vastagsága kb. 10 cm. **S125** azonos a 2013-ban megtalált **S72 – S74** rétegekkel. **S125/S72 – S74**-et az **S45** kávébarna színű réteg fedte, amely fölött az **S3 – S5** járósínek vannak. **S45 – S3 – S5** már fedte az **S6**-os falat!

Az **S120**-as faltól D-re lévő területen található **S125**-ből 14 – 15. századi kerámia került elő. Jelenleg a bontással az **S138**-as barna színű, nagyobb köveket tartalmazó rétegen álltunk meg.

Megkezdjük az **S120**-as faltól É-ra elhelyezkedő, **S120** falnak futó rétegek vizsgálatát is. Itt a korábban meghagyott, gyökérzet által takart Ny-i felület bontását végezzük. Megállapítottuk, hogy a tavaly az **S3** téglapadló alatt megtalált **S129** a téglapadló fektető rétege, tehát azonos a korábban **S12**-nek nevezett réteggel.

Az **S120**-as fal É-i oldalán tavaly megtalált **S141** azonos az **S142 és S142/B** barnaszínű, nagyobb köveket is tartalmazó réteggel, mely **S2**-nek és **S6**-nak is nekifut. **S141/S142-S142/B** tulajdonképpen a pince utolsó betöltési rétege.

S141-et itt is fedí az **S125/S72-74**. Bontása során innen zömmel 14-15. századi kerámia került elő, de 1 db 16. századi (?) mázas kerámiát is találtunk benne. Tehát **S125** is a 16. században kellett, hogy létesüljön.

Ezek szerint az **S6**-os falnak is állnia, „működni” kellett a 16. században. Új hipotézis az **S8**-as fal építési idejére: a 16. sz. 30-as éveiben emelik fel, esetleg az 1526-os Serédy-féle pusztítást követően. Nem lehet hosszú életű, mert 1550 körül a kolostor már elnéptelenedett.

II. szelvény DNy-i része, S6 – S8 falak között:

Az újrainyított II. szelvényben az **S6 – S8** falak között a kibontás kiterjedése (Ny-K) 110 cm, (É-D) 117 cm.

Az **S6** fal vastagsága 72 cm. Nyugati oldala 30 cm szélességben és 35 cm vastagon kirohadt, hiányzik. Az **S8** fal vastagsága 92 cm, az alapozás aljától mért magassága 101 cm. Az alapozási kiugrás 20 cm széles az **S8** fal keleti oldalán.

Az **S6 – S8** fal között a II. szelvény D-i végében a 2013-as ásatás visszatöltése 72 cm szélesen, 34 cm hosszán figyelhető meg. Az S6 – S8 falak közötti **S7** barnásszürke színű, habarcsos betöltést elbontottuk. A tetején szélessége 115 cm, az alján (S135 barna színű betöltés felett) 62 cm; K-Ny-i hosszúsága 77 cm. S7 vastagsága a D-i szelvényfáltól 34 – 54 cm között 95 cm, innentől 13 cm-t esik. A szelvény D-i falától 117 cm-re az S7 vastagsága 108 cm.

VII. szelvény:

Bontottuk az **S163** és **S164** rétegeket. **S163**-ban több, másodlagos helyzetben lévő embercsontot találtunk. S163 és S164 a szelvény É-i felében található, S2 és S15/S144 falak között.

2015. július 20. hétfő:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán (HOM)

2 diákmunkás

5 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Felhős, hűvös idő; délután napsütéses, meleg idő

II. szelvény:

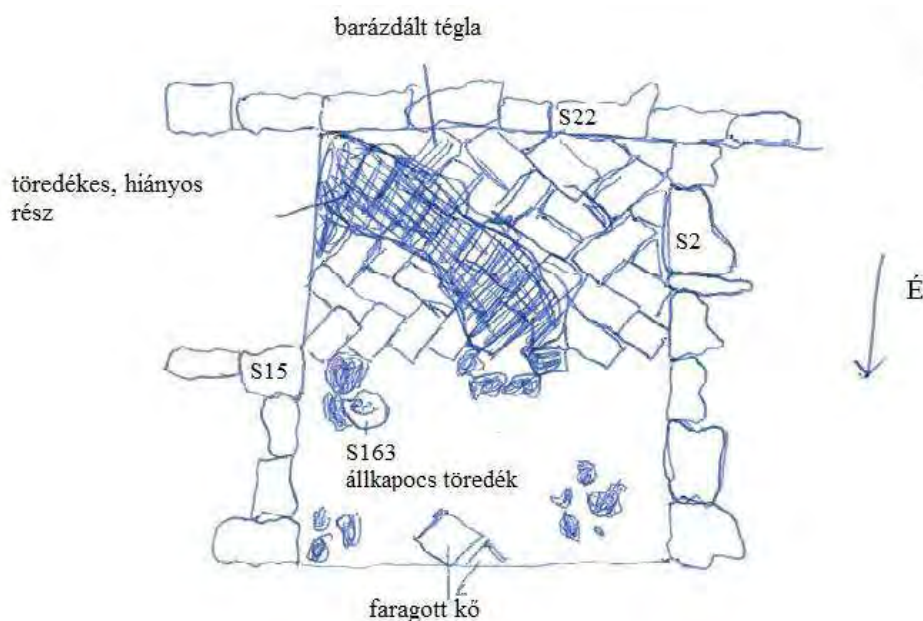
A 2013-as és 2014-es szelvényrészek összebontását végezzük. Az **S10**-es fal és az **S120**-as fal viszonyának tisztázása érdekében az S120-as fal D-i oldalán további 1,5 m-t bontottunk ki D-i irányban. Egyelőre a cél a geotextillel letakart intakt rétegek újbóli kitakarása.

VII. szelvény:

Elbontottuk a szelvény É-i felén található **S163**-at, ami 364 cm hosszán és 247 cm szélesen terült el az S2 – S15 falak között. S163 takarta az **S165** téglapadlót, valamint az **S164** sárga színű, habarcsosabb réteget. S163 bontása során másodlagos helyzetben lévő állkapocs töredéke került elő. Az állkapocstöredék alatti S163-ban faszénzemcséket figyeltünk meg.

S165 téglapadlót meghagytuk. A padló az S22 faltól 248 cm hosszán és 247 cm szélesen terül el S2 – S15 falak között; a D-i kerengőfolyosóban feltételezhetően tovább folytatódik. A padlót alkotó ép téglák mérete 28x13x4 cm, ezekből 9 db-on kutyalábnymot figyeltünk meg. Az S22-es fal mellett, a K-i szelvényfáltól 61 cm-re egy barázdált téglát találtunk.

S163 eltávolítása után a szelvény É-i részében előbukkant az **S164**. Ez egy sárga színű, habarcsos, köves réteg. Mérhető szélessége 247 cm, hosszúsága 197 cm. É felé tovább folytatódik a metszettel alatt.

2015. július 21. kedd:

Létszám: Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán (HOM)

2 diákmunkás

5 régészhallgató

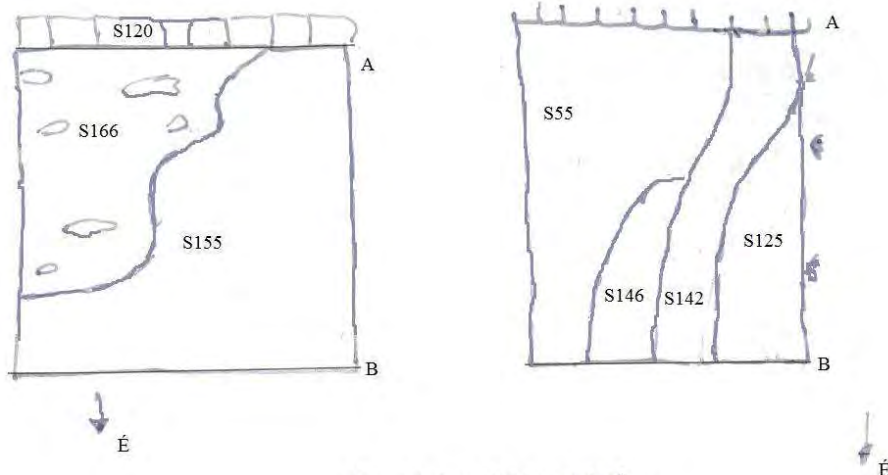
2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, meleg idő

A II. szelvényben az S120 faltól É-ra a tavalyi gyökérrendszer helyén vizsgáljuk az **S120** falnak É-ról futó rétegek rendjét. Itt elbontottuk az **S152/S72-74** réteget. Vastagsága átlagosan 10 cm, É-i irányban erősen bukik lefelé. Alatta helyezkedik el a barna színű, nagyobb köveket tartalmazó **S142**, amelynek vastagsága átlagosan 20 cm. Ez alatt az **S146** látható, ami zöldessárga színű, palaszemcséket tartalmazó réteg. Jellemét tekintve megegyezik az **S125/S72-74**-gyel. **S146** nekifut a szelvény D-i felén az **S142** alatt található **S155**-nek.

S155 vöröses színű, agyagos réteg. Ennek K-i felén található a nagyobb mészköveket, valamint palát is tartalmazó **S166**. É-D-i irányú kiterjedése 120 cm, K-Ny-i mérhető 98 cm; a K-i metszettel alatta azonban tovább folytatódik. **S166** jellemét tekintve megegyezik az **S181**-gyel, amit 2013-ban bontottunk ki az S120 faltól É-ra. **S155** és **S166** nekifut az **S120** falnak.

II. szelvény S120 faltól É-ra

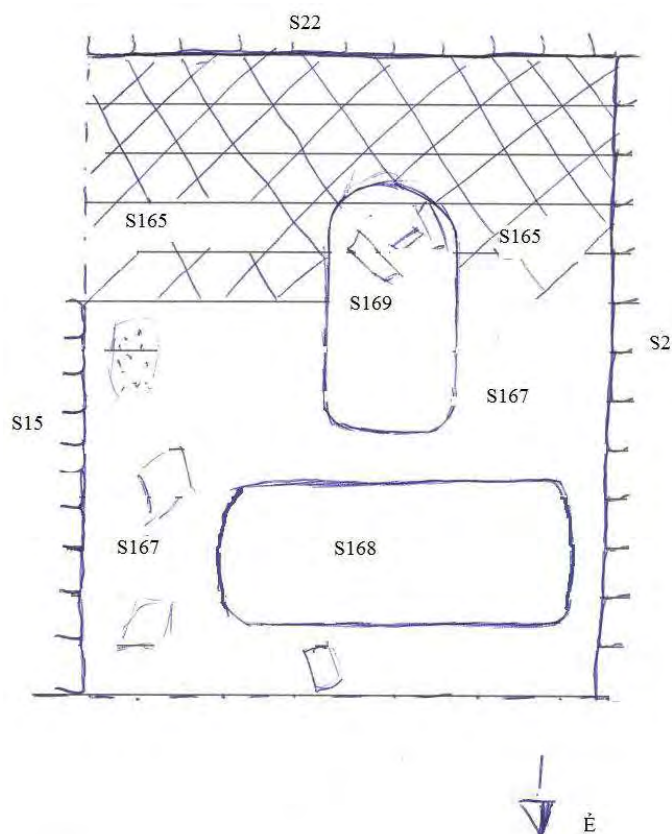
VII. szelvény:

A mai napon a szelvény É-i részén az **S164**-es barna színű, köves-törmelékes réteget bontottuk el. **S164** Ny-K-i irányban a szelvény teljes szélességében észlelhető volt, 198x242 cm nagyságú területen azonosítottuk. Az **S164**-es réteg alatt találtuk meg az **S167**-et, ami sárgás színű, habarcsos, kemény réteg; a szelvény ÉK-i részén az S15 faltól Ny-ra 198 cm hosszán és 118 cm szélesen nagyobb, kötés nélküli köveket tartalmazott. Elképzelhető, hogy ez az **S165** téglapadló fektetési rétege.

S167 tisztítása közben két foltot azonosítottunk benne. A szelvény É-i szélétől mért 35 cm-rel Ny-ra jelentkezett az **S168** foltja. Betöltése sötétbarna színű, kisebb köveket tartalmaz, a folt mérete 125x70 cm, tájolása Ny – K-i irányú. Feltételezhetően egy sír foltja.

A másik beásás, az **S169** azonosítót kapta. É-D-i irányú, hossza 164 cm, szélessége 62 cm. Az **S22** faltól 224 cm-re, az **S2**-től 54 cm-re található. A beásás D-i felét a megsüllyedt **S165** téglái adták, É-i oldalán visszadobált kövek láthatóak. A beásásokról foltot készült.

Az **S168** beásás szélei jól megfoghatóak, **S169** határai bizonytalanabbak. **S169** bontásából egyelőre másodlagos helyzetben lévő csigolyák kerültek elő.

2015. július 22. szerda:

Létszám: Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Toronya Zsolt (HOM)

2 diákmunkás

5 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos idő, kánikula

II. szelvény, S120 faltól É-ra:

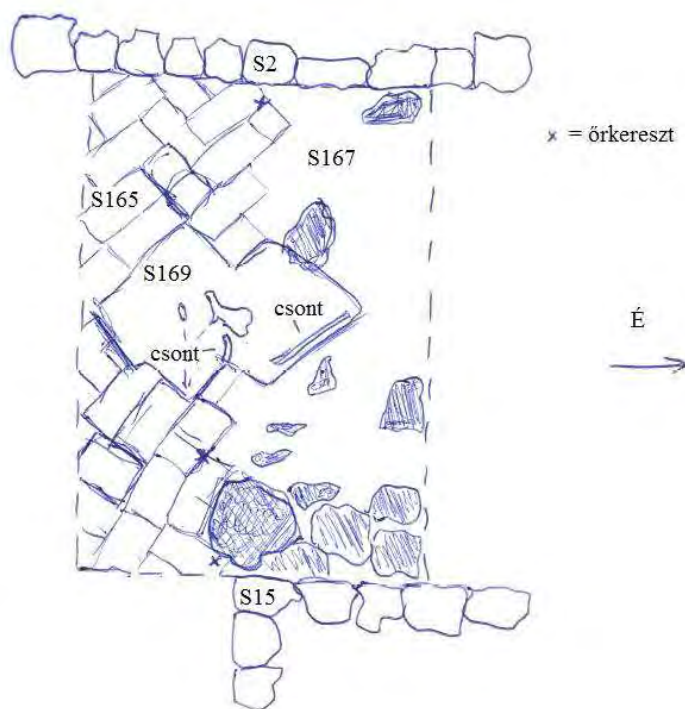
Az S120 falnak futó rétegek tisztázása végett elbontottuk az **S166**-ot. Jól látszik, hogy a vöröses színű, agyagos, nagyobb köveket tartalmazó, altalaj jellegű rétegre (ami a fal D-i oldalán az **S154** számot kapta, a kerengőfolyosóban pedig az **S121/S123**-mal azonos) rakták rá az **S120** falat. **S120** fal mérhető magassága 54 cm.

S166 vastagsága az S120 fal É-i oldalán 30 cm, É felé az **S120** faltól számított 120 cm-nél erősen elvékonyodik, bukik lefelé (a K-i metszetsíknál jól megfigyelhető). **S166** ugyanakkor a Ny-i metszetsíknál vékonyabb, **S155** alatt vékonyabb, köves sávként jelentkezik.

S166 alatt egy sárgás színű, sok kékes árnyalatú palát (?) tartalmazó réteg látható, ami jellegét tekintve azonos **S125**-tel és **S146**-tal. A rétegnek az **S170** azonosítószámot adtuk. **S170** egyébként a tavaly kinyitott szelvényrészünk D-i metszetsíkjában is látható **S155** alatt.

VII. szelvény:

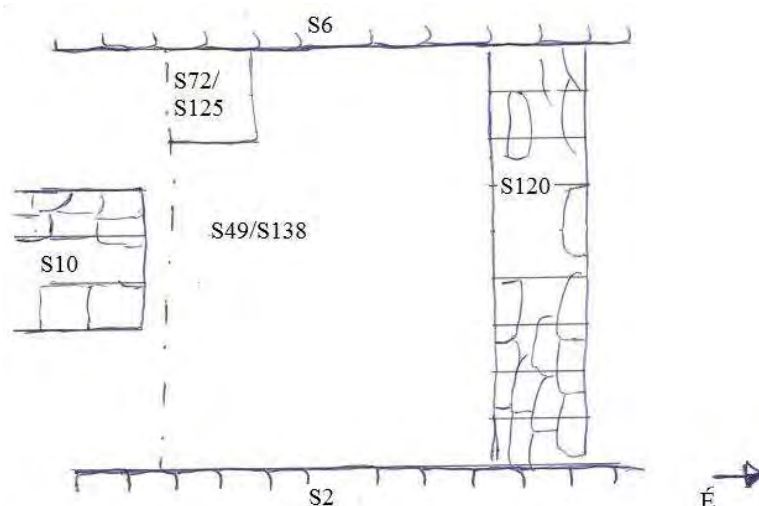
Rábontottunk az **S169** faltjára, mely az S2 faltól K-re 76 cm-re található, az S15 faltól pedig 132 cm-re van. S169 mérhető hosszúsága 102 cm, szélessége 55 cm, mélysége 20 cm. Betöltése barna színű, törmelékes; az É-i felén a beásás faltja jól látszott, D-i felén az **S165** megsüllyedt téglái jelezték. Az **S169** betöltésében másodlagos helyzetű csontokat azonosítottunk. A téglapadló alatti betöltés laza, helyenként üreges.

A szelvény É-i felén elhelyezkedő **S168** bontását is megkezdjük. Előzetes feltételezésünk beigazolódott, itt egy Ny – K-i irányú temetkezés van. Az elhunyt a medencéjéig került egyelőre kibontásra; az idősebb férfi mindkét karját a hasára hajlították. Koporsóra utaló nyomok nincsenek.

II. szelvény S120 faltól D-re:

Rábontottunk az **S125/S72-74** alatt található következő rétegre. Ez **S49**-ként szerepelt 2013-ban, 2014-ben pedig az **S138**-as számot kapta meg. A mostani bontás során kiderült, hogy az eddig két számon szereplő réteg voltaképpen megegyezik. **S138/S49** sötétbarna színű, helyenként köveket tartalmazó réteg. K-i felében több faszén szemcsét is megfigyeltünk; 2013-ban ez a rész az **S48**-as számot kapta meg. Bontása során 14. századi kerámia került elő. **S138/S49** nekifut az **S2** és az **S6** falaknak.

2015. július 23. csütörtök:

Létszám: Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

2 diákmunkás

5 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos idő, kánikula

II. szelvény, S120 faltól D-re, S6 – S8 falak között:

A II. szelvény DNy-i sarkában újranyitott és tovább bontott terület végleges kiterjedése É-D-i irányban 287 cm, Ny-K-i irányban 126 cm, mélysége 146 cm.

Az **S6** fal vastagsága 67 cm, az aljától mért magassága 82 cm. A D-i szelvényfaltól az S6 fal hosszúsága 287 cm a feltárt területen, É-D-i irányban tovább húzódik. S6 a D-i szelvényfaltól 172 cm hosszan, 34 cm szélesen és 32 cm mélységben kirohadt.

Az **S8** fal 82 cm széles és 287 cm hosszúságban került kibontásra, É és D felé azonban tovább folytatódik. Az alapozástól mért magassága 119 cm, az alapozási kiugrás szélessége 20 cm, az alapozás magassága 59 cm. Az S8 fal teljes magassága az alapozás aljától 178 cm.

Az **S6 – S8** falak közötti tanúfal rétegsorát újra leírjuk. Mivel a II. szelvény jelenleg feltárás alatt áll, a mérések 0 pontja az S6 fal teteje lesz a tanúfal esetében, mely egy szintben van az első réteggel, az S7 szürke színű, habarcsos betöltéssel. **S7** vastagsága 30 – 52 cm között van, szélessége 82 cm. S7 ráfut az S6 falra és nekifut az S8 falnak.

S7 alatt jelentkezik az **S133**, ami szürke színű, habarcsos, törmelékes betöltés. Nekifut az S6 és S8 falaknak, vastagsága 33 cm, szélessége 82 cm.

S133 alatt található az **S135**, ami egy barna színű réteg. Vastagsága 24 cm, szélessége 70 cm. Nekifut az S6 és S8 falaknak.

S135 alatt helyezkedik el az **S139**. Ez egy világosbarna színű, agyagos réteg, amin az S6 falat létesítették. A réteg vastagsága 25 cm, szélessége 75 cm.

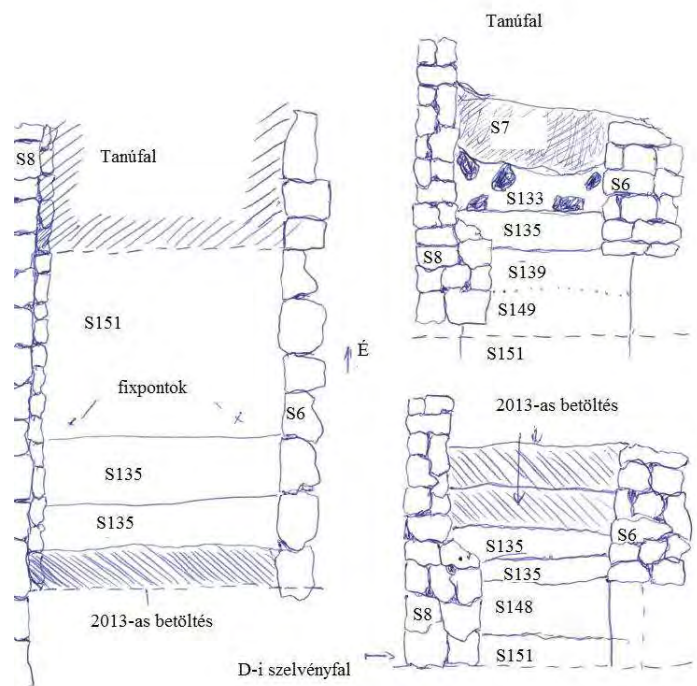
Ez alatt az **S148** világosbarna színű, agyagos réteg található. S6 fal alatt helyezkedik el, de nekifut az S8 alapozási kiugrásának. S148 vastagsága 29 cm, szélessége 88 cm.

S148 alatt az **S151**-es kékesszürke színű, agyagos altalaj található meg.

S6 – S8 falak között, a déli oldalnál elbontottuk **S7**-et, amelyet 84 cm vastagságban, 112 cm szélességben és 48 cm hosszban figyeltünk meg.

S7 alatt az **S135** jelentkezett 52 cm hosszúságban, 68 cm szélességben és 30 cm vastagságban. S135 nekifut az S6-nak és az S8-nak is.

S135 alatt az **S148** látható 20 cm vastagságban és 69 cm szélességben. Ebbe helyezték el az S6 falat. A réteg nekifut S8-nak. S148 alatt az **S151**-es azonosítójú altalaj látható.

VII. szelvény:

A mai napon tovább bontottuk az **S168**-as beásásban jelentkező **S171**-es sírt. Megkezdjük az **S169**-es beásás bontását DK-i irányban.

II. szelvény S120 faltól D-re:

Elbontottuk az **S138/S47-49** barna színű, 10-17 cm vastag réteget. Alatta foltokban jelentkezett az **S147**-es azonosítójú, sárgás színű, néhol faszenes réteg.

II. szelvény S120 faltól É-ra:

Tovább mélyültünk a pincében. **S155** sárgás színű, köveket is tartalmazó réteg alatt jelentkezett egy kékessárga színű, agyagos réteg, amelynek az **S174** számot adtuk.

A pince bontása során **S174**-ből csikóablát és Károly Róbert ezüst garasát csomagoltuk el.

2015. július 24. péntek:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy Zoltán (HOM)

5 régészhallgató

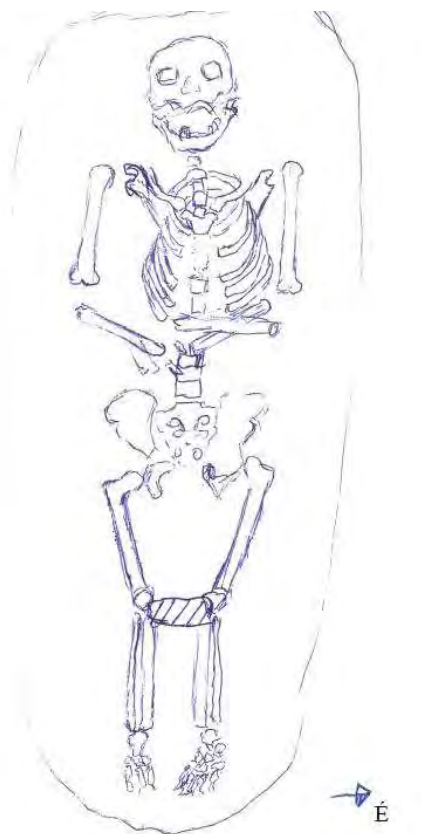
2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 14.00

Napos, meleg idő

VII. szelvény:

Az **S167**-es sárgás színű, habarcsos rétegben jelentkezett az **S168**-as beásás. Bontása során sírnak bizonyult, a benne lévő váz az **S171**-es azonosítót kapta. **S168** alakja ovális, alapterülete 204x67-69 cm. Az **S171**-es sír mélysége S167-től számítva 40 cm. A váz nyugat-keleti tájolású, az elhunytat háton fekvő, nyújtott testhelyzetben temették el. A kibontott váz hossza 171 cm. Az elhunyt karjait könyökben behajlították és mindkét kezét a hasára fektették. A csontváz egészét megtaláltuk anatómiai rendben; a csontok jó megtartásúak. A sírban sem koporsóra utaló nyomot, sem mellékletet nem találtunk. Az elhunyt maturus korú férfi lehet.

II. szelvény S120 faltól É-ra:

Tovább mélyültünk az **S174**-ben. A késsárga színű, agyagos rétegről korábban feltételeztük, hogy az altalaj lehet. A mai nap folyamán azonban még került elő belőle lelet (pl. vaspánt), így ez a feltételezés tévesnek bizonyult.

II. szelvény S120 faltól D-re:

Elbontottuk az **S138/S49-47**-et az S2 – S6 falak között. S2 faltól korábbi réteg, hiszen az S2 fal alapozási árkának tartott **S161** vágja az **S138/S49-47**-et. **S138/S49-47** sötétbarna színű, 10-17 cm vastag réteg; **S6** fal alapozási kiugrására rátaakar.

S138/S47-49 alatt foltokban jelentkezett az **S147**. Ez egy kékessárga színű, habarcsos-palás, keményebb réteg. Az **S2 – S6** falak között jelentkezett – ahogy már írtuk – kisebb-nagyobb foltokban. Ez a réteg is lejt Ny felé. Vastagsága mindössze 2-3 cm.

S147 alatt és mellette mutatkozott az **S150/S52**. Ez egy sötétbarna színű, faszénszemcsés réteg. Az S2 fal alapozási árka (**S161**) ezt is vágja. S6 fal alapozásának nekifut, akárcsak S120 falnak. Talán az S10-S120 falak idejéhez kapcsolható pusztulási réteg?

2015. július 27. hétfő:

Létszám: Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

5 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Változékony idő

VII. szelvény D-i fele:

Tovább bontottuk az **S169**-et. Betöltése sárgásbarna színű, törmelékes, laza szerkezetű. Továbbra is másodlagos helyzetben lévő emberi csontok kerülnek elő belőle.

VII. szelvény É-i fele:

A 2012-ben kinyitott, Ny-K-i irányú 1. kutatóárok É-i vonalától számítva nyitottuk ki É-i irányban 350 cm hosszan. Szélessége 235 cm, K-i határát az **S15**, Ny-i határát az **S2** fal adja. Egyelőre az S1 eltávolítását végezzük.

II. szelvény S120 faltól É-ra:

Megtaláltuk a pince alját. Kékessárga színű, agyagos-palás réteg, tulajdonképpen az **S170**. A pince lemeneteles lejárata D felől volt.

2015. július 28. kedd:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

5 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

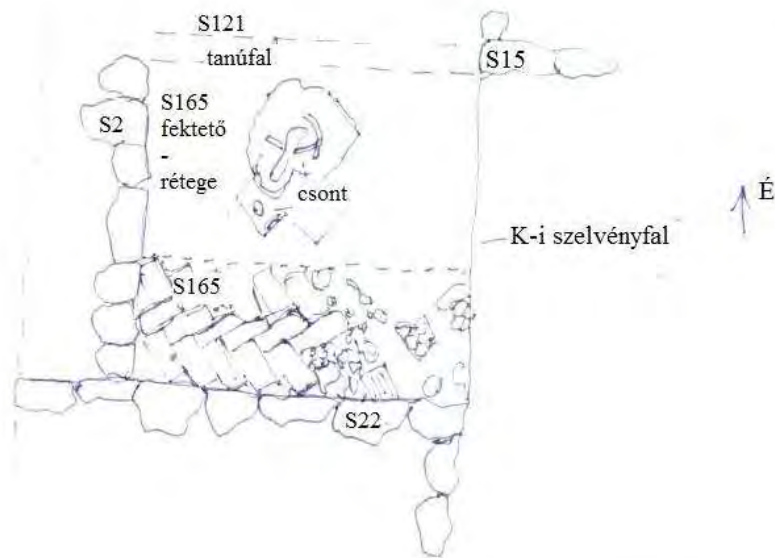
Napos, meleg idő

II. szelvénytől D-re:

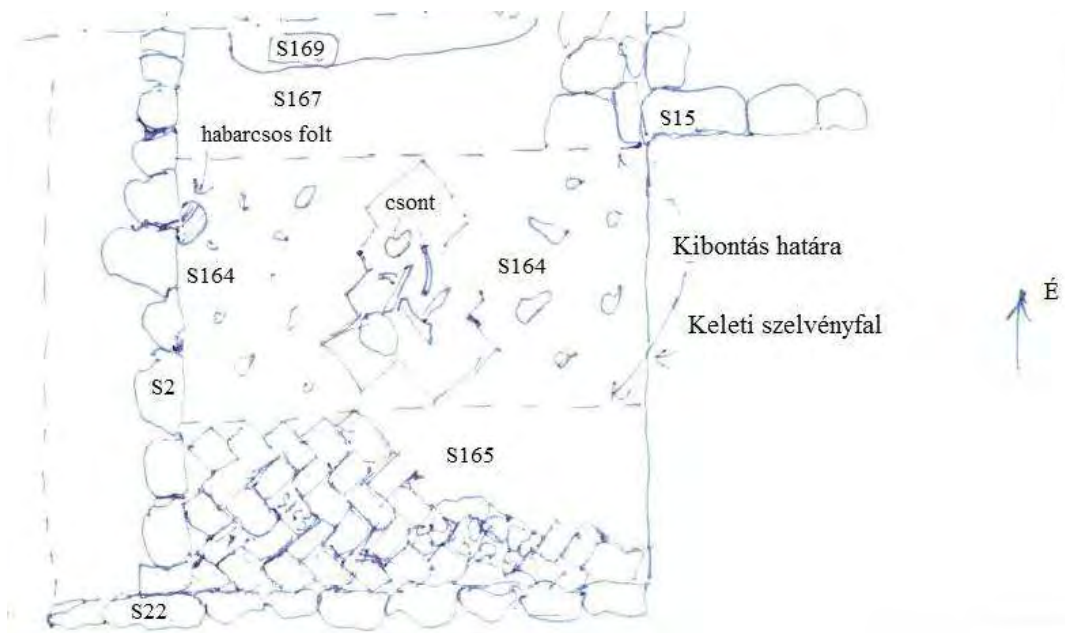
Egy 2 m x 2,5 m-es szelvényt nyitottunk a már 2013-ban feltárással érintett területen. Itt tisztázni szeretnénk volna, az **S6 – S88 – S22 – S10** falak, valamint a hozzájuk tartozó rétegek viszonyát. Feltételezésünk szerint **S88** a legkorábbi, **S10 – S22** egyidős, a legkésőbb pedig az **S6** falat húzták fel.

VII. szelvény D-i fele:

- 1) Elbontottuk **S165** téglaplót 143 cm hosszán és 247 cm szélesen a K-i szelvényfal és az S2 fal között. **S165** téglát 2-3 cm vastag, sötétbarna színű fektetőrétegre tették rá.

- 2) Elbontottuk az **S165** téglapló fektetőrétegét, ami alatt **S164** barna színű, kissé sárgás, törmelékes réteget figyeltük meg. **S164**-ben egy foltban az **S2** fal habarcsa észlelhető.

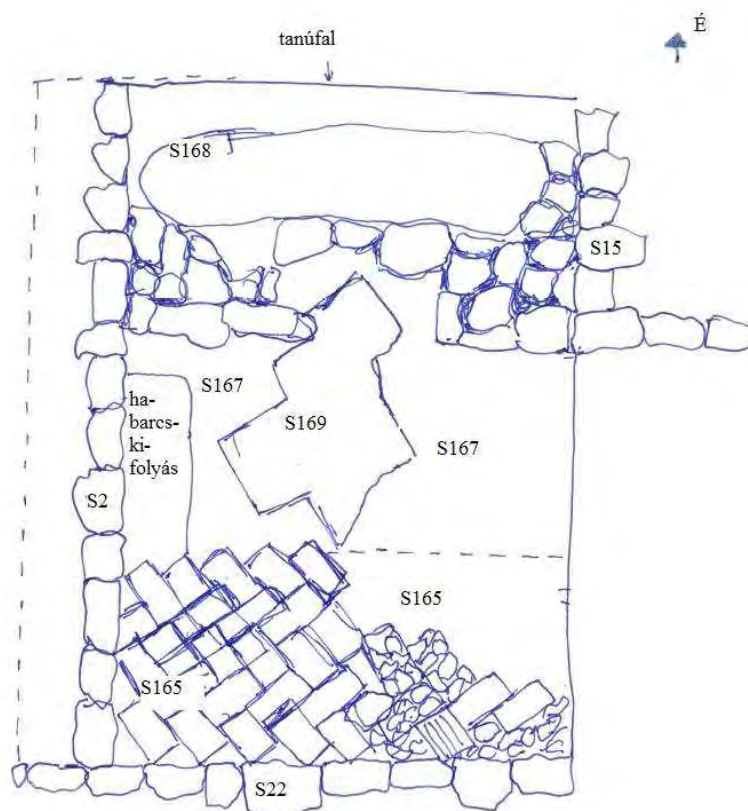
3) Elbontottuk a területen az **S164**-et. **S164**-ben másodlagos helyzetű csontokat, zsindelyszögeket és 2 db kerámiát találtunk.

S164 alatt mutatkozott az **S167**, ami egy világosbarna színű, köves, szenes réteg. Az általunk kibontott terület D-i szélétől (az **S22**-től 107 cm-re) az **S2** fal K-i oldalán 127 cm hosszúságban és 33 cm szélességben habarcskifolyást figyeltünk meg. Ez a habarcskifolyás D-i irányban tovább folytatódik az **S165** alatt.

S167-ben, a szelvényrész É-i oldalán jelentkezett az **S168** sírgödör barnás színű foltja (a sírban nyugvó férfi az **S171**-es számot kapta).

Szintén **S167**-ben mutatkozott meg az **S169**-es beásás foltja. Hossza 200 cm, szélessége 100 cm. Az általunk most kibontott terület D-i szélénél a beásás az **S165** téglapadló alatt tovább folytatódik.

Az **S168** sírgödör és **S169** beásás között kötésben nem lévő, de rendezett kövek sávja húzódik az **S15** és az **S2** falak között, amik aláfutnak mindkét falnak. A kötésben nem lévő, de rendezett kövek sávjának szélessége 87 cm, hosszúsága 247 cm. Ez a méret megegyezik a szelvény É-i felében megtalálható, É-D-i irányú **S177**-tel.

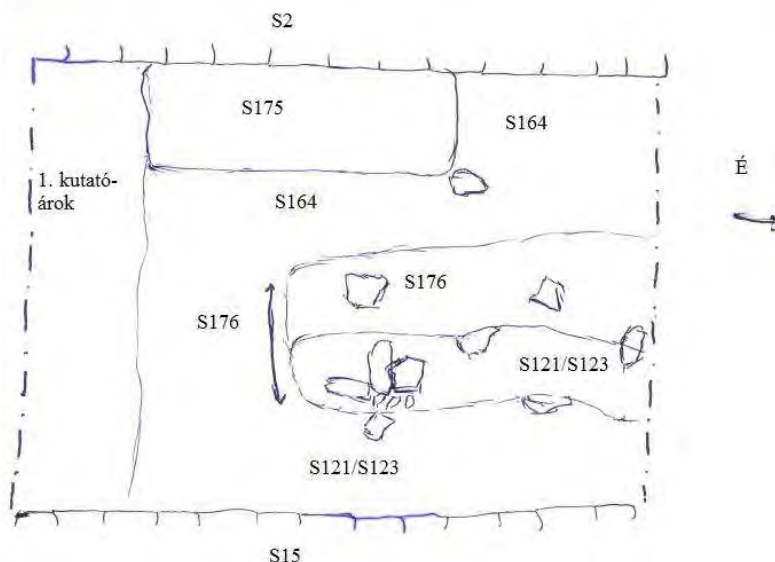
VII. szelvény É-i része:

S1 elbontását követően jelentkezett a szelvény D-i felében már észlelt **S164**. Itt S1 alatt (hasonlóan a tavalyi VI. szelvényben megfigyeltekhez) nem találtunk téglapadlót. **S164** markánsabban egy É – D-i sávban mutatkozott, tőle K-re és Ny-ra egy-egy beásást észleltünk. **S164** vastagsága 5-6 cm volt.

S176 a szelvényrész K-i felén található, az **S164**-ben mutatkozott barna színű, köves foltja. **S176** az **S15** faltól 52 cm-re van Ny-i irányban. A beásás alakja nagyjából ovális volt, hosszanti tengelye É –

D-i irányú. Foltfotózása után Ny-i felét eltávolítva bontottuk metszetre. **S176** szélessége 120 cm, É – D-i irányú hossza 162 cm. Betöltésének vastagsága 5 cm. A beásás az **S121/S123** vöröses színű, agyagos altalajba mélyed.

A szelvényrész Ny-i felén, **S2** fal K-i oldala mellett jelentkezett az **S175** sötétbarna színű foltja. Ez is **S164**-ben mutatkozott meg. Inkább üledékcsapda lehet sekély mélysége miatt.

2015. július 29. szerda:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

5 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 12.00

Esős, hűvös idő

Az eső miatt a VII. szelvény területén felállított sátor alatt tudtunk dolgozni. Itt tovább süllyedtünk a szelvény D-i részében. **S169** beásást és környezetét vizsgáltuk.

A VII. szelvény É-i részében a tegnap jelentkezett, É-D-i irányú **S177** faltól K-re lévő területen is bontottunk. Itt megtaláltuk az **S121/S123** vöröses színű, agyagos altalajt.

A folyamatos esőzés miatt 12.00-kor abbahagytuk a munkát.

2015. július 30. csütörtök:

Esőnap.

2015. július 31. péntek:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

5 régészhallgató

2 középiskolás önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 14.00

Felhős, hűvös idő

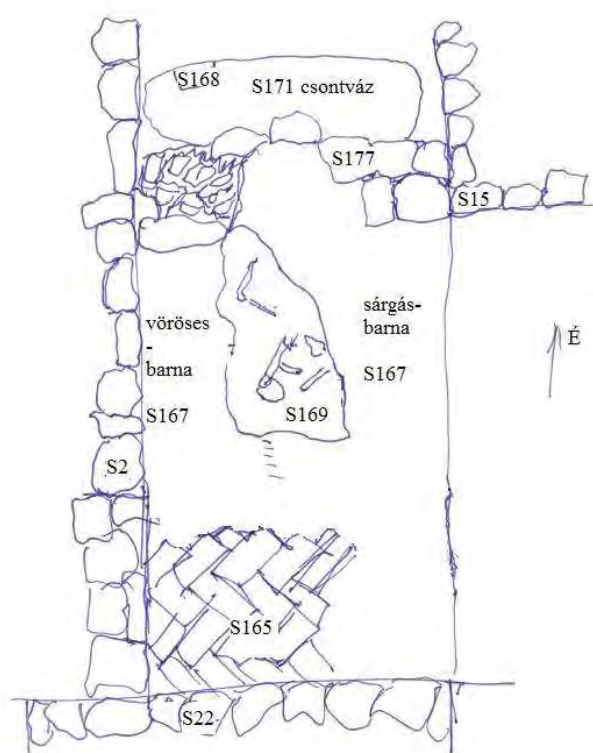
VII. szelvény D-i fele:

4. bontási fázis: Lebontottunk 15 cm-t az **S167**-ből az **S177**-es fal és a kibontás D-i vége között. **S167** a kibontás K-i végében továbbra is világosbarna színű; a szelvény Ny-i felében vöröses színűre vált, de szerkezetében ugyanolyan marad.

S169 64 cm hosszan és 80 cm szélesen belevág az **S177** falba.

S167-ből szöveget, kerámiát és másodlagos helyzetű emberi csontokat csomagoltunk el.

S177-re mind az **S15**-ös, mind az **S2**-es falakat ráépítették.

VII. szelvény D-i fele, 4. bontási fázis

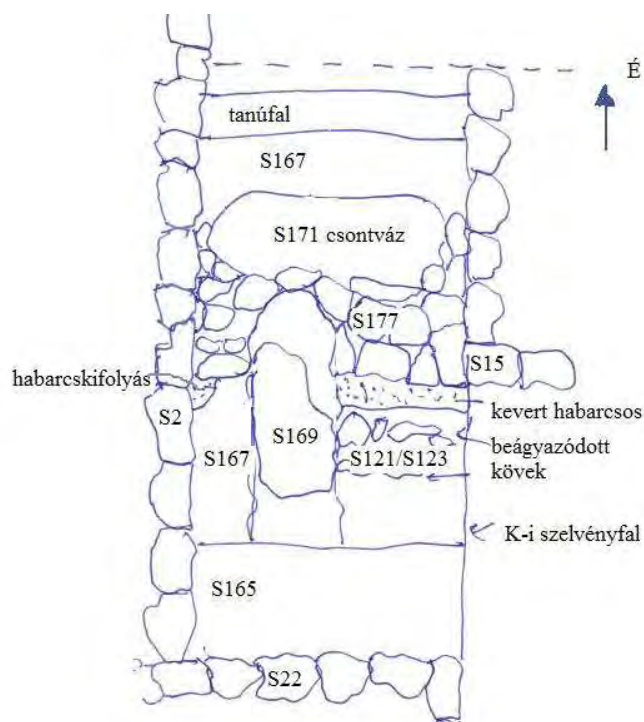
5. bontási fázis: A VII. szelvény D-i részén **S167**-ből további 10 cm vastagságban bontottunk el.

S167 az **S22**-es faltól 107 cm-re lévő metsztfal és az **S177** fal D-i oldala között átvált az **S121/S123** altalajba. Itt **S121/S123** – a szelvény többi területétől eltérően – szürkésbarna színű; az **S177** és a kibontott rész metsztfala között 94 cm szélességben és 142 cm hosszan figyelhető meg.

S177 és az **S121/S123** között 29 cm szélességben és 72 cm hosszban habarcsos réteg figyelhető meg. Ez az **S177** visszabontásához köthető és az altalajjal kevert.

Az **S169** 71 cm szélesen figyelhető meg az **S121/S123** Ny-i szélétől mérve; a beásás **S177** falat 81 cm szélesen vágja. **S169** hossza 200 cm az **S177** falban lévő beásás szélétől az **S22** faltól 107 cm-re hagyott metszetsfalig.

Az **S2** fal K-i oldalán lévő, az **S177** és a metszetsfal közötti területen található részen az **S167** habarccsal kevert lett, színe vörösesbarnába váltott át. Ebben jól látszott az **S2** faltól 55 cm-re K-re az **S169** beásás széle. Szintén ezen a területen észleltünk egy habarcskifolyást az **S2** és az **S177** falak találkozásánál.

VII. szelvény D-i fele, 5. bontási fázis

VII. szelvény É-i fele:

Itt a kerengőfolyosót vizsgáltuk. Az **S1** alatt talált **S164** egy 5-6 cm vastag, habarcsos törmelék réteg volt. Ez fedte az **S177** falat, ami egy visszabontott fal alapozása (?). Az **S177**-et az **S121/S123** vörös színű, agyagos altalajba ásták bele.

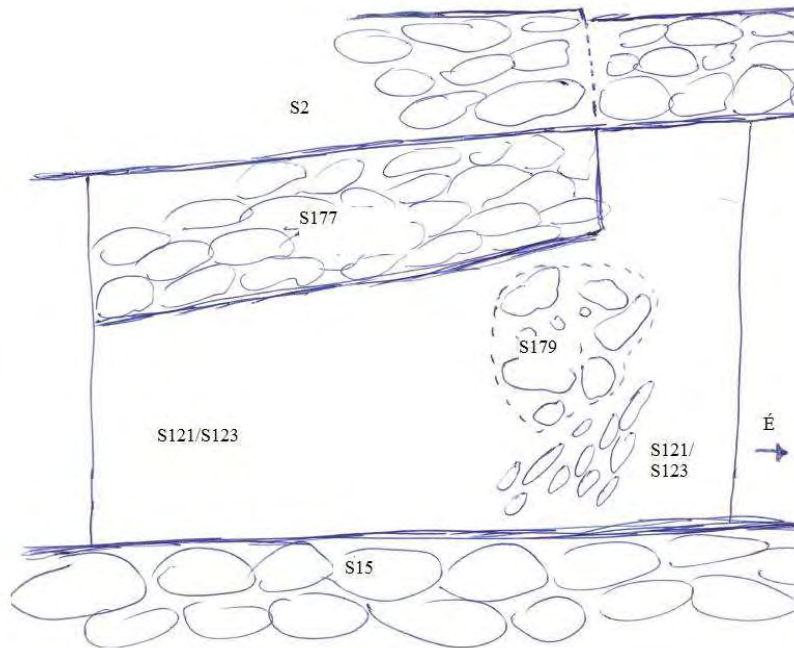
ÉK-i oldalán több nagyobb követ találtunk egy kupacban, ezt **S179**-nek neveztük el. Fotózását követően **S179**-et elbontottuk. **S179** talán **S177** bontásából származik!

Ettől K-re további kövek ágyazódnak az agyagba, de ezek természetes eredetűek lehetnek, az **S121/S123** részét alkotják.

Érdekes megfigyelés, hogy az **S177** É-i végződésével egy vonalban váltás van az **S2** falban. Eddig a pontig a D-i szakasza kicsit nagyobb kövekből rakott és kissé szélesebb; innentől É felé viszont kisebb

kövekből áll és keskenyebb is. Valószínűleg az **S2** építésekor felhasználták az **S177** azon szakaszát, aminek a nyomvonala, geometriája beleillett az **S2** fal vonalába => elképzelhető, hogy **S2** fal építésekor bonthatták vissza az **S177**-et (az biztos, hogy meglétéről rendelkeztek információval).

Az **S177** iránya megegyezik a 2014-ben kinyitott VI. szelvényben észlelt **S120** fal vonalával. Kapcsolatuk azonban nem bizonyítható az irányukon kívül, mert az esetleges kapcsolódási pontjukra az **S2** fal jelenleg rátaakar. Az **S120**-as falat már korábban visszabonthatták, hiszen az **S2** fal építése során **S2**-t „belevágják”, **S120**-at pedig nem használják fel alapként (mgsérül az épület ezen oldala?, statikai gyengeség a pince miatt?)

II. szelvény DNy-i negyed (2013-ban feltárt rész)

Az **S6** és az **S88** falak kötésben vannak!!

Az **S22** ráépült az **S6**-ra, az **S10** pedig az **S88**-ra. Azt eddig is tudtuk, hogy **S10** és **S22** egyidősek, kötésben vannak.

Az **S79** réteg barna színű, agyagos szerkezetű, habarccsal kevert. Jellegét 2013. 07. 31-én írtuk le. Több rétegű konglomerátum. Rajta ül az **S80** égett folt. Az **S79** nekifut az **S10** és az **S6** falaknak, így azok közös használati idejének szintje lehetett. **S79** elfedi az **S88** falat, tehát ezt a falat (**S88**) ekkorra már visszabontották, miközben az **S6** tovább élt.

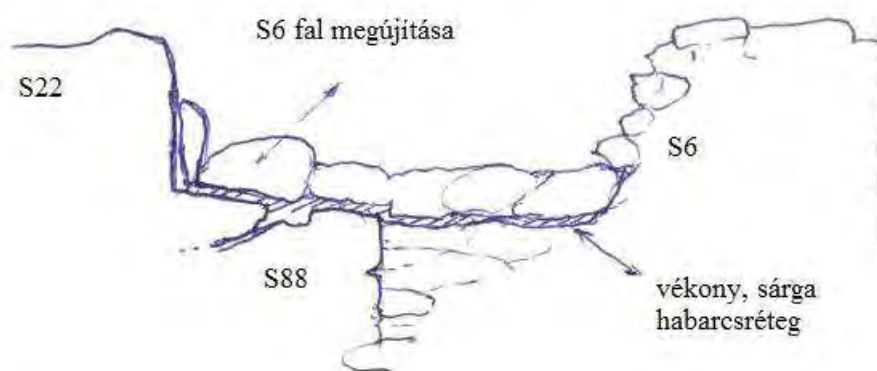
Az **S79**-ben van az **S78** gerendalenyomat, ami párhuzamos az **S6** fallal. Ez egy küszöbgerenda lehetett; itt lehetett a bejárat az **S6** falon keresztül.

Az **S79** szint az **S22** fal tövében erősen habarcsos. Ennek adtunk ki egy önálló számot, az **S178**-at. Ez – értelmezésünk szerint – az **S22** fal vakolásából származó habarcslefolyás.

Az **S88**-at akkor bontják vissza, amikor az **S79** születik. **S79** teteje, **S49** és **S47** egyidős rétegek. Ezek teteje volt a járósínt az **S6** és **S10** falak élete során (l. 2013. 08. 02-i bejegyzést). Az **S47**-ből van I. Ulászló érem! Tehát **S79** 15. századi szint. Mivel az **S79** fedi az **S88**-at, ezért az **S88**-at csak a 15. század közepén vagy utána bontják vissza. Az **S10** fal is csak a 15. század közepén épülhet fel.

Persze az **S6** korábbi az **S10**-nél és az **S22**-nél, de az **S79** idejében funkcionálhattak együtt – csak ekkor már az **S88**-at visszabontották. Az **S79** idejében törhették át az **S6** falat a bejáratnál, hiszen a küszöbgerenda (**S78**) az **S79**-be és az **S178**-ba is mélyed. Ezen lejárát kialakításakor némi javítást végeztek az **S6** falon. Ennek egy vékony, sárga színű habarcsréteg, ami a fal küszöbszintje alatt fut. A megújítás során az **S6** új részét már rárakták az **S22** fal alapozási kiugrására (noha annál korábbi az **S6**, de ezen megújítás révén ráépült az **S22**-re.)

Az **S6** és **S10** falak vágják az **S53** szintet. Az **S53** az **S79** alatt jelentkezik; sárga színű, agyagos, köves (lásd a 2013. 07. 31-i bejegyzést).

Tehát az **S6** és **S88** falak születése csakis az **S53** után lehetséges, így az **S53**-nál későbbi az **S6** és az **S88**. Az **S53**-mal azonos a II. szelvény É-i részén (2014; jelenleg az S120-tól D-re fekvő terület) azonosított **S147**. Azonos az anyaga (lásd a 2014. 08. 07-i bejegyzést) és azonos a rétegtani helyzete is – vágja az **S6** és az **S2** fal is.

Tehát az $\boxed{S49/S47 = S79}$. Alatta az $\boxed{S53 = S147}$ => ezek minden bizonnyal az **S120** falhoz tartozó járószintet alkotják.

2015. augusztus 03. hétfő:

Esőnap.

2015. augusztus 04. kedd:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Juhász Ádám, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

2 régészhallgató

2 önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 14.00

Délelőtt napos, fülledt idő; délután heves esőzés

VII. szelvény D-i fele:

Tovább bontottuk az **S169**-ben előkerült, anatómiai helyzetben lévő temetkezést ($\boxed{S183}$). É-D-i irányítású sír, medencéjén és alsó végtagjain jól láthatóak az **S169**-ben megfigyelt másodlagos helyzetű csontok.

VIII. szelvény:

Tovább bontottuk a kerengőfolyosó Ny-i felének É-i oldalában nyitott szelvényünket. S1 eltávolítását követően egy sárgás színű, habarcsos pusztulási réteget találtunk, ami jellegét tekintve megegyezik az **S164**-gyel a kerengőfolyosó VII. szelvényében.

II. szelvény S120 faltól D-re:

Az **S10** fal járószintje az **S47** (**S47** nekifut az **S10**-nek). $\boxed{S47 = S49}$!

Az **S10** fal bontási szintje az **S72** és az **S74**.

Az **S10** bontási szintjét fedi az $\boxed{S45}$. Ez az új járószint. Az **S45** barna színű, erdei agyagos, lefelé nagyobb kövekkel. Az **S45** teteje keményre taposott.

Az **S10** és az **S6** falak közti járószint az **S45** alatti $\boxed{S79}$. Ez egy barna színű, agyagos-köves réteg, ami az **S6**-ra és **S10**-re felfut/nekifut.

Az **S3** alatti $\boxed{S129}$ vörös színű, agyagos, szemcsés réteg nekifut az **S2**-nek.

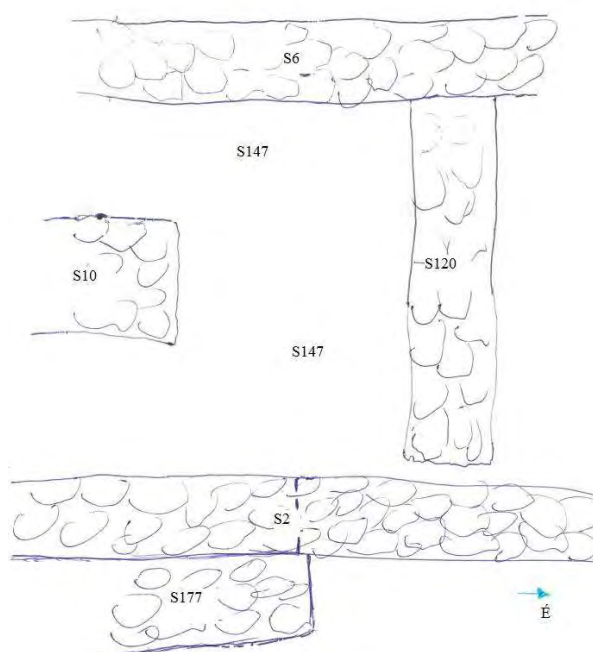
S129 alatt található az $\boxed{S125}$, ami egy kékessárgás, agyagos-palás réteg. **S125** fedte az **S120** falat! $\boxed{S125 = S72/S74}$; illetve az **S125** tetejét képezi az **S72/S74**.

S125 alatt van az **S138**. Nekifut az **S6**-nak, tehát **S138 = S47**! **S138** az **S2** fal építése idején már itt volt; **S2** fal vágja azt az **S161**-es alapozási árokkal és az **S2** fal habarcskifolyása is ráfed.

Az **S138** alatt van az **S147**. Ezt is elvágta az **S2** fal az **S161**-es alapozási árokkal. Az **S147** voltaképpen egy sárga színű, szemcsés, vékony, foltszerűen megmaradt réteg a korábban azonosított **S48**-cal azonos.

Az **S147**, **S48**, **S50** és az **S53** (2013-as ásatáson azonosított) egyidejű konglomerátum, egy azonos járósínt, annak különböző jellegű alkotóegységei. Elvágja őket az **S10** és az **S6** fal is. Az **S147** kissé törmelékeny, esetleg egy javítgatás nyoma.

Az **S147** foltokban fedi az **S150**-et (ezt 2013-ban **S50**-ként hívtuk; tehát **S50 = S150**). Az **S50/S150** agyagos, barna színű, felszíne faszenes. **S147**-ből Árpád-kori kerámia származik.

Az **S147** az **S2** és az **S6** falak közötti területet tölti ki, az **S138** réteg alatt jelentkezik és az **S150** rétegre fed rá. Az **S2** fal tövében foltokban van meg, míg Ny felé, az **S6** fal irányába fokozatosan vastagodik. Erről a foltos megjelenésről ma készítettünk fotót. Ezután az **S147**-et elbontottuk. Belőle Árpád-kori kerámia mellett előkerült egy 14. századi bordázott kerámiatöredék is. Az **S147** agyagos, sárgás színű, törmelékeny jellegű, a szemcsés törmelék miatt bizonyosan egy építés/bontás során töltötték fel vele az **S150** Ny-i részét.

Az **S147**-et az újra kinyitott DNy-i szelvényrészben (2013) **S53** néven említettük. Az **S147/S53**-at vágja az **S6** fal.

Az **S147** fölötti réteg az **S138**-as barna színű, agyagos réteg. Az **S138**-at elvágja az **S2** fal (az **S161**-es alapozási árokkal), tehát revideálandó a 2014. 08.07-i bejegyzés, mely szerint az **S2** fal idejében született rétegnek írtuk. Az **S138** viszont nekifut az **S6** falnak. **S138 = S52**! A 2013. 08. 01-i bejegyzés szerint az **S52** nekifut az **S6** falnak, így az **S138**-as is neki kell, hogy fusson. Úgy tűnik, hogy az **S138**

és az **S52** azonos szintet képeznek, amely az **S6** falhoz tartozott. Az **S138**-ból 14. századi anyag származott. Tehát az **S138/S52**-t az **S6** fal építése során vagy idején alakították ki. Az **S138/S52** lehet az **S6** fal építését meghatározó réteg, mai az **S120** és az **S6** falak együttes fennállásának idejére tehető.

2015. augusztus 05. szerda:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

2 régészhallgató

2 önkéntes

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Délelőtt napos, fülledt idő; délután heves esőzés, majd napsütés

II. szelvény DNy-i része (2013):

Tovább folytattuk a 2013-ban már kinyitott és a most érintett területek jelenségeinek értelmezését.

VII. szelvény D-i fele:

Bontottuk az **S169**-es gödörben található másodlagos helyzetű embercsontok alatti, É – D-i irányú temetkezést (**S183**). A fej alatt in situ 2 lábfej (feltételezhetően egy D – É-i tájolású temetkezés maradványai) került elő.

Az **S171**-es váztól É felé, a jelenlegi metszettel D-i vonalában ismét egy Ny – K-i tájolású sírhelyet észleltünk. Az elhunynak egyelőre a jobb felkarja és az arckoponyájának jobb oldala látható, a jelenség az **S184**-es számot kapta. Az idő rövidege miatt ezt a sírt egyelőre nem bontjuk ki.

VIII. szelvény:

Tovább folytattuk a sárga színű, habarcsos pusztulási réteg (**S181**) alatti barna színű, agyagos **S182**-es réteg bontását. A szelvény Ny-i felében a 2014-ben előkerült **S120** fal további É – D-i irányú részletét is azonosítottuk.

2015. augusztus 06. csütörtök:

Létszám: Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

2 régészhallgató

2 önkéntes

Munkaidő: 7.00 – 16.00

Napos, meleg idő

Dokumentáltuk a II. szelvényben előkerült jelenségeket.

II. szelvény S120 faltól É-ra (pince):

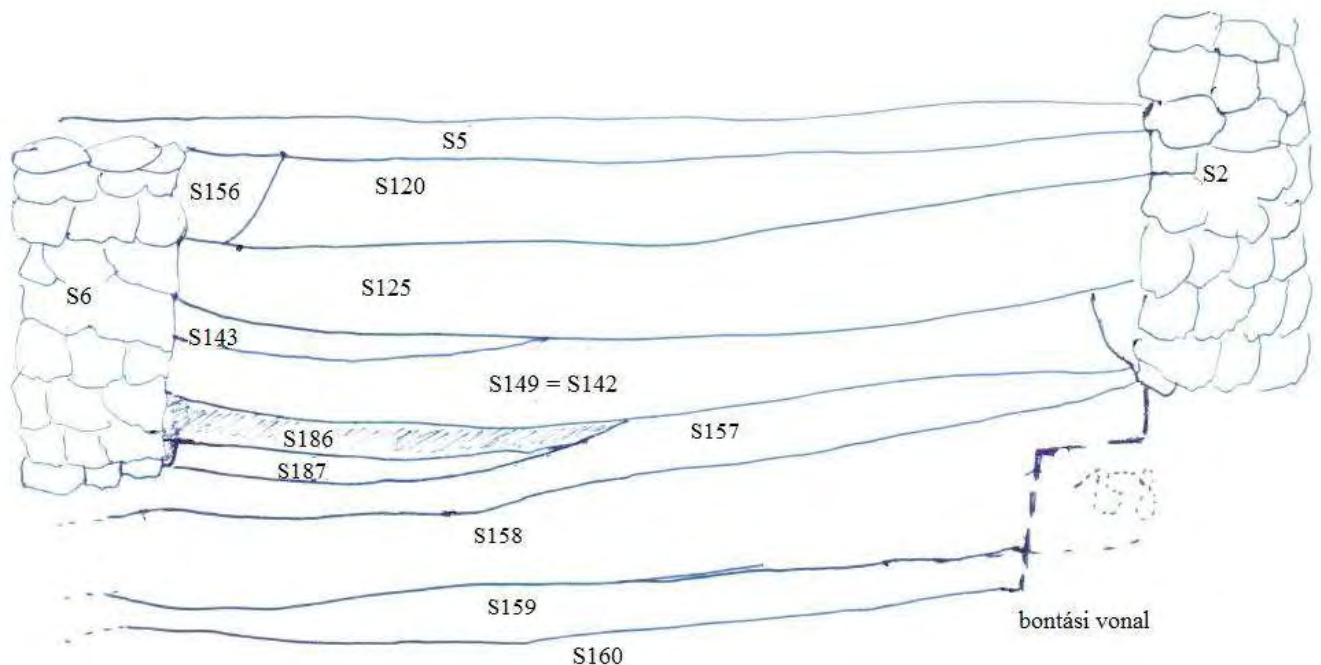
A teljes kibontás után ma készítettük el a pince rajzos és szöveges dokumentációját.

A pincét a sárga színű, agyagos, köves altalajba ásták le, ennek vízszintes fenéke az **S160**-as elnevezést kapta. Felszíne több foltban égett, hamus volt, benne 2014-ben két db érme (hamis Károly Róbert denárok) került elő. Ez keltezi a pince használatát.

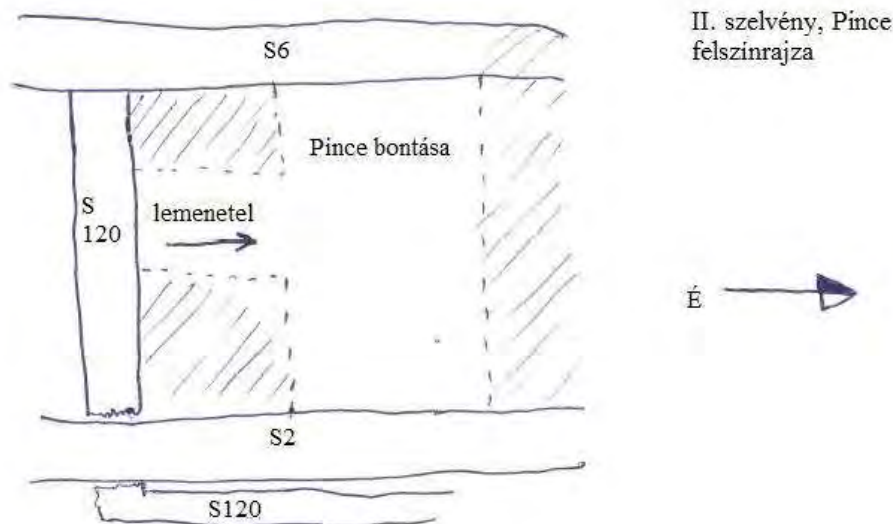
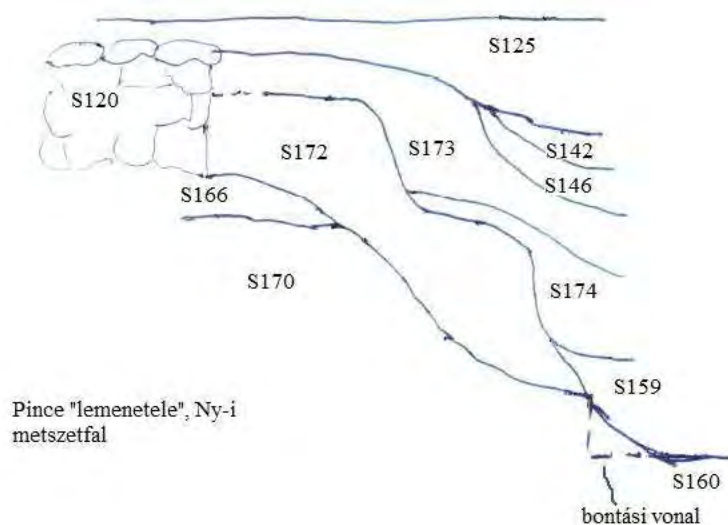
A pince lemenetele Ny-ról történhetett, az **S120**-as faltól. Talán ezen volt egy ajtónyílás – erre utalhat, hogy a lemenetelnél alacsonyabbra van az **S120** visszabontva, ill. lehet, hogy ennek ez volt a küszöbszintje. A lemenetelt a vörös színű, agyagos altalajba vágták, lépcsőzetesen. Ezen lépcsőzetes lemenetelt átvágtuk – legalábbis a metszetsfal alapján úgy véljük. A lépcsőzetesen kialakított altalaj neve **S172**. Ennek teteje humuszosabb, sötétebb színű, lefelé vörösödik ki, majd átvált az apró sziklás altalajba, melynek elnevezése **S166**. Erre a sziklás anyagra, azaz az **S166**-ra emelték az **S120**-as falat. Az **S172** és az **S166** természetes rétegek – az **S171** teteje volt a lépcső a pincébe.

Az **S166** lefelé átvált az **S170**-be, ami egy sárgás színű agyag, benne kékes palaszemcsékkel. Az **S170** az **S160**-nal természetes aljzatok.

A pince az **S120**-as fal által övezett területen volt. A lemenetel alapján egyértelmű, hogy ahhoz tartozott.

Pince, É-i metszetsfal

A pincét az **S120**-as fal „életében” kezdték feltölteni. A **S159** (barna színű, földes réteg), az **S158** (sárga színű, agyagos vagy köves réteg) és az **S157** (barna színű földes, köves réteg, néhol kissé faszenes) ekkor töltötte ki kb. 60 – 150 cm vastagon. A pince első feltöltéséhez tartozott még az **S187** (sárga színű, agyagos, kékes színű, közetszemcsés réteg). Az **S187**-et vágják el az **S6** fal építése során. Ennek szintjétől emelkedik az **S6** fal.

Az **S186** réteg az első, mely nekifut az **S6** falnak (ill. ennek az anyaga tölti ki az **S6** fal alapozási árkát). Az **S186** egyébként egy barna színű, földes, köves réteg.

Az **S186** és az **S187** csak a metszettel Ny-i oldalán, a lejtő alján jelentkeznek.

Felette vastagabb betöltést alkot az **S142 = S149** (ez egy köves, földes réteg), míg ugyancsak Ny-on jelentkeznek az **S143** (ez barna színű réteg). Ezek nekifutnak az **S6** falnak. Az **S142**-t az **S2** fal alapozása során elvagták. Fölötte következik az **S125** (ami egy vörös színű, agyagos réteg, néhol sárgás színű, a teteje kékes palaszemcsés; olyan, mint az **S72/S74**). Ez az **S125** már nekifut az **S6** fal mellett az **S2** falnak is. Ez a két fal közös „életének” szintje. Az **S125** fed rá a visszabontott **S120** falra; tehát az **S120**-at ebben az időszakban bontották vissza.

Az **S6** fal külső, Ny-i oldalán még 2014-ben kibontottuk a rétegződést az **S6 – S8** falak között (lásd a 2014. 07.30-i bejegyzést). Az **S6** falat az **S144**-re építették rá, ami egy sárgás színű, köves réteg. Ez a réteg megegyezik az **S6** fal belső oldalán, a lemenetelnél azonosított **S174**-gyel. Az **S174** a pince első betöltési periódusából, az **S158**-cal rokon anyagú. Tehát az **S158**-ra, az **S174**-re és az **S157**-re épült rá az **S6** fal.

Az S120 faltól D-re lévő szelvényrész:

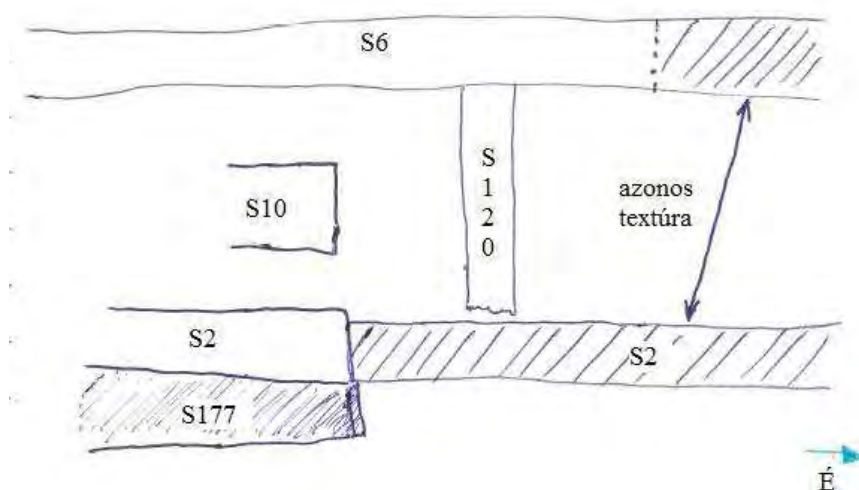
Az **S125** réteg fedte el a visszabontott **S120**-at. Az **S120**-at úgy bontották vissza, hogy a K-i felében egy kőszorral magasabb; a Ny-i felénél az alacsonyabb szintet azzal magyarázzuk, hogy itt lehetett egy ajtó küszöbszintje a faltól É-ra lévő pince lemeneteléhez.

Az **S120** fal még állt, amikor megépítették az **S6** falat. Az **S120** falat felhasználva, arra ráépítve készült az **S6** fal. Az **S120** fal D-i és K-i nyomvonala az ásatás révén ismert (I. II, VI. és VIII. szelvények), Ny-i és É-i oldala azonban ismeretlen.

Az **S120**-as falat viszont már visszabontották egy ideje, amikor az **S6** fal épült, ugyanis K-i és D-i részének csatlakozásánál elvágták az **S2** fallal.

Az **S125** fölötti vékony, sárga színű, kékes közetszemcsés törmelékréteg az **S74**. Ugyanilyen volt a pincében az **S125** teteje, de ott nem adtunk ki neki külön számot, egy réteggént kezeltük.

Visszatérve az **S6** falra: a fal textúrájában váltás van az **S120** és az **S6** csomópontjánál. A D-i irányból futó **S6** ráépült az **S120**-ra, továbbhaladva a pince É-i falaként az **S6** textúrája változik. Ez a falszövet ugyanolyan, mint az **S2** fal É-i szakasza a pince K-i oldalán. Az **S2** ezen textúrája az **S2** és a VII. szelvényben látható **S177**-es falak csomópontjáig látható. Ebben a csomópontban az **S2**-ben egy kiugrás figyelhető meg: itt az **S177** ÉNy-i sarka adja meg tulajdonképpen ezt a kiugrást, tehát feltételezhetően a meglévő **S177**-es falat felhasználták az **S2** építéséhez.

Visszatérve az **S125** réteghez: alatta az **S138** réteg van az S120 faltól D-re. Az **S125** réteg helyzetét tekintve egy szintben van az **S49** réteggel, így egyidősnek véljük. Az **S125** vörös anyaga D felé haladva szemcsés szerkezetűvé, szürkés színűvé válik. Az **S49** tehát nem azonos az **S125**-tel, de egykorú azzal; ugyanazon szintben vannak, ugyanakkor születtek.

Az **S49** és az **S125** nekifut az **S6** falnak. 2014-ben leírtuk, hogy az **S49** nekifut az **S10** falnak, annak járósintje volt; így az **S10** fal és az **S6** fal közös „életének” járósintje az **S49** és **S125** volt. (Ekkor már az **S120** nem „élt”, hiszen az **S125** elfedte azt.)

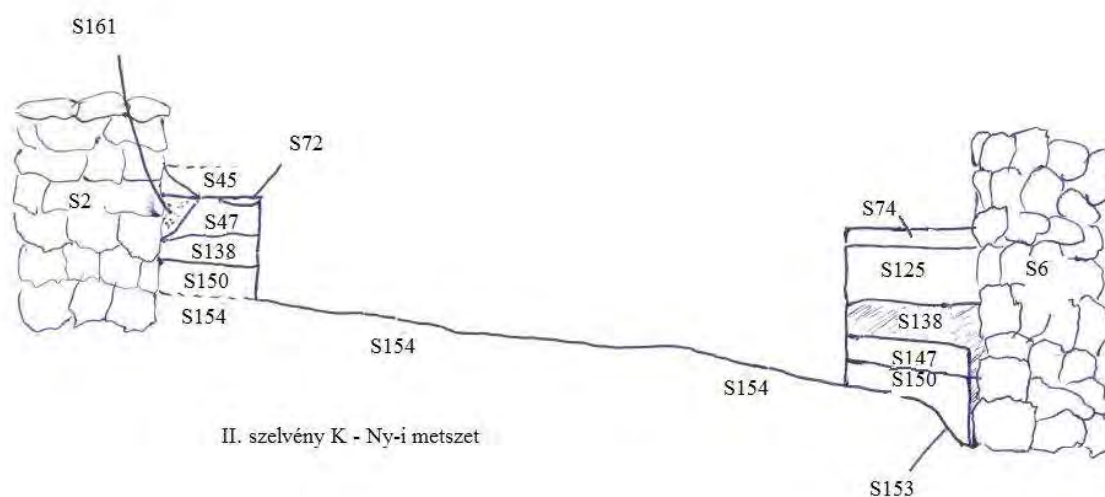
Az **S125** és **S49** rétegek párja a 2013-as feltárás adatai alapján az **S47** volt a II. szelvény K-i oldalán, az **S10**-tól K-re. Az **S125**, **S49** és **S47** alatti réteg az **S138** (szürkésbarna színű, köves földréteg). Az **S138** még nekifut az **S6** falnak, ebből a rétegből 14. századi leletek kerültek elő. Az **S138** éppen az **S6** fal alapozási kiugrásának fut neki. Az **S138** tehát az **S6** és az **S120** falak közös „életének” járósintje lehetett. Az **S138** egy szintben van és egykorú az **S52** réteggel. Az **S138**-at vágja az **S10** fal (lásd a 2013. 08. 01-i bejegyzést). Tehát az **S138** egy olyan periódus járósintje, amikor az **S6** és **S10** fal közösen állt. Az **S138** is Ny felé vastagszik, a lejtő irányába.

Az **S138** alatti réteg az **S150**, ami megegyezik a 2013. 08. 01-i bejegyzésben szereplő **S50**-nel. Ez a réteg egy faszénzemcsés járósint, tulajdonképpen a vörös színű, agyagos altalaj, amit síkba hoztak (lásd **S154**, illetve a 2013. 08. 01-i naplóbejegyzés szerint **S81** letaposott, humuszosodott felszíne). Ebből Árpád-kori kerámia került elő, de a 14. századra tehető bordázott kerámia is volt benne. Az **S150**-en foltszerűen volt rajta az **S147**, ami azonos a 2013-as **S48**-cal. Ez egy sárga, néhol narancssárga színű, agyagos, közetszemcsés réteg, ami Ny felé vastagszik (az **S2**-nél nem vagy csak alig észlelhető, az **S6** falnál már vastagabb). Ez az **S147** inkább egy szintkiegyenlítést hivatott alkotni.

Az **S150** éles határ nélkül áttűnik az **S154**-be. Az **S147**-et már vágja az **S6** fal, így **S150** és **S147** korábbi, mint az **S6** fal.

Az **S150** járósint (hiszen rápergett a faszén, tehát nyitott, használati szint lehetett) az **S120** falnak fut, ahhoz tartozó réteg.

Az **S6** fal vonalánál az **S154** letakarított altalaj lebukik Ny-i irányba. Ezen tereplépcsőt **S153**-nak neveztük (2014. 08. 07-én még tévesen az **S153**-at cölöplyukként értelmeztük).

II. szelvény DNy-i negyede (2013):

A 2013-ban feltárt II. szelvény DNy-i negyedét idén ismételten kinyitottuk, hogy az egyes rétegeket összenézzük a II. szelvény É-i részén található, az **S120** faltól azonban D-re lehelyezkedő, többi réteggel.

Az **S120** fal visszabontásának törmelékét, az **S72**-t itt is azonosítottuk. Ez ráfed az **S79** rétegre, amit 2013-ban egykorúnak véltünk az **S49**-cel. Mivel az **S72** alatt jelentkeznek az **S49** is, ezért egykorúnak tartható az **S79** az **S49**-cel és az **S47**-tel is.

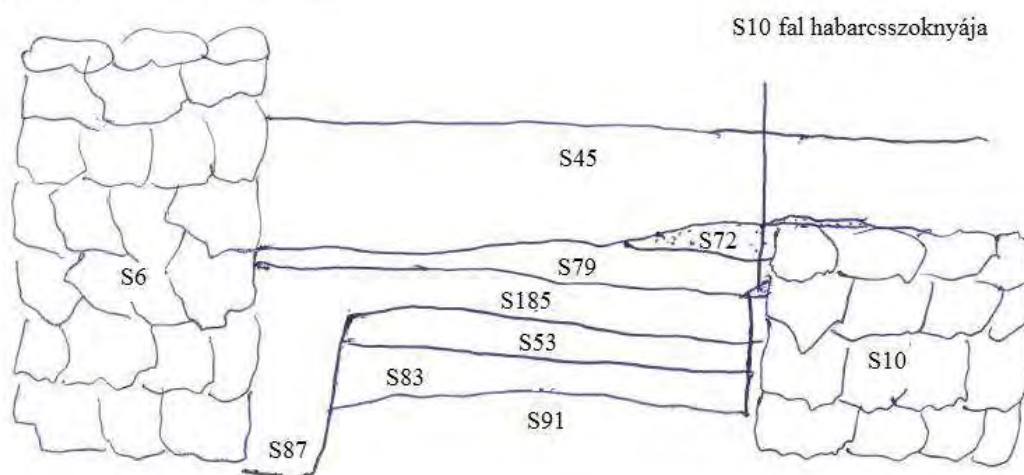
Az **S79** alatti réteg az **S185**, ami egy barna színű földréteg. Ez rétegtanilag azonos lehet az **S138**-cal. **S10** fal elvágja az **S185**-öt, hiszen a fal habarcsszoknyája ráfed!

Alatta az **S53** következik, mely sárga színű, agyagos, kőzettörmelékes. Anyagát tekintve az **S147**-tel rokon. Rétegtani helyzetük alapján úgy véljük, hogy egyeznek.

Az **S185** nekifut az **S6** falnak. Az **S6** fal alapozási árka az **S87**, ennek betöltéséből néhány Árpád-kori cserép került elő. Az **S87** vágja az **S53**-at, az **S83**-at és az **S91**-et.

Az **S83** (ami egy barna színű, köves-földes réteg) rétegtanilag az **S150**-nel rokon, csak itt jóval kövesebb. Az **S83** az **S91**-en fekszik. Az **S91** a vörös színű, agyagos altalaj, amibe természetes módon kövek ágyazódtak. Az **S91** rétegtanilag és anyagában megegyezik az **S154**-gyel.

II. szelvény DNY-i része (2013)
újra kibontott rész É-i metszetszíne

Az **S185** réteg az **S6** fal „életében” lévő szint volt.

Az **S79** réteg az **S6** és **S10** fal közös „életének” szintje volt.

A falak periódusai:

- **S120** (rétegei: **S150** és **S147**)
- **S120** és **S6** egy időben + **S88** (rétege **S138**)
- **S6** és **S10** egy időben + **S177** és **S22** (rétegei: **S74** és **S45**)
- **S2** és **S8** (rétegei: **S3** és **S5**)

Az **S10** és **S177** valószínűleg egy időben került visszabontásra. Ezek faltetejét bemértük, a szintadatait összevetjük.

VII. szelvény D-i fele:

Fotózás és rajzolás után felszedtük az **S183** É-D-i tájolású, anatómiai helyzetben lévő váz alsó végtagjait takaró **S169** másodlagos helyzetű emberi csontokat. Ezt követően tovább folytattuk az **S183** bontását.

VIII. szelvény:

Befejeztük a bontását. Tapasztalatainkat itt összegezzük:

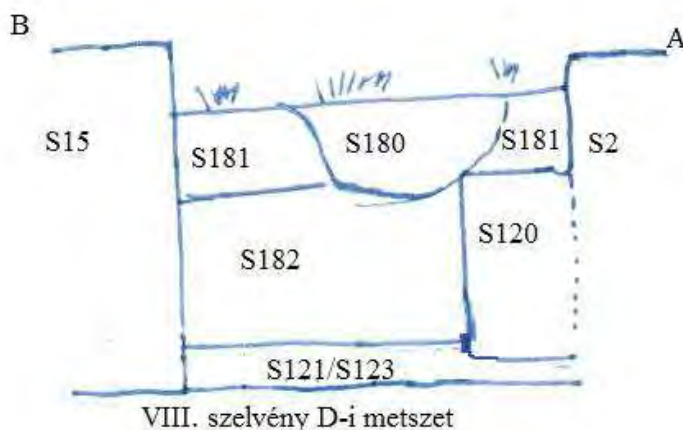
A Ny-i kerengőfolyosó É-i felén tüztük ki a szelvényt. É – D-i irányú hossza 3 m, Ny – K-i irányú szélessége 2,5 m. K-i határát az **S15** alkotja, Ny-i határát az **S2** fal adja meg. D-ről a 2014-ben nyitott VI. szelvény határolja, É-on a kerengőfolyosó É-i traktusa zárja le.

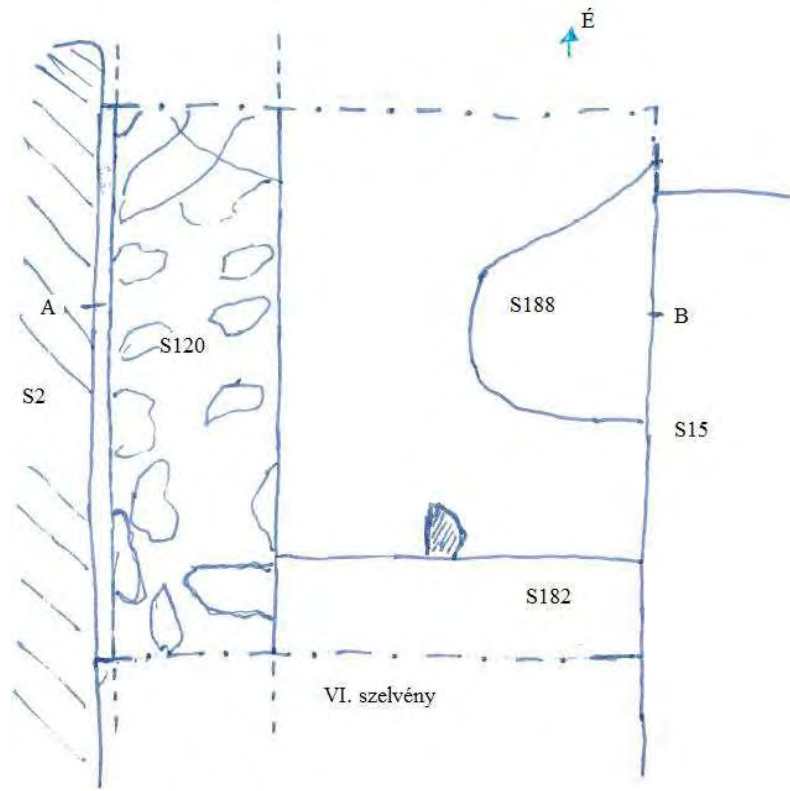
Az **S1** vastagsága mindössze 2-3 cm volt a területen. Alatta mutatkozott az **S181**, ami sárgásbarna színű, habarccsal erősen kevert pusztulási réteg. Vastagsága kb. 26 cm, a szelvény egészét fedhette egykor. Ebben mutatkozott meg a fekete színű, modern szemétkben gazdag, **S180**-as azonosítót viselő beásás. Ez É – D-i irányban a szelvény egész területén megfigyelhető volt. Mélysége 65 cm, az alatta lévő **S182**-be mélyed bele. Ny-i felével érintette az **S120** fal K-i oldalát. Az árok az alja felé keskenyedik; az É-i metszetsalnál felső szélessége kb. 180 cm, alja felé már összeszűkül, ott 90 cm lesz.

Az **S181** ráta kart az **S2** fal mellett, attól kb. 6 cm-re K-re lévő, korábban visszabontott **S120**-as falra. **S181** az **S2**-nek és az **S15**-nek is nekifut, belőle tál alakú kályhaszemet v. kályhacsempét csomagoltunk el.

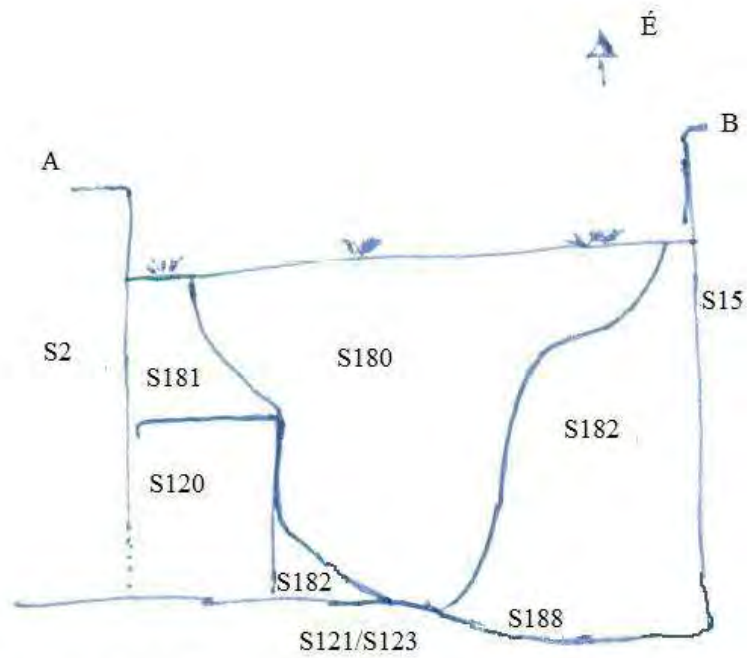
S120-at az alapozási kiugrásáig visszabontották; a fal mérhető szélessége 73 cm. **S121/S123** altalajtól való magassága 40 cm; az **S120**-as falat az **S121/S123** agyagos altalajba ásták bele.

A sötétbarna színű, helyenként faszénzemcséket tartalmazó **S182** az **S120**-as falnak fut neki. **S182** bontása során állatsont, szögek és 14 – 15. századi kerámia került elő. Vastagsága 4 cm. **S182** ráta kart az **S121/S123**-as altalajba ástott **S188**-as gödörre. Betöltése sötétbarna színű, faszénpettyes, egynemű. Az **S15**-ös falat részben erre alapozták, ebbe ásták bele; alapozásának kövei ezen a szakaszon kissé kilapultak. A gödör K-i irányban ismeretlen mértékben tovább folytatódott; ezt vizsgálni már nem tudjuk, mert az **S15** fal ráta kar. Az **S188** mérhető Ny – K-i kiterjedése 98 cm, legnagyobb É – D-i irányú nagysága 100 cm. A gödör alakja amorf, betöltése régészeti leletanyagot nem tartalmazott. Mélysége **S121/S123**-tól mérve 10 cm.

VIII. szelvény felszín

VIII. szelvény É-i
metszet

2015. augusztus 07. péntek:

Létszám: Bakos Gábor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

2 régészhallgató

2 önkéntes

Munkaidő: 7.00 – 14.00

Napos, meleg idő

VII. szelvény D-i fele:

Az **S168**-as sírbeásás Ny – K-i hossza 203 cm. É – D-i kiterjedése 71-57 cm, a sírbeásás a láb felé szűkül. A benne lévő halott az **S171**-es számot kapta. A sír kialakítása során megsértették az **S177**-es falat; a sírt ebbe ásták bele.

S171 elhunyt vázhossza 175 cm. A Ny – K-i tájolású halott háton fekvő, nyújtott helyzetben fekszik. Mindkét karját a hasára hajtották. Csontjai jó megtartásúak, koporsóra utaló nyomot nem találtunk. Az elhunyt koponyája alapján férfi lehetett (kiugró szemöldökcsont, szögletesebb állkapocs, lapos homlok), ugyanakkor medencéje szélesebb, nőiesebb jegyeket mutató. Combcsontjának hossza 44 cm. A sír mélysége **S167**-hez képest 44 cm.

S168 D-i felétől 31 cm-re jelentkezett az **S183**-as sír beásása D-i irányba. Medencéje és alsó végtagjai fölött helyezkedett el az **S169** beásás, ami másodlagos helyzetű embercsontokat tartalmazott. **S183**-ra, annak D-i felére, rátakart az **S165**-ös téglapadló; részben a téglák megsüllyedése jelezte **S183**-at és **S169**-et is. **S183** sír É – D-i tájolású, a beásás hossza 170 cm, a sír szélessége 58-55 cm között változott, a medence táján összeszűkül.

S183-as elhunyt vázhossza 165 cm. Koporsóra utaló nyomokat bontása során nem találtunk. A háton fekvő, nyújtott helyzetű elhunyt karjait a medencéjére hajlították. Ez az elhunyt is felnőtt korú, de fiatalabb, mint az **S171**-es férfi. Jobb combcsontja részben hiányzik, medencéje is sérült; itt volt az **S169**-es beásás, valószínűleg ezzel sértették meg az **S183**-as maradványait. Gerincoszlopa megcsavarodott (gerincferdülés?, sírba fektetés?). Bal bokacsontja is rendellenes helyzetben van.

S183 mélysége **S165**-höz mérve 50 cm.

S183 alsó lábszára alatt másodlagos helyzetben további csontok (bordák, alsó állkapocs) láthatóak. Feje alatt két in situ helyzetben lévő lábfej látható, ezek az **S189** számot viselik. Tehát **S189** egy D – É-i fektetésű elhunyt, akinek sírjára pontosan rátették az **S183**-as elhunytat, azonban ő É – D-i tájolású. Később **S183** alsó végtagjaira ráássák az **S169**-et, amibe belehelyezik a másodlagos helyzetű csontokat.

Dokumentálás, rajzolás és fotózás után a maradványokat felszedtük.

2015. október 21. szerda:

Létszám: Gál Viktor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, hűvös idő

II. szelvény DNY-i sarkában 2015 nyarán újranitott 3x3 m-es szelvényrész:

Ezt a rétegek tisztázása végett nyitottuk ki az **S6** – **S10** – **S22** – **S88** falak által határolt területen.

Az **S5** járószint alatt az **S45** kávébarna színű, köves – agyagos feltöltési réteg következik, mely 30 cm vastag. Ez ráfed az **S72**-re, mely az **S10** fal bontási anyaga.

Alatta következik az **S79**, mely az **S6 – S10** falak közös járószintje. Ez az **S79** ráfed az **S88** falra, tehát attól későbbi.

Az **S88**-at körbeépítették az **S10** fallal és az **S6** fallal – tehát amikor az **S10** és **S6** falakat emelték, akkor még tudták, hogy az **S88** itt van és felhasználták.

Az **S79** kapcsolata az **S47**-tel nyáron azonosításra került.

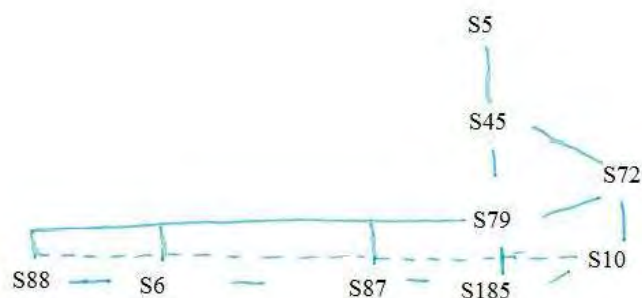
Az **S79** alatti szint az **S185**; barna színű, agyagos réteg, ez már korábbi, mint az **S10** fal (az **S10** vágja az **S185**-öt). Az **S6** fallal egyidős az **S185**, annak a járó(?)szintje. Az **S185**-tel egyidős az **S6** fal és annak alapozási árka (**S87**).

Az **S185** alatt van az **S53** sárga színű, köves kőzettörmelék.

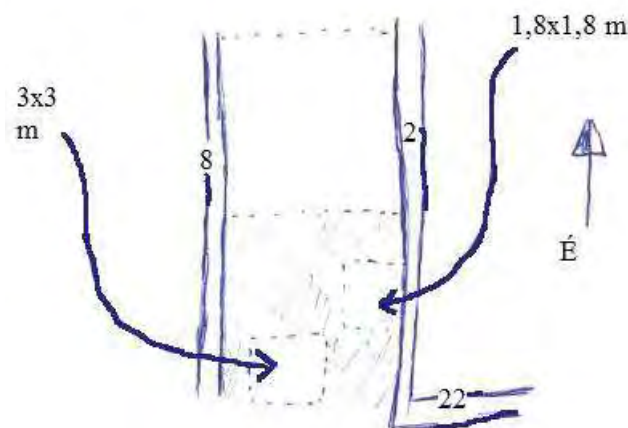
Az **S88** fal járószintje az **S185**, azaz az **S6** és **S8** fal élt egy időben.

Új felismerés: az **S6** és **S88** fal egyidős, kötésben vannak! Eddig hibásan tartottuk az **S88**-at korábbi falnak. Az **S185** közös szintje az **S6**-nak és az **S88**-nak is. Az **S87** alapozási árok követi az **S6**-ot és **S88**-at. Az **S88**-at azonban jobban visszabontották akkor, amikor az **S10** falat emelték.

Az **S6** falon pedig van egy nyílás/bejárat, aminek a küszöbgerendáját korábban megtaláltuk (**S78**). Az **S6**-on lévő nyílás kialakítása egybeeshet az **S88** visszabontásával (és az **S10** fal építésével). A küszöb, a nyílás járószintje az **S79**, ami már ráfed az **S88** falra és közös járószintje az **S6** és **S10** együttélésének.

A II. szelvény D-i 3x3 m-es újrabontása mellett, a II. szelvény K-i részén nyitottunk egy 1,8 x 1,8 m-es blokkot. A két blokk „BMW”-ben került kinyitásra. (II. szelvénynek nevezzük az egész Ny-i traktus kutatási területét.)

Az 1,8 x 1,8 m-es blokkot a II. szelvénynek egy olyan felületén nyitottuk az **S2** fal mellett, melyet eddig csak az **S3** téglapadló szintjéig vizsgáltunk.

Most felszedtük az **S3** téglát. Érdekes, de itt az **S3** nem futott el az **S2** falig. Itt egy 60 cm-es, „téglamentes” sáv húzódott a fallal párhuzamosan. Ezt a fázist lefotóztuk.

Az **S3** alatt az **S12** fektetőanyag következik. Erre azonban ráfedett egy vékony, sötét színű földréteg, az **S190**. Ezt a fázist is fotóztuk.

Ezután lebontottuk az **S190**-et, majd az **S12**-t. Alatta egy habarcsszemcsés, sárga színű réteg következett, ami az **S191** azonosítót kapta. Ezt lefotóztuk. Az **S191** egy vékony építési/bontási szint, talán az **S6** fal visszabontásával hozható összefüggésbe. Az **S190**-ból némi mázatlan, hornyolt, vékonyfalú kerámia (15. sz. vége – 16. sz. eleje) került elő. Az **S190**-et elbontottuk, ezt a fázis is fotóztuk.

VII. szelvény:

A 2015. augusztusában **S184** azonosítóval jelzett csontváz bontását kezdtük meg.

2015. október 22. csütörtök:

Létszám: Gál Viktor, Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Szörényi Gábor András (HOM)

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, hideg idő

II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk:

Folytatjuk a mélyítését a II. szelvény K-i részén. Az **S190** elbontása alatt jelentkezik az **S45** réteg, ami kávébarna színű, agyagos, kissé köves. Ez egy kiegyenlítő réteg, amit a II. szelvényben mindenhol megtaláltunk; belőle 15 – 16. századi mázatlan, hornyolt leletanyag került elő. **S45** nekifut az **S2** falnak, vastagsága 10-15 cm. A réteget fotóztuk, majd elbontottuk. Alatta az **S72/S74** jelentkezik, ami minden bizonnyal **S10** fal visszabontásának törmeléke. Vastagsága 10-15 cm, jellegét tekintve habarcsos, szemcsés törmelék. Egy szintben volt az **S2** fal tövében azonosított **S161** habarcskifolyással. Ez az **S161** és az **S72/S74** is ráfed az alatta talált 10 cm vastag, barna színű agyagrétegre, az **S47**-re.

Ennek a teteje járószint volt; tapasztott réteg, ami a járószintként funkcionált. Belőle késő Árpád-kori és bordázott, 14. századi leletanyag került elő. Mivel az **S2** fal habarcskifolyása ráfed az **S47**-re, ezért az már itt volt, amikor az **S2** falat építették.

Az **S47** nekifut az **S10**-nek. Itt az **S10** falat eléggé omladékos állapotban észleltük az **S47** magasságában, de itt is látható volt, hogy az omladék oldalának nekifut az **S47**. A **S47 = S49 = S125** (lásd a 2015.08.06-i bejegyzést). **S47** is 10 cm vastagságban volt megfogható.

Az **S47** alatt egy sárga színű, köves, közetszemcsés (kőmálladékos) réteg következett, mely a korábban itt azonosított **S48** és **S53** rétegek felel meg. Most **S53** néven dokumentáltuk és fotóztuk. Azaz **S48 = S53 = S147** (lásd a 2015.08.06-i bejegyzést).

Az **S53** változó vastagságú, kb. 3-5-7 cm. Lelet nem volt belőle.

Az **S53** alatt jelentkező felszín az **S50**, ami a 3x3 m-es DNy-i blokkban az **S83** néven fut; a II. szelvény É-i részében (az **S120** fal D-i oldalán) **S150** néven fut (lásd a 2015.08.06-i bejegyzést).

Az **S53** és **S47** között nem jelentkezik más réteg ebben a blokkban.

Az **S53** elbontása után mutatkozott egy szürke színű, szemcsés szint, ami igen vékonyan húzódott az **S53** alatt. Ebből már kilátszott az **S50** réteg, ami faszémszemcsés, vörös színű, agyagos. 2015.10.22-én fotóztuk; ekkor a fent említett, szürke színű réteg még nem kapott külön számot, **S50**-ként szerepelt.

2015. október 26. hétfő:

Létszám: Honti Szabolcs, Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Borult, hűvös idő

II. szelvény, 1,8 x 1,8 m-es blokk:

A 2015. október 22-én leírt, **S53** alatti, szürke színű réteg elnevezése **S193**. Ez a kutatóblokk D-i részén 3-5 cm vastag, É és K felé azonban fokozatosan elfogy. Nem tölti ki a teljes területet az **S2** – **S10** falak között; ez csak egy kiegyenlítő réteg lehet, ami egy kisebb felületen borítja az **S2** – **S10** falak közét. Lelet nem került elő belőle. Mai napon fotóztuk metszetét.

Az **S193** az **S50** szinten fekszik. **S50** egyidős és rétegtanilag is azonosnak tekinthető az **S10** – **S6** falak között azonosított **S83**-mal. Ezt ma így is fotóztuk az 1,8 x 1,8 m-es blokkban.

Az **S50** felszínébe beletaposva került elő még 2015. okt. 22-én egy pénzérme!

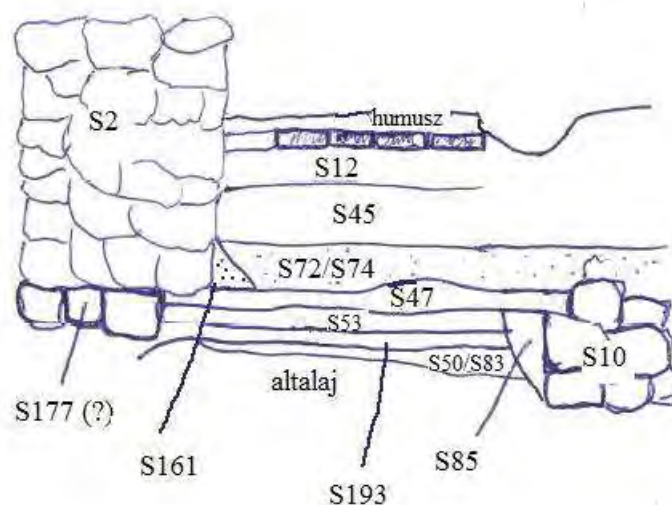
Az **S50** szintet elbontottuk. A most vizsgált területen 3-5 cm vastag; alatta a köves, vörös színű, agyagos altalaj van, amit **S81**-nek nevezünk itt (de ugyanígy altalaj a kerengőfolyosóban az **S121/S123** is!). Az altalaj egyenetlen, ezért pl. itt vékony az **S50**, a 2013. évi ásatás eredményei szerint ettől vastagabb.

Az **S50** 2015 nyarán az **S120** faltól D-re **S150** néven futott.

Az **S50** alatti vörös színű, agyagos köves altalaj nyáron az **S154** azonosítót kapta, így **S81 = S121/S123 = S154!**

Az **S10** és **S120** falakat egyszerre bonthatják vissza, mert azonos magasságban van megmaradt felszínük/tetejük. Az **S10**-et az **S47**-re és az **S49**-re bontják rá és vélhetően az **S120**-at is az **S47**-re bontják rá.

Az **S47**-re ráfed az **S161** habarcskifolyás, ami jelzi az **S2** fal építését. Tehát az **S2** akkor épült, amikor az **S10**-et és vélhetően az **S120**-at visszabontják!

Az **S2** fal kövei alá befut az **S47**, az **S53**, tehát az **S2** későbbi az **S47**-től és az **S53**-tól is. Az **S2** fal az **S161** habarcskifolyás alatt egy „könyit” beugrik a fal alá. Itt az **S193** követi a fal alapozási árkat és lejt lefelé és befelé. Kérdés, hogy mi ez az **S193**? Feltételezés az, hogy az **S193** a kerengőfolyosó Ny-i részén megtalált **S177** falhoz tartozó réteg. Talán annak építési és használati rétege, mert egy magasságban van az **S177** tetejével (anyaga is hasonlít annak habarcsához). Az **S177** falra építették rá (alapozták rá) később az **S2**-t.

Az „egy könyi beugrás” az **S2**-n nem más, mint az **S177** és az **S2** érintkező felülete.

Az **S177** keltezése így az **S50/S83** és az **S53** közé tehető. Ha az **S193** az **S177** építési rétege és az **S50/S83** korábbi szint, akkor ezért is fontos az **S50**-ben talált pénzérme. A réteget bontók (Honti Szabolcs és Nagy S. József) szerint az érme az **S50** ásóval való bontása közben került elő, ekkor még nem érték el az **S85**-öt. Arra azonban vigyázni kell, hogy az érme az **S50** DNy-i szélén került elő. Esetleg származhat az **S85**-ből is és akkor nem keltezi az **S177**-et, hanem akkor az **S10**-et datálja; össze kell még nézni a többi **S50**-es lelettel is a pénzt.

Az **S53**, **S193** és **S50/S83**-at vágja az **S10** fal alapozási árka, az **S85**.

Az **S10** fal alapozási kiugrására fed rá az **S47**, tehát az **S10** fal életének ez a járósíntje.

Az **S50/S83**-ből egy kerámia, néhány közepes méretű vasszög és kevés állatsont került elő.

Az **S50/S83** alatt az **S81**-nek nevezett köves, vörös színű agyag altalaj következik, amit a 3x3 m-es blokkban a nyáron **S91**-nek nevezünk, illetve a kerengőfolyosóban **S121/S123** néven fut, a II. szelvény többi területén (az **S120** faltól D-re) pedig **S154** néven szerepel.

Az **S10** és az **S177** falak egyszerre lettek visszabontva (**S72/S74**) → egy magasságban van a visszabontási szintjük. Tehát annak ellenére, hogy az **S177** hamarabb épült, mint az **S10**, funkcionáltak együtt! Az **S177** és **S120** épülhetett egyszerre.

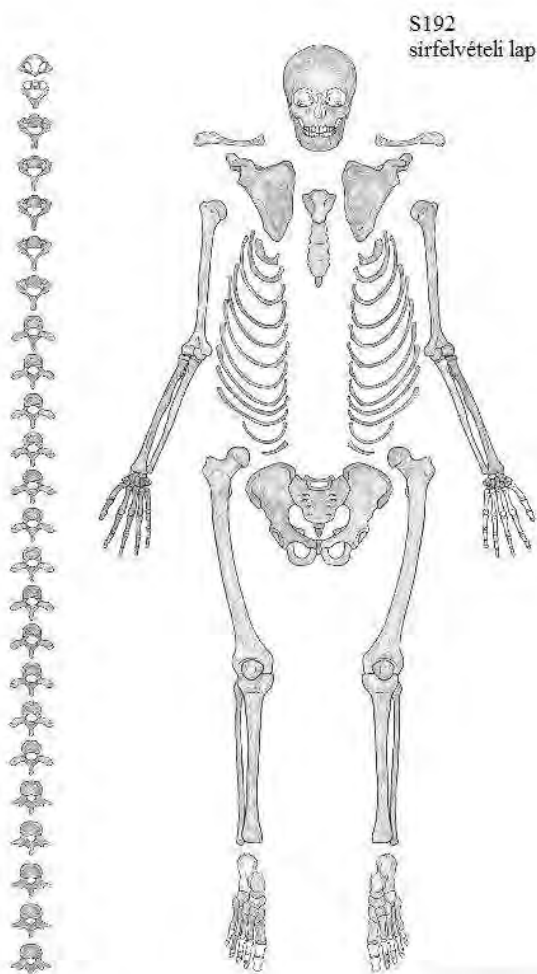
VII. szelvény:

2015. október 21-22-én kibontottuk a metszetfalban (VII. szelvény D-i része, É-i metszetfal) **S184**-ként észlelt sírfoltban jobb arckoponyaként azonosított temetkezést. A sírt az **S2** – **S15** falak között ásták; **S2**-től 27 cm-re Ny-ra kezdődik a sírgödör, **S15**-től 40 cm-re keletre helyezkedik el.

A sírgödör Ny – K-i tájolású, hossza 175 cm, legnagyobb szélessége 65 cm. A gödör Ny-i felét az **S177**-be vágják bele, K-i felét az **S121/S123**-as altalajba mélyítették. Az **S184** az **S168**-as sírgödörtől 24 cm-re északra van. A benne fekvő váz az **S192** számot kapta. A háton fekvő, nyújtott helyzetben lévő férfi mindkét karját medencéjére helyezték, a karok keresztezik egymást. A váz hossza 169 cm. A sír nagyon sekély, mélysége **S177**-től és **S121/S123**-től egyaránt 20 cm.

Az elhunytat textilbe csavarták, aminek csekély, fehér színű maradványát a koponya bal oldalánál találtak meg. Felkarjai szorosan a teste mellett vannak, ez is arra utal, hogy a halottat textilben temették el; koporsónak nyomát nem találtak. A temetés során a holttestet Ny-i irányban megtolhatták a sírgödörben; feje jobbra billent, koponyája enyhén összecsiszított nyakcsigolyáival. A temetés során felszakadhatott a halottat borító textil, így került bal könyöke alá egy nagyobb kő, valamint bal alkarja és a medencéje közé is egy kő. Jobb könyöke az **S177** fal egyik kővé nyugszik. A sír betöltésében zsindeleszög volt!

Az idős férfinak összesen 9 db foga maradt meg; az állkapocs bal felső oldalán látni, hogy kihullott fogainak helye elkezdett összecsiszodni. Bal felkarján talán ante mortem törés (?) mutatkozik, emellett mindkét felkaron erőteljes izomtapadási nyomok láthatóak. Bordái szétnyíltak, a nyílás a medencéje felé szélesedik. Medencéjén keresztezték alkarjait: a bal alkar fölött vezették át jobb alkarját. Jobb kézfeje csontjai a medencébe hullottak, bal kézfeje ökölbe szorítva pihent jobb medencelapátján. Lábai nyújtott helyzetben, egyenesen, egymás mellett helyezkedtek el. Lábfejei egymás felé fordulnak, jobb lábközépcsontjai kifelé csavarodnak. A megtalált csontokat illetően l. kísérlap.

Dokumentálás után a vázat felszedtük.

2015. október 27. kedd:

Létszám: Miskolczi Melinda, Nagy S. József, Nagy Zoltán, Szörényi Gábor András (HOM)

Munkaidő: 8.00 – 16.00

Napos, hideg idő

II. szelvény, 1,8 x 1,8 m-es blokk:

Az **S50/S83**-at és az **S150**-et elvágja az **S10** és az **S6** fal. Viszont az **S50/S83** nekifut, illetve egyidős lehet az **S177** fallal, de nincsen érintkező felületük.

Az **S150** É-on nekifut az **S120** falnak, sőt itt jelzésértékű, hogy az **S150** szintjén nem alapozás van az **S120**-ban, hanem falsík. Tehát az **S150** és **S50/S83** valószínűleg az **S120** fal szintjei. Az **S50/S83**-ra ráfed az **S193**, ami az **S177** feltételezett építési szintje (hasonlít az anyaguk/habarcsuk). **S120** és **S177** így nem épült egyszerre, viszont feltételezhetően relatíve hamar megépült az **S120** után az **S177**. Tehát funkcionáltak együtt. Az **S50/S83** és **S193** és **S150** keltezi az **S120** és **S177** falak épülését és használatát.

Az **S147** egy kiegyenlítő réteg lehetett, mellyel a területet rendezték, emelték meg; fedi az **S150**-et! Erre fed rá az **S138**, mely az **S6**-nak nekifutó szint (ugyanilyen az **S185** is). Ezek az **S6** fal építési idejét keltezik. Az **S138** és **S185** idejében együtt léteztek az **S120**, **S177** és **S6** falak. Az **S10** fal építésével átvágják az **S85**-tel az **S50/S83**-at, az **S193**-at és az **S53**-at. Az **S10** fal alapozási kiugrásán van rajta (a fal K-i oldalán) az **S47**, ami az **S10** fal K-i oldalának használati/járószintje volt. Az **S10** Ny-i oldalán ez a használati/járószint az **S79** és **S49**. Ezek nekifutnak az **S6** falnak, sőt az **S7**-ben van az **S78** küszöbgerenda és előtte a nyílás az **S6** falban (ez egy utólagosan bevágott nyílás). Amikor ezt a nyílást vágták, akkor bontották vissza az **S6** fal D-i befordulását, az **S88**-at. Erre ráfed az **S79** szint. Ekkor az **S6**, **S22** és **S10** fal által bezárt terület járószintje az **S79** és az **S49** volt.

Az **S49** É felé átvált **S125**-be. Ezek egy rétegnek tarthatóak, csak különböző anyagokból állnak. Az **S125** elfedi az **S120** falat, így azt ekkorra már visszabontották. Az **S120**-at ezek alapján egy időben bonthatják vissza az **S88**-cal.

Nem tudni biztosan, hogy az **S47** milyen viszonyban lehetett az **S177** fallal, mivel az **S2** fal miatt nem látszik az érintkező felületük. Nem elképzelhetetlen, hogy az **S10**-hez hasonlóan az **S177**-nek is járószintje volt az **S47**. Gyanús, hogy az **S10**-et és **S177**-et azonos időben bontják el.

Az **S177** helyén, részben arra épülve született az **S2** fal. Az **S2** fal építése során elvágta az **S47**, **S53**, **S193**-at. **S2** építése során a habarcs (**S161**) az **S47**-re folyt rá. Miután ezt megépítették, feltöltötték a területet az **S45**-tel. Az **S45** viszont már elfedi az **S6** falat; ekkoriban épülhetett az **S8** fal.

A 2015. 10. 26-i bejegyzésben még úgy értelmeztük, hogy az **S2** fal alsó, beugró kövei egy korábbi fal, az **S177** nyomai, amire ráépült az **S2**. Ma kiderült, hogy az egy „könyit” beugró kövek ugyanúgy az **S2** részei és nem az **S177**-hez tartoznak. A habarcsa is megegyezik az **S2**-vel, plusz ezek a beugró kövek elvágják az **S47**, **S53**, **S193** rétegeket. Ezen alapozási árok neve az **S194**.

Összegzés:

Az I. periódus fala az **S120**, az ahhoz tartozó szintek: **S150**, **S50/S83**.

Az I. periódusban, de valamikor később épülhet az **S177**, építési szintje az **S193**.

A II. periódus falai az **S6** és **S88**, ezek szintjei: **S147**, **S138** és **S185**. A II. periódusban még áll az **S120** és **S177** is.

A III. periódus falai az **S10** és **S22**. A hozzájuk tartozó szintek: **S47, S49, S79 és S125**. Ekkorra már visszabontják az S120 Ny – K-i irányú szakaszát (az É – D-it nem tudjuk). Ekkor bontják el az S88-at és törnek nyílást az S6-on. Ekkor még állhat az **S177** is, de ez csak logikai feltételezés, ugyanis nincs érintkező felület.

A IV. periódusban visszabontják S10-et és S177-et, aminek bontási törmeléke az **S164** (vörös színű, mázatlan kerámiával). Az S10 visszabontását fedő **S45** hasonló kerámiát tartalmazott, mint az S164. A IV. periódusban épült meg az **S2** vélhetően úgy, hogy az építéssel egy időben bontották vissza S10-et és S177-et. Egy ideig még megmaradt az **S6**, vagyis egy időben létezett S2 és S6. Hamarosan azonban elbontják S6-ot, bontási törmelékét betöltötték a visszabontott S6 és a felhúzott **S8** közé (**S7**). A S6-ot feltehetően csak addig hagyják meg, amíg S8 el nem készül. Ekkor feltöltik az S2 – S6 között az S45-tel, majd ezen létesítik az utolsó járósíntet (S12, S5 és S3).

Feltűnő, hogy az egyes periódusok szintjei milyen vékonyak és lelet is kevés van belőlük (kivéve az utolsó periódus szintjeit). A korai és középső periódus szintjei talán az eredeti járósínteknek csak a reliktumai. Nem maradtak meg ép állapotban, az egyes építkezések során ezeket planírozhatták, bolygathatták, sérülhettek és csak az aljuk maradt meg.

A mai napon a 2015-ben végzett feltárást lezártuk.

Jelentés a Miskolc-Szentlélek Pálos kolostor lelőhelyen feltárt temetkezések antropológiai vizsgálatának eredményéről

Bevezetés

Alábbiakban a Miskolc-Szentlélek Pálos lelőhelyen feltárt középkori-koraújkorai leletek embertani vizsgálatának eredményeit mutatom be. A feldolgozást követően a leletek a miskolci Herman Ottó Múzeumba kerültek visszaszállításra. Összesen 8 temetkezésből származó 12 egyén elemzésére nyílt lehetőség. A leltári szám: 2015.8.1.-2015.8.8. A jelentés végén szerepeltek a leltári fotók, a szöveg közti ábrák az egyéneken megfigyelt „jelenségeket” szemlélteti.

Anyag és módszer

A vizsgált embertani anyag közepes, esetenként rossz megtartású, igen hiányos. A koponyák többségénél az arci rész többnyire nem rekonstruálható, a postcranialis maradványok viszonylag jó megtartásúak.

A biológiai életkor becslése során az infans I. és infans II. korcsoportúaknál SCHOUR és MASSLER (1941), valamint UBELAKER (1989) fogfejlődési táblázatait, továbbá a hosszúcsontok mérésén alapuló STLOUKAL és HANÁKOVÁ (1978), valamint BERNERT és munkatársai (2007) által kidolgozott módszereket használtuk. A juvenis korcsoportba sorolt egyéneknél FEREMBACH és munkatársai (1979) által kidolgozott, az epiphysisek záródását és az elcsontosodás folyamatának nemi eltéréseit mutató táblázatot vettük alapul. Felnőtteknél TODD (1920) a facies symphyseos változásán, MEINDL és LOVEJOY (1985) az agykoponya varratainak külső, NEMESKÉRI és munkatársai (1960) a koponyavarratok belső felszíni elcsontosodásán, ISCAN és munkatársai (1984, 1985) a bordák sternalis végének morfológiai változásán, valamint MILES (1963) és PERIZONIUS (1981) a fogak kopásának mértékén alapuló módszereit vettük figyelembe. A morfológiai nemet ÉRY és munkatársai (1963) módszere szerint állapítottuk meg.

A koponya és a vázcsontozat méreteinek felvétele, indexeinek kiszámítása során MARTIM és SALLER munkája (1957) szerint jártunk el, a kapott értékeket ALEKSEJEV és DEBEC kategóriái (1964) alapján osztályoztuk. A termet becslését BERNERT 2005a, 2008 módszere alapján végeztük el. A vizsgálatok során feljegyeztük a makroszkóposan észlelhető kóros elváltozásokat (MANCHESTER 1983, AUFDERHEIDE-RODRIGUEZ-MARTÍN 1998, ORTNER 2003), valamint az öröklődő epigenetikai jellegeket (HAUSER-DE STAFANO 1989).

Leírás

S-45 (ltsz.2015.8.1.): adultus korú (20-40 éves) egyén

A leletanyag két háti-, egy ágyéki csigolyából és egy állatcsontból áll. A nem meghatározása ezek alapján nem volt lehetséges, az életkor becslése a csontmaradványok általános morfológiai jellegei alapján történt (1. kép).

Fogazat: Nem vizsgálható.

Anatómiai variáció: Nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Az egyetlen ágyéki csigolyán spondylosis deformans figyelhető meg.

S-47 (ltsz.2015.8.2.): adultus korú (20-40 éves) egyén

A leletanyag egy borda és egy ágyéki csigolyából áll. Az egyén neme ez alapján nem volt meghatározható. Az életkort a csontmaradványok általános morfológiai jellegei alapján becsültük (2. kép).

Fogazat: Nem vizsgálható.

Anatómiai variáció: Nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Az ágyéki csigolyán Schmorl-hernia látható.

S-59 (ltsz.: 2015.8.3.): adultus (25-30 éves) korú nő

A mindkét oldali, töredékes medencéből és véleményem szerint a nem hozzá tartozó hosszúcsont diíphysisek-ből álló egyén nemét a medencén megfigyelhető morfológiai jellegek alapján állapítottuk meg. AZ elhalálozási életkort a facies symphyseos ossis pubis felszínének bordázottsága alapján becsültük. A leletanyagban állatcsont is volt (3. kép).

Fogazat: Nem vizsgálható.

Anatómiai variáció: Nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Nem vizsgálható.

S-66 (ltsz.: 2015.8.4.): juvenis korú (15-20 éves) egyén

A kézcsontokból, két bordából, egy caput femoris-ből és egy ágyéki csigolyából álló lelet esetében az egyén neme nem volt meghatározható. Az elhalálozási életkort a caput femoris alapján állapítottuk meg, mely a juvenis korcsoportúkra jellemzően még nem csontosodott hozzá a combcsont proximalis epiphyis-éhez. A leletek között állatcsont is volt (4. kép).

Fogazat: Nem vizsgálható.

Anatómiai variáció: Nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Nem vizsgálható.

S-85-ös réteg (ltsz. 2015.8.5.): adultus korú (20-40 éves) férfi???

A lelet két darab homlokcsontoz tartozó töredékből áll. A nem kérdőjeles, a margo supraorbitalis masculin jellege alapján elképzelhető, hogy férfi (???) lehetett (5. kép).

Fogazat: Nem vizsgálható.

Anatómiai variáció: Nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Nem vizsgálható.

S-131 (ltsz. 2015.8.6.1.-4.): adultus korú (30-40 éves) egyén + adultus-maturus korú (35-45 éves) férfi??? + adultus korú (25-35) éves férfi + 25-35 éves férfi

A temetkezés négy egyén maradványait tartalmazta.

S-131 (ltsz.2015.8.6.1): adultus korú (30-40 éves) egy egyén

A lelet mindösszesen egy jobb oldali combcsontból áll. Felső része (caput) hiányzik. Ugyanakkor az alsó, proximalis epiphysis-én kismértékű ízületi elváltozás (arthrosis) nyoma. Emellett erőteljes a linea aspera (6. kép).

Fogazat: Nem vizsgálható.

Anatómiai variáció: Nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Nem vizsgálható.

S-131 (ltsz.2015.8.6.2.): adultus-maturus korú (35-45 éves) férfi

A lelet ez esetben mindkét oldali combcsontból áll. A caput femoris és a linea aspera masculin jellege miatt az egyén férfi lehetett (7. kép). Hosszméretei alapján a közép magas termetkategóriába esik (169,93 cm) (2. sz. táblázat).

Fogazat: Nem vizsgálható.

Anatómiai variáció: Nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Mindkét oldali combcsont caput-ján közepes mértékű ízületi elváltozás látható (1. ábra). A jobb oldali combcsont distalis végén látható vágásnyomok elképzelhető, hogy perimortem (halál körül) keletkezettek (2. ábra).

1. ábra

2. ábra

S-131 (ltsz:2015.8.6.3.): adulus korú (25-35 éves) férfi

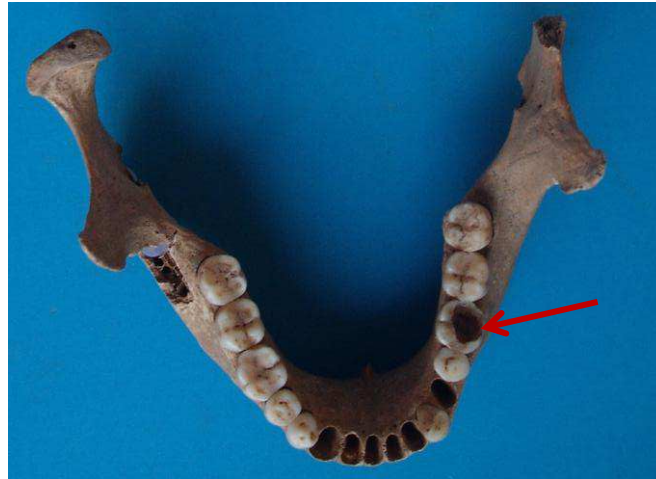
A leletanyag jó megtartású agykoponyából áll, az arci része azonban hiányos-töredékes. A vázcsontok viszonylag jó megtartásúak (8. kép). Az elhalálózási életkort a koponyavarratok elcsontosodása, a fogak kopása, valamint a medencén a facies symphyseos ossis pubis és a facies auricularis morfológiai megjelenése alapján becsültük meg.

Az agykoponya az abszolút méretek alapján közepesen hosszú (M1) és széles (M8), indexek alapján (M8:M1) igen rövid (hyperbracycran). A homlok az abszolút méret szerint közepesen széles (M9), index alapján (M9:M8) keskeny (stenometop) (1. táblázat). Az arckoponya méretei sajnos nem voltak felvehetőek.

Morfológiailag az agykoponya körvonala felülnézetben sphenoid, nyakszirtni nézetben átmenetet képez a ház és a sátor forma között. A homlok ívelt, a glabella 3-as fokozatú. A tarkó curvoccipitalis profilú, a protuberantia occipitalis externa 2-es fokozatú. A csontos orrnyílás aló pereme éles (anthropin), a spina nasalis anterior 1-es fokozatú. Alveolaris prognátság nincs. A szemüreg szögletes.

A hosszúcsontok mérete alapján számolt termet (168,96 cm) a közepes testmagassági kategóriába esik (2. táblázat).

Fogazat: A megmaradt 23 fog kopásának átlagos mértéke AS2 fokozatú. Nyaki caries fordult elő a jobb felső első kisőrlőfogon és felszíni (occlusalis) caries a bal alsó első nagyőrlő fogon (4. ábra). A jobb felső első metsző- és a bal felső első szemfogon hypoplasia-s csontbarázdák láthatóak. A jobb oldalon a felső és alsó fogak külső oldalán minimális fogkőképződés figyelhető meg.

4. ábra

Anatómiai variáció: A koponyán, a jobb oldali csecsnyúlványon varrat fut végig (processus mastoideus suturae).

Kóros elváltozás: A koponyavarratok idő előtt elcsontosodtak. Az egész csontozat, beleértve a postcranialis vázat is feltűnően “könnyű”. Az utolsó ágyéki csigolyán a tövisnyálvány kettosztott (spina bifida) (5. ábra).

5. ábra

A jobb oldali sípcsont közepén, illetve a bal oldalnak a distalis végén csonthártyagyulladás (periostitis) látható (6. ábra).

6. ábra

Mindkét sarokesonton enthesopathia-s elváltozás fordul elő. A bal oldai sarok- és ugrócsont szinte teljes mértékben összezsontosodott (7. ábra). A sarokcsont felszínén gyulladás nyomai is látszódnak. Az összezsontosodás kialakulásának háttere bizonytalan, bizonyosan nem trauma okozta.

7. ábra

Összességében az egyénen megfigyelt kóros elváltozások többségének hátterében elképzelhető, hogy valamilyen metabolikus (anyagcsere) eredetű megbetegedés áll.

S-131 (ltsz: 2015.8.6.4.): adultus korú (25-35 éves) férfi

A leletanyag jó megtartású kar-, síp- és combcsontból, medence maradványaiból, csigolyákból és töredékes bordákból áll. Koponya nincs (9. kép).

Az egyén életkorát a medencén a a facies symphyseos ossis pubis és a facies auricularis morfológiai megjelenése alapján becsültük meg.

A hosszcsontok mérete alapján számolt termet (170,4 cm) a közepes testmagassági kategóriába esik (2. táblázat)-

Fogazat: Az egyetlen megmaradt alsó nagyőrlő fog kopásának mértéke AM. Rajta semmilyen elváltozás nem látható.

Anatómiai variáció: A jobb oldali humerus distalis epiphysisén perforatio fossa olecrani látható (a bal oldali karsont hiányzott).

Kóros elváltozás:

Az ágyéki csigolyákon osteophyta képződés (spondylosis deformans) (8. ábra) és a kiszületek gyulladása figyelhető meg (spodylarthrosis) (9. ábra).

8. ábra

9.

ábra

Entesopathia-s elváltozás nyomai, illetve erőteljes izomtapadási elváltozások fordulnak elő a medencén, a crista iliac-an, a sípcsonton a tuberositas tibia-en, illetve mindkét combcsonton a linea aspera-n és a nagytomporon.

Több bordán ízületi elváltozás nyoma látható.

Mindkét oldali combcsont caput-ján és az acetabulomok peremén arthrosis-os elváltozás (10-11. ábra). A combcsontok és a karsontok distalis végén is enyhe arthrosis figyelhető meg.

Az egyén csontozatán, mint ahogy azt a fentiekben leírtam erőteljesebb az izomtapadási felszínek, melyek jelentős fizikai megterhelésre, illetve munkavégzésre utalhatnak.

10. ábra

11. ábra

S-132 (Iatsz.:2015.8.7.1.): adultus-maturus korú (35-45 éves) férfi

A leletanyag közepes megtartású koponyából és postcranialis maradványokból áll. Az alsó végtag csontjai hiányoztak (10. kép). Az egyén elhalálozási életkorát a koponyavarratok elcsontosodásának mértéke, a fogak kopása és a a medencén a a facies symphyseos ossis pubis és a facies auricularis morfológiai változása alapján becsültük meg.

A koponya sajnos nem volt mérésre alkalmas. Morfológiailag annyi volt megállapítható, hogy az agykoponya felülnézeti körvonala ovoid, a homlok ívelt. A csontos orrnyílás alsó pereme éles (anthropin), a fossa canina kitöltöttsége közepes, a protuberantia occipitalis externa 2-es fokozatú. A hosszúcsontok mérete alapján számolt termet (174,48 cm) a magas testmagassági kategóriába esik.

Fogazat: A megmaradt 19 fog kopásának átlagos mértéke APC fokozatú. Hypoplasia-s barázda figyelhető meg a jobb felső első metszőfog zománcán. A jobb oldali második és harmadik nagyőrlő fogak nyakán jelentős szuvasodás látható.

Anatómiai variáció: A bal oldali csecsnyúlványon varrat fut végig (processus mastoideus suturae).

Kóros elváltozás:

A bal oldali szemüregben cribra orbitalia látható.

A háti és ágyéki csigolyákon közepes mértékű osteophyta képződés (spondylosis deformans) (12. ábra) és a gerincoszlop nyaki- és háti szakaszán spondylodiscitis látható (13. ábra)

12. ábra

13. ábra

Ízületi elváltozás figyelhető meg a jobb oldali könyök esetében (14-15. ábra. ábra) és a több lábujjon.

14. ábra

15. ábra

S-132 (ltsz:2015..8.7.2.): adultus korú (20-30 éves) egyén

A lelet a bal oldali orsó- és mindkét singcsont, bordatöredékek, valamint medence maradványából áll. Az elhalálozási életkort a bordavégek, valamint a medencén a facies auricularis morfológiai változása alapján becsültük.

A hosszúcsontok mérete alapján számolt termet (167,73 cm) a közép magas kategóriába esik.

Fogazat: Nem vizsgálható.

Anatómiai variáció: Nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Nem vizsgálható.

S-132 (ltsz:2015.8.7.3.): Infans I korú (6-7 éves) gyermek

A koponya- és vázmaradványokból álló lelet esetében az elhalálozási életkort a hosszúcsontok becsült hossza, valamint a fogak kibúvási rendje és fejlettsége alapján állapítottuk meg (12. kép).

Fogazat: A megmaradt 9 tejfog kopásának átlagos mértéke AS2 fokozatú. A 11 maradó fog abrasio-jának mértéke AS1 fokozatú. A bal és a jobb felső első metszőfogon, valamint a bal alsó első két metszőn és a jobb első metszőfogon hypoplasia-s elváltozás fordult elő.

Anatómiai variáció: nem vizsgálható.

Kóros elváltozás: Több borda belső oldalán érlenymatok látszódnak (15. kép).

15. kép

S-145 /6. (szelvény) (ltsz.: 2015.8.8.1.-2.):

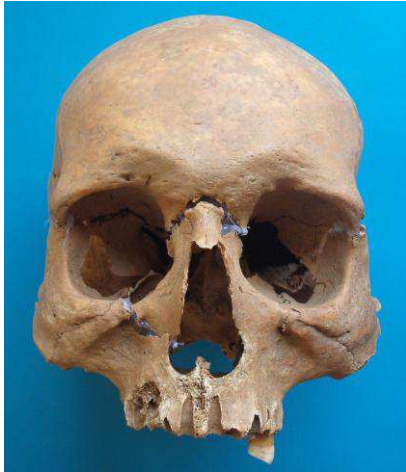
A leletanyag több egyén maradványait tartalmazza, melyek esetében nem minden csontmaradvány hovatartozása dönthető el (13. kép).

(1) Egy bal síp- és szárkapocs, továbbá karsont, egy jobb oldali singcsont képezi az egyes számú leletet, melyhez még sarokcsontok, jobb oldali térdkalács, egy ágyéki csigolya, valamint ujjpercek tartoznak.

(2) A másik esetben a postcranialis maradványok között mindkét oldali síp- és szárkapocscsont, valamint bal oldali patella tartozott.

Emellett még egy jó megtartású koponya is a lelethez tartozik, azonban nem eldönthető melyik egyénehez (postcranialis maradványhoz) tartozhatott valójában.

Az agykoponya az abszolút méretek alapján (M1) igen hosszú, közepesen széles (M8) és közepesen magas (M17). Indexek alapján hosszú (dolichocran) (M8:M1), alacsony (chamaecran) (M17:M1) és keskeny (akrocran) (M17:M8). A homlok széles (M9), indexek alapján széles (eurymetop) (M):M8). Az arc abszolút méretek alapján igen keskeny (M45), a felső arc magas (M48), indexek alapján igen széles (hypereuryen) (M47:M45). A szemüreg keskeny (M54) és igen magas (M55), indexek alapján igen magas (hyperhypsiconc) (M52:M51). Az orr keskeny (M54) és magas (M55), indexek alapján igen keskeny (hyperleptorrhin) (M54:M55) (1. táblázat). Morfológiailag az agykoponya körvonalára felülnézetben pentagonoid, nyakszorti nézetben ház alau. A homlok ívlet, a tarkó bathrocran profilu. A csontos orrnyilas alsó része anthropin, az alveolaris prognaltsag mérsékelt. A szemüreg szögletes. A fossa canina mély. A protuberantia occipitalis externa 3-4, a galbella 4-es fokozatú (16-17. kép).

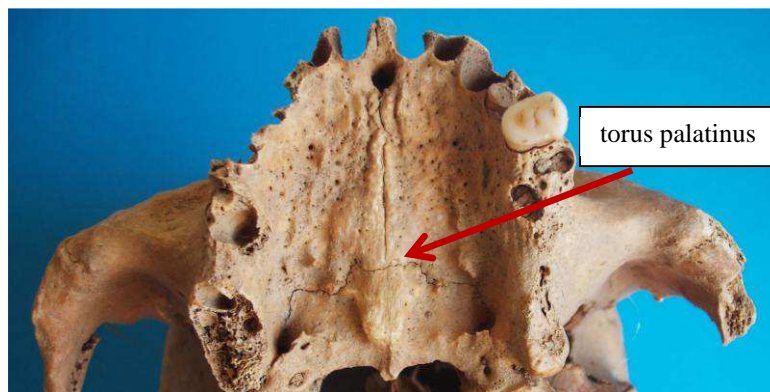

16. kép

17. kép

Fogazat: A maxila biztos, hogy a koponyához tartozott, ezt a mandibula esetben nem sikerült igazolni. A felső állcsonton a megmaradt három fog kopásának mértéke AM-APC fokozatú. Mindkét oldalon az első és a második nagyőrlők ante mortem kihullottak, melyet a gyógyult alveolus jelez. A palatum durum felszíne poroticus (18. kép)

18. kép

Anatómiai variációk: A maxillán, a palatum durum közepén csontdudor (torus palatinalis) (18. kép). Mindkét oldali lambdavarratban több önálló csontocskák figyelhető meg (ossa suturae lambdoidea), részben ez okozhatja a bathrocrania-t (19. kép).

19. kép

Kóros elváltozások: Mindkét oldali szemüregben 1-es fokozatú cribra orbitalia figyelhető meg. A lamdbavarrat környékén is porotikusság látszódik.

Az "1-es" számú vázcsontmaradványok esetében a hosszúcsontméretek alapján számolt termet (170, 01 cm) a közép magas kategória tartozik (2. táblázat). Ebben az esetben az alábbi kóros elváltozások voltak megfigyelhetőek. Enthesopathia fordult elő mindkét oldali sarokcsonton (20. kép) és a bal oldali sípcsonton a tuberositas tibiae-n. A jobb oldali ulna proximalis epiphysisén artrosis, a bal sípcsont distalis végén csonthártyagyulladás nyoma. Az egyetlen megmaradt ágyéki csigolyán spondylosis deformans és spondylarthrosis egyaránt előfordult.

20. kép

A "2-es" számú vázcsontmaradványok esetében a hosszúcsontok alapján számolt termet (168, 09 cm) ugyancsak a közép magas kategóriába esik (2. táblázat). Kóros elváltozásként ebben az esetben a bal sípcsonton csonthártyagyulladást figyeltünk meg.

Összegzés

Miskolc-Szentlélek Pálos középkori-kora újkori lelőhelyén összesen 8 temetkezés került feltárássra, melyből 14 egyén maradványait tudtuk elkülöníteni. Az eltemetettek között egy gyermek, egy nő, öt férfi és 7 nem meghatározható nemű egyén maradványai voltak. Az életkori megoszlás szerint a legtöbbben adultus korban haltak meg (1 Infans I., 1 juvenis, 9 adultus, 2 adultus-maturus, 1 maturus).

Sajnos a koponyák vizsgálatára csak két esetben nyílt lehetőség. Az egyik esetben ez igen rövid (hyperbrachycran), míg a másik esetben hosszú (dolichocran) volt. A tesmagasság a legtöbb esetben a közepes termetkategóriába esett.

A csontmaradványokon megfigyelt kóros elváltozások egyrészt "általánosak", más szériákban is megtalálhatóak. Feltűnő azonban a férfiak robuszticitása, erőtejes izomtapadási felületekkel, mely mindenképp jelentősebb fizikai munkavégzésre, megterhelésre utal.

Irodalom

Alekszejev, V.P., Debec, G.F. (1964): *Kraniometria. Metodika antropologicseszkih isszledovanii.* Izd. Nauka, Moszkva.

Aufderheide, A.C., Rodriguez-Martín, C.R. (1998): *The Cambridge Encyclopedia of Human Paleopathology.* Cambridge University Press, Cambridge.

Bernert, Zs. (2005a): Kárpát-medencei történeti népességek végtagarányai és testmagassága. In: Korsós, Z. (Szerk.) *IV. Kárpát-medencei Biológiai Szimpózium, Előadások összefoglalói.* Budapest, 35-43.

Bernert, Zs. (2008): Data for the calculation of body height on the basis of extremities of individuals living in different historical periods in the Carpathian Basin. *Annals hist.-nat. Mus. Natn. Hung.*, 100: 385-397.

Bernert, Zs., Évinger, S., Hajdu T. (2007): New data on the biological age estimation of children using bone measurements based on historical populations from the Carpathian Basin. *Annals hist.-nat. Mus. Natn. Hung.*, 99: 199-206.

Éry, K., Kralovánszky, A., Nemeskéri, J. (1963): Történeti népességek rekonstrukciójának reprezentációja. (A representative reconstruction of historic populations). *Anthrop. Közl.*, 7: 41-90.

Ferembach, D., Schwidetzky, I., Stloukal, M. (1979): Empfehlungen für die Alters- und Geschlechtsdiagnose am Skelett. *Homo*, 30: 1-32.

Hauser, G., De Stefano, G.F. (1989): *Epigenetic Variants of the Human Skull.* Stuttgart, 1989.

Işcan, M.Y., Loth, S.R., Wright, R.K. (1984): Age estimation from the rib by phase analysis: White Males. *J. Forensic Sciences*, 29: 1094-1104.

Işcan, M.Y., Loth, S.R., Wright, R.K. (1985): Age estimation from the rib by phase analysis: White Females. *J. Forensic Sciences*, 30: 853-63.

Manchester, K. (1983). *The archaeology of disease.* University of Bradford. Bradford, West Yorkshire. England.

Martin, R., Saller, K. (1957): *Lehrbuch der Anthropologie I-II.* Fischer Verlag, Stuttgart.

Meindl, R.S., Lovejoy, C.O. (1985): Ectocranial suture closure: A revised method for the determination of skeletal age at death based on the lateral-anterior sutures. *Am. J. Phys. Anthropol.* 67: 51-63.

Miles, A.E.W. (1963): The dentition in the assessment of individual age in skeletal material. In: Brothwell D. R. (ed.): *Dental Anthropology.* Oxford, 191-209.

Nemeskéri, J., Harsányi, L., Acsádi, Gy. (1960): Methoden zur Diagnose des Lebensalters von Skelettfunden. *Anthr. Anz.* 24: 70-95.

Ortner, D.J. (2003): *Identification of Pathological Conditions in Human Skeletal Remains.* Academic Press, Amsterdam-Tokyo, 2003.

Perizonius, W.R.K. (1981): Diachronic Dental Research on Human Skeletal Remains Excavated in the Netherlands. I. *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemaderzoek* 31: 369–413.

Schour, J., Massler, M. (1941): The development of the human dentition. *J. Am. Dent. Assoc.* 28: 1153-1160.

Stloukal, M., Hanáková, H. (1978): Die Länge der Langknochen altslawischer Bevölkerungen unter besonderer Berücksichtigung von Wachstumsfragen. *Homo* 29: 53-69.

Todd, T.W. (1920): Age changes in the pubis bone: I. The male white pubis. *Am. Journ. Phys. Antr.* 3: 285-334.

Ubelaker, D.H. (1989): *Human Skeletal Remains. Excavation, Analysis, Interpretation.* Washington.

1. táblázat: A koponya metrikus adatai és az indexek. Miskolc-Szentlélek Pálos.

Martin/ Grave	S-131 2015.8.6.3.	S-145 2015.8.8.1.
	férfi	
1.	179	190
5.	-	104
8.	149	140
9.	97	102
10.	-	121
11.	124	118
12.	115	115
17.	-	136
20.	-	-
23.	555	548
40.	106	98
43.	-	108
45.	-	115
46.	-	-
47.	-	-
48.	-	74
51.	-	40
52.	-	37
54.	-	23
55.	-	56
60.	-	54
61.	-	-
62.	-	26
63.	-	-
65.	-	-
66.	104	104
68.	71	71
69.	31	31
70.	61	61
71.	31	31
79.	121	121
38.	-	-
8:1	83,2	73,68
17:1	-	71,58
17:8	-	97,14
20:1	-	-
20:8	-	-
9:8	65,1	72, 68
47:45	-	70,48
48:45	-	-
52:51	-	92,50
54:55	-	41,07
63:62	-	-

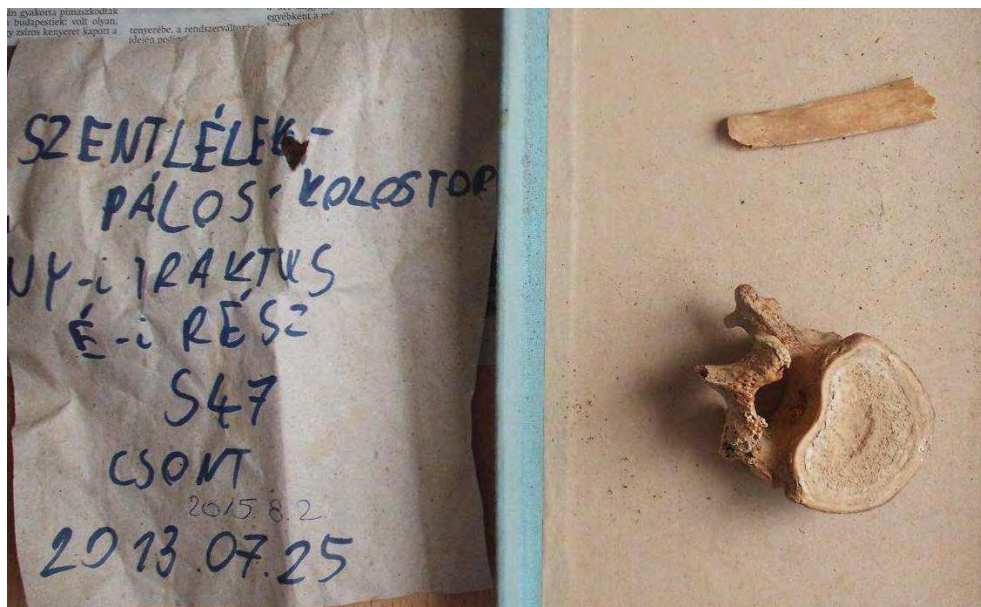
2. táblázat: Egyéni hosszúsontméretek és becsült testmagasság. Miskolc-Szentlélek Pálos.

Martin No. Sírszám	Humerus 1		Ulna 1		Radius 1		Femur 1		Tibia 1		Fibula 1		Termet Bernert
	jobb	bal	jobb	bal	jobb	bal	jobb	bal	jobb	bal	jobb	bal	
S-231 (2015.8.6.2.)	-	-	-	-	-	-	452	455	-	-	-	-	169,93
S-231 (2015.8.6.3.)	318	321	245	244	252	-	440	442	367	375	366	374	168,96
S-131 (2015.8.6.4.)	346	-	-	-	-	-	459	454	369	-	-	-	170,4
S-131 (2015.8.7.1)	346	338	256	-	268	266	-	-	-	-	-	-	174,48
S-132 (2015.8.7.2.)	-	-	-	-	244	-	-	-	359	362	-	-	167,73
S-145-1 (2015.8.8.1)	-	-	263	-	-	-	-	-	-	-	370	-	170,01
S-145-2 (2015.8.8.2)	-	-	-	-	-	-	-	-	362	-	358	-	168,09

Leltár

1. kép

2. kép

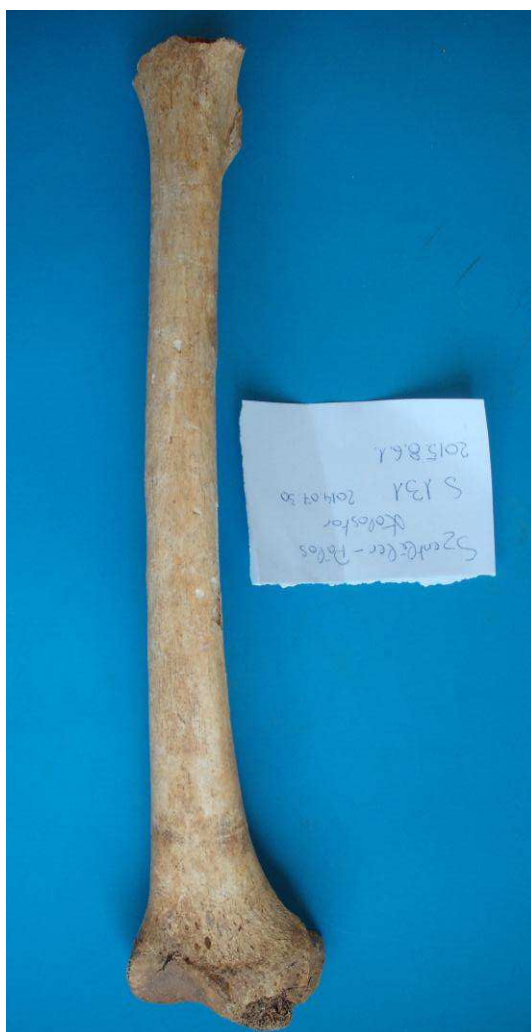
3. kép

4. kép

5. kép

6. kép

7. kép

8. kép

9. kép

10. kép

11. kép

12. kép

13. kép

Dátum	Előkerülési hely	Objektum	Lelet anyaga	Lelet megnevezése
2015.07.15	VII. szelvény	Szórvány	Kerámia	Kerámia
2015.07.15	VII. szelvény	Szórvány	Fém	Szög
2015.07.15	VII. szelvény	Szórvány	Csont	Csont
2015.07.15	II. szelvény	Szórvány	Kerámia	Kerámia
2015.07.15	II. szelvény	Szórvány	Egyéb	Vakolat
2015.07.15	II. szelvény	Szórvány	Csont	Csont
2015.07.15	II. szelvény	S 125	Fém	Szög
2015.07.15	II. szelvény	S 7	Fém	Fém
2015.07.15	II. szelvény	S 7	Kerámia	Kályhaszem
2015.07.16	II. szelvény	Szórvány	Egyéb	Salak
2015.07.16	II. szelvény	Szórvány	Fém	Szög
2015.07.16	II. szelvény	S 7	Kerámia	Kerámia
2015.07.16	II. szelvény	S 125	Csont	Csont
2015.07.16	II. szelvény	S 125	Kerámia	Kerámia
2015.07.16	II. szelvény	S 125	Fém	Szög
2015.07.16	VII. szelvény	S 163	Csont	Csont
2015.07.16	VII. szelvény	S 163	Fém	Szög
2015.07.16	VII. szelvény	S 163	Kerámia	Kerámia
2015.07.16	VII. szelvény	S 163	Egyéb	Vakolat
2015.07.16	VII. szelvény	S 164	Fém	Szög
2015.07.16	VII. szelvény	S 164	Egyéb	Vakolat
2015.07.16	VII. szelvény	S 164	Csont	Csont
2015.07.17	VII. szelvény	S 164	Fém	Fém
2015.07.17	VII. szelvény	S 164	Csont	Csont
2015.07.17	II. szelvény S 120-as faltól Dél felé	S45	Kerámia	Kerámia
2015.07.17	II. szelvény S 120-as faltól Dél felé	S45	Csont	Csont
2015.07.17	II. szelvény S 120-as faltól Dél felé	S125	Kerámia	Kerámia
2015.07.17	II. szelvény S 120-as faltól Dél felé	S125	Csont	Csont

2015.07.17	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S125	Kerámia	Kerámia
2015.07.17	VII. szelvény	S 164	Kerámia	Kerámia
2015.07.17	II. szelvény S 120-as faltól Dél felé	S125	Fém	Szög
2015.07.20	II. szelvény	S125	Kerámia	Kerámia
2015.07.20	II. szelvény	S125	Csont	Csont
2015.07.20	II. szelvény	S 146	Kerámia	Kerámia
2015.07.20	II. szelvény	S 146	Csont	Csont
2015.07.20	II. szelvény	S 142	Kerámia	Kerámia
2015.07.20	VII. szelvény	S 163	Egyéb	Vakolat
2015.07.20	VII. szelvény	S 163	Fém	Szög
2015.07.20	VII. szelvény	S 163	Kerámia	Kerámia
2015.07.20	VII. szelvény	S 163	Csont	Csont
2015.07.20	II. szelvény	S 155	Kerámia	Kerámia
2015.07.20	II. szelvény	S 155	Csont	Csont
2015.07.20	VII. szelvény	S 163	Csont	Állkapocs töredék
2015.07.20	VII. szelvény	S 163	Kerámia	Kerámia
2015.07.21	VII. szelvény	S 164	Csont	Csont
2015.07.21	VII. szelvény	S 164	Kerámia	Kerámia
2015.07.21	VII. szelvény	S 164	Fém	Szög
2015.07.21	VII. szelvény	S 164	Egyéb	Vakolat
2015.07.21	II. szelvény	S 125/172/74	Csont	Csont
2015.07.21	II. szelvény	S 125/172/74	Kerámia	Kerámia
2015.07.21	II. szelvény S 120 faltól Délre	S 49/138	Kerámia	Kerámia
2015.07.21	II. szelvény S 120 faltól D-re	S 49/138	Fém	Fém
2015.07.21	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 157 alja	Faszén	C14 minta
2015.07.21	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 155	Fém	Szög
2015.07.21	II. szelvény S 120 faltól D-re	S 49/138	Csont	Csont
2015.07.21	VII. szelvény	S 163	Egyéb	Vakolat
2015.07.21	VII. szelvény	S 168	Fém	Szög
2015.07.21	VII. szelvény	S 163	Csont	Csont
2015.07.21	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 157	Kerámia	Kerámia
2015.07.21	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 157	Fém	Szög

2015.07.21	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 157	Csont	Csont
2015.07.22	II. szelvény	S 49/138	Csont	Csont
2015.07.22	II. szelvény S 120 faltól D-re	S 49/138	Kerámia	Kerámia
2015.07.22	II. szelvény S 120 faltól D-re	S 49/138	Fém	Szög
2015.07.22	VII. szelvény	S 169	Csont	Csont
2015.07.22	VII. szelvény	S 169	Fém	Szög
2015.07.22	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 157	Csont	Csont
2015.07.22	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 157	Kerámia	Kerámia
2015.07.22	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 158	Kerámia	Kerámia
2015.07.22	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 158	Csont	Csont eszköz
2015.07.23	VII. szelvény	S 169	Csont	Csont
2015.07.23	VII. szelvény	S 169	Fém	Szög
2015.07.23	VII. szelvény	S 169	Kerámia	Kályhaszem
2015.07.23	II. szelvény S 120 faltól D-re	S 138	Csont	Csont
2015.07.23	II. szelvény S 120 faltól D-re	S 138	Fém	Szög
2015.07.23	II. szelvény S 120 faltól D-re	S 138	Egyéb	Salak
2015.07.23	II. szelvény S 120 faltól D-re	S 138	Kerámia	Kerámia
2015.07.23	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 174	Fém	Fém
2015.07.23	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 174	Kerámia	Kerámia
2015.07.23	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 174	Csont	Csont
2015.07.24	VII. szelvény	S 169	Csont	Csont
2015.07.24	VII. szelvény	S 169	Fém	Szög
2015.07.25	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 174	Fém	Fém
2015.07.25	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 174	Csont	Csont
2015.07.25	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 174	Kerámia	Kerámia
2015.07.24	VII. szelvény	S 1	Csont	Csont
2015.07.24	VII. szelvény	S 1	Fém	Szög
2015.07.27	II. szelvény	Szórvány	Fém	Szög
2015.07.27	VII. szelvény	S 1	Csont	Csont
2015.07.27	VII. szelvény	S 1	Kerámia	Kerámia
2015.07.27	VII. szelvény	S 1	Fém	Szög
2015.07.27	VII. szelvény	S 169	Csont	Csont
2015.07.27	VII. szelvény	S 169	Fém	Szög

2015.07.27	VII. szelvény	S 175	Csont	Csont
2015.07.28	VII. szelvény	S 175	Egyéb	Vakolat
2015.07.28	VII. szelvény	S 164	Fém	Szög
2015.07.28	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 170	Csont	Csont
2015.07.28	II. szelvény S 120-as faltól É-ra	S 170	Kerámia	Kerámia
2015.07.28	VII. szelvény	S 164	Fém	Szög
2015.07.28	VII. szelvény	S 164	Csont	Csont
2015.07.28	VII. szelvény	S 164	Kerámia	Kerámia
2015.07.29	VII. szelvény	S 167	Csont	Csont
2015.07.29	VII. szelvény	S 167	Kerámia	Kerámia
2015.07.29	VII. szelvény	S 121/123 teteje	Csont	Csont
2015.07.29	VII. szelvény	S 167 teteje	Egyéb	Vakolat
2015.07.31	II. szelvény S120 faltól D-re	S 147	Csont	Csont
2015.07.31	II. szelvény S120 faltól D-re	S 147	Kerámia	Kerámia
2015.07.31	VII. szelvény	S 1	Csont	Csont
2015.07.31	VII. szelvény	S 167	Fém	Szög
2015.07.31	VII. szelvény	S 167	Egyéb	Vakolat
2015.07.31	VII. szelvény	S 167	Csont	Csont
2015.07.31	VII. szelvény	S 167	Kerámia	Kerámia
2015.08.05	II. szelvény S120 faltól D-re	S 147	Kerámia	Kerámia
2015.08.05	II. szelvény S120 faltól D-re	S 147	Csont	Csont
2015.08.05	VII. szelvény	S 169	Csont	Emberi csont
2015.08.05	VII. szelvény	S 169	Fém	Szög
2015.08.05	VIII. szelvény	S 180	Fém	Fém
2015.08.05	VIII. szelvény	S 182	Fém	Szög
2015.08.05	VIII. szelvény	S 182	Kerámia	Kerámia
2015.08.05	VIII. szelvény	S 182	Csont	Csont
2015.08.05	VIII. szelvény	S 180 - S182 találkozása	Fém	Szög
2015.08.05	VIII. szelvény	S 180 - S182 találkozása	Csont	Csont
2015.08.05	VIII. szelvény	S 181	Egyéb	Vakolat
2015.08.05	VIII. szelvény	S 181	Kerámia	Tál alakú kályhaszem

2015.08.05	II. szelvény DNY	S 83	Vas	Szög
2015.08.05	II. szelvény DNY	S 83	Kerámia	Kerámia
2015.08.05	II. szelvény DNY	S 28	Csont	Állatcsont
2015.08.06	II. szelvény S120 faltól D-re	S 150	Kerámia	Kerámia
2015.08.06	II. szelvény S120 faltól D-re	S 150	Csont	Csont
2015.08.04	II. szelvény S120 faltól D-re	S 147	Csont	Állatcsont
2015.08.06	VII. szelvény D-i vége	S 169	Csont	Másodlagos helyzetű embercsont
2015.08.06	VII. szelvény D-i vége	S 169	Csont	Másodlagos helyzetű embercsont
2015.08.06	VII. szelvény D-i vége	S 169	Csont	Másodlagos helyzetű embercsont
2015.08.06	VII. szelvény D-i vége	S 169	Csont	Másodlagos helyzetű embercsont
2015.08.06	VII. szelvény D-i vége	S 169	Csont	Másodlagos helyzetű embercsont
2015.08.06	VII. szelvény D-i vége	S 169	Csont	Másodlagos helyzetű embercsont (koponya)
2015.08.06	II. szelvény S120 faltól D-re	S 153	Kerámia	Kerámia
2015.08.06	II. szelvény	S 87 alapozási árok		
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 171	Csont	Embercsont, alsó végtag
2015.08.07	VIII. szelvény	S 182	Csont	Csont
2015.08.07	VIII. szelvény	S 182	Kerámia	Kerámia
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 183	Csont	Embercsont, alsó végtagok
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 183	Csont	Embercsont, felső végtag
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 183	Csont	Embercsont, alsó végtag
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 183	Csont	Embercsont, medencecsont
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 183	Csont	Embercsont, mellkas
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 183	Csont	Embercsont, gerinc
2015.07.28	VII. szelvény	S 164	Csont	Csont
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 171	Csont	Embercsont, koponya
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 171	Csont	Embercsont, medence

2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 171	Csont	Embercsont, gerinc
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 171	Csont	Embercsont, medence
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 171	Csont	Embercsont, mellkas
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 171	Csont	Embercsont, felső végtag
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 171	Csont	Embercsont, alsó végtag
2015.08.07	II. szelvény DNY	S 91	Kerámia	Kerámia
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 189	Csont	Embercsont, bordák
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 189	Csont	Embercsont, lábfejcsonatok
2015.08.07	II. szelvény DNY	S 87	Kerámia	Kerámia
2015.08.07	VII. szelvény D-i vége	S 183		Embercsont, koponya
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S12	Kerámia	Kerámia
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S12	Csont	Állatcsont
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S12	Fém	Fém
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S190	Csont	Faragott csonteszköz
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S190	Kerámia	Kerámia
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S191	Kerámia	Kerámia
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S191	Csont	Állatcsont
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S45	Kerámia	Kerámia
2015.10.21	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S45	Csont	Állatcsont
2015.10.22	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S47	Kerámia	Kerámia
2015.10.22	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S47	Csont	Állatcsont
2015.10.22	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S50	Kerámia	Kerámia
2015.10.22	VII. szelvény S184 sír bontása	S164	Kerámia	Kerámia
2015.10.22	II. szelvény 1,8 x 1,8 m-es blokk	S50	Pézn	15. századi érme
2015.10.22	VII. szelvény S184 sír betöltése	S184	Fém	Szög
2015.10.22	VII. szelvény	S192	Egyéb	Textil
2015.10.22	VII. szelvény S184 sír betöltése	S184	Egyéb	Vakolat
2015.10.22	VII. szelvény	S192	Csont	Emberi csont
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	Koponya
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	bal lapocka + bal kulcsont
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	jobb lapocka + jobb kulcsont
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	Szegycsont

2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	Bal karcsontok
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	bal kézfej
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	jobb karcsontok
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	jobb kézfej
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	bal bordák
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	jobb bordák
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	keresztcsont
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	bal csípőcsont
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	jobb csípőcsont
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	bal lábcsonatok (comb + lábszár)
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	bal lábfej
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	jobb lábcsonatok (comb + lábszár)
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	jobb lábfej
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	nyaki csigolyák
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	háti csigolyák
2015.10.26	VII. szelvény	S192	Csont	ágyéki csigolyák

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

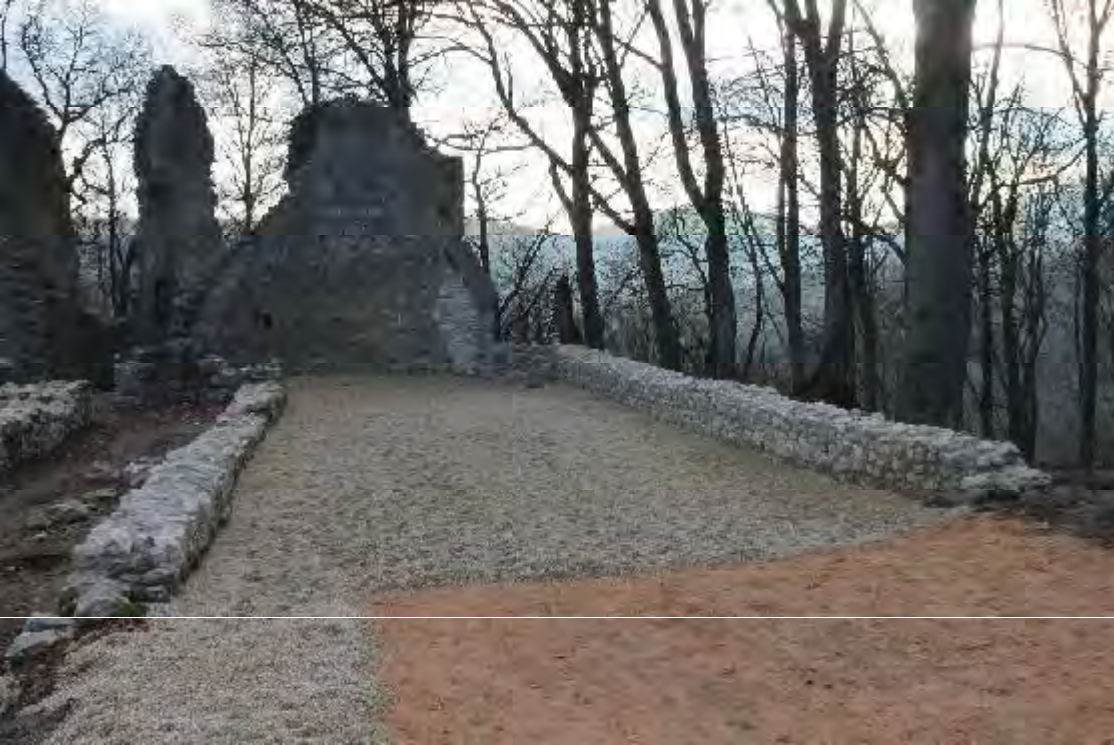
38

39

40

41

42

43

44

45

46

Miskolc - Szentlélek, pálos kolostor régészeti feltárása és állagmegóvása (2014-2015)	
Pályázati azonosító: 3234/00257	
Fotódokumentáció szakmai beszámolóhoz	
Kép száma	Kép leírása
1	A templom északnyugati pillére 2013-ban, az állagvédelmi munkák előtt.
2	A II. szelvény a feltárás előtt 2014-ben, háttérben az már állagvédelmi munkával érintett pillérrel.
3	A IV. szelvény a feltárás kezdetén (2014).
4	A II. szelvény 16. századi rétegei (2014).
5	A IV. szelvény 16. századi rétegei (2014).
6	A IV. szelvény jelenségei (2014).
7	A VI. szelvény a feltárás kezdetén (2014).
8	A VI. szelvényben található temetkezések (2014).
9	Az V. szelvényben észlelt jelenségek (2014).
10	A II. szelvényben észlelt jelenségek a feltárás során (2014).
11	A II. szelvényben azonosított pince a feltárás végén (2014).
12	
13	Múzeumok Éjszakája 2014
14	
15	
16	Ásatási nyílt nap (2014)
17	
18	
19	A Nyitott Templomok Napja rendezvénysorozat 2014. évi plakátja.
20	A II. szelvény területe a feltárás kezdetén (2015).
21	A VII. szelvény 16. századi rétegei.
22	
23	Ásatási nyílt nap (2015)
24	
25	A II. szelvény északi részén található pince rétegsora.
26	A 2013-2014-es rétegsor egységesítése végett kinyitott blokk rétegei a II. szelvényben.
27	A VIII. szelvény középkori rétegei a kutatás kezdetén.
28	A II. szelvény rétegei.
29	A VII. szelvényben kibontott temetkezések.
30	A VIII. szelvényben kibontott jelenségek.
31	A VII. szelvényben kibontott S192 temetkezés.
32	A nyugati zárófal az állagvédelmi munkák megkezdése előtt.
33	A 2013-ban kinyitott III. és a 2014-ben kutatott IV. szelvény a tereprendezést követően.
34	A II. szelvény területének rendezése az állagmegóvási munkák kezdetén.
35	A kolostor nyugati traktusa a tereprendezést követően.
36	Az állagmegóvással érintett nyugati zárófal.
37	
38	A nyugati szárny a kivitelezés idején.
39	
40	A kolostor nyugati szárnya az állagmegóvási munkákat követően.
41	
42	Rendhagyó történelemóra szegedi általános iskolásoknak.
43	

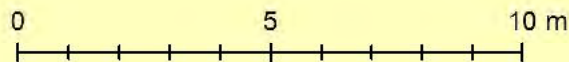
44	
45	Múzeumok Éjszakája 2015
46	

Miskolc-Szentlélek, pálos kolostor kutatása - 2014-15

- A templom ép falai
- Feltárt falszakaszok
- A 2014. évi feltárás szelvényei
- A 2015. évi feltárás szelvényei

M 1:150

Herman Ottó Múzeum

H-3529 Miskolc, Görgey Artúr u. 28. Levélcím: H-3501 Miskolc, Pf. 4.

Tel.: (+00 36) 46/560-170, 560-171, Igazgató/Director: 46/560-172

Fax: (+00 36) 46/555-397; E-mail: titkar@hermuz.hu

CIB Bank Zrt.: 10700086-67733271-52000001

Karbantartási terv a Miskolc – Szentlélek, pálos kolostornál 2014 – 2015-ben folytatott régészeti feltáráshoz és állagmegóváshoz

Az előzmények rövid ismertetése:

2013-ban az ÉSZAKERDŐ Erdőgazdasági Zrt. kezelésében, és a Magyar Állam tulajdonában lévő, Miskolc közigazgatási területén fekvő Miskolc – Szentlélek, pálos kolostor régészeti feltárára és állagmegóvási munkálataira a Herman Ottó Múzeum a Nemzeti Kulturális Alap pályázatán támogatást nyert el. Az elnyert támogatási összeg és a szükséges önrész segítségével, az engedélyezett tervek alapján megtörtént a templom északnyugati pillérének, továbbá a nyugati traktus 16. századi zárófalának állagvédelmi munkái. A terveket Rostás László és Sipos Szabolcs készítették el. A kivitelezés során a munkálatokat ellenőrizte, illetve koordinálta a Hermán Ottó Múzeum részéről Szörényi Gábor András régész, a tervezők részéről Sipos Szabolcs építész. A munkálatok kivitelezője a Borsod - Bos Kft., a kivitelezés felelős műszaki vezetője Dohány András volt.

Az elvégzett állagvédelmi munkák:

A templom északnyugati pillére a 2013-as tél során megrepedt, félő volt, hogy leszakad. A templom területét érintő állagvédelmi munkák 2013 előtt utoljára az 1970-es években folytak Ferenczy Károly vezetésével. Azóta a romterületet az erdő visszahódította, több helyen növényzet nőtt a még álló templomfalakon is. Az északnyugati pillér alatt vezetett el a templomot körüljáró út is, így a turisták számára az akkori, 2013-as állapot fokozottan balesetveszélyessé vált. 2014 januárjában elkészült az északnyugati támpillér megerősítése, konzerválása.

A kolostor 16. századi, nyugati zárófalát illetően a feltárások során megfigyelhető volt, hogy hogy e falszakasz nem függőleges, hanem enyhe szögben kifelé dőlt. Ennek magyarázata a pusztulást követő időszakban rejlik. A tető nélkül maradt traktusba folyamatosan behulló csapadék és a fagy hatására a még álló fal a víz folyási irányába, kifelé mind jobban megdőlt. A 2015-ben végzett helyreállítás során ezért szükséges volt drénezéssel elvezetni a felszín alá bejutó vizeket a fal tövéből. Ennek kivezető csövéhez szerencsés módon nem kellett a falat áttörni, hiszen azt egy 2013-ban feltárt – egyelőre kérdéses funkciójú – középkori kivezető nyílásba tudtuk behelyezni.

A fal belső oldalán kialakítandó modern járószintet a legfelső középkori járószint, a téglá és agyagpadló fölé terveztük. Ennek rétegrendjét geotextília, agyag, murvaréteg és gyöngykavics jelentette, 1,5-4,5%-os lejtéssel nyugati irányba. A hirtelen érkező felszíni csapadék elvezetésére a délnyugati sarokban egy csapadékgyűjtő akna is beépítésre került, a déli falon lévő kivezető nyílással. Mind a dréncső, mind a felszíni vízgyűjtő kivezetése során a falaktól kellő távolságba kellett vezetni a vizet, hogy az természetes lejtéssel lefolyhasson a hegyoldalra.

Az alapjaiig visszabontott fal mintegy 19 folyóméteren az eredeti fal saját köveiből, az ásatáson feltárt omladék kőanyagából, a falmagban, a nem látszó felületeken pedig tapolcai mészkőből került visszaépítésre, trasszhabarcs kötőanyaggal, ujjnyi vastag és 1-2 cm mély fugázással. Az eredeti fal egyetlen építészeti részletét egy kiegyenlítőszint jelentette. Ez meglepő módon nem teljesen vízszintes, nagyon enyhén – a terepet követve – déli irányba lejt. Ezt a néhány százalékos lejtést meghagyva alakítottuk ki a visszabontást követően is a falegyent, melyet 60 cm-es közönként megismételtünk. További részletelemek a falon nem ismertek, mindössze egy reneszánsz ablakkeret töredéke árulkodhat arról, hol sejthető ablaknyílás a nyugati homlokzaton.

A falat a 2014-ben megerősített pillérbe csatlakoztattuk. A kolostornégyszög nyugati traktusa így egy zárt tér hatását keltő romkertté alakult.

A felhasznált anyagokat illetően l. a mellékelt teljesítménynyilatkozatokat.

A szükséges karbantartási munkálatok ismertetése:

Fagyhatás

Az évi átlagos negyven fagyciklus a fagyálló épületszerkezeteket is állandóan támadja, így elkerülhetetlen a károsodás. E hatás ellen csak a rendszeres szemrevételezés alapján történő rendszeres karbantartással lehet védekezni. Az elmulasztott karbantartás a károk fokozódásához, az állagmegóvás pusztulásához vezethet. A fagy a növényzet hatására, vagy a fizikai behatásokra kialakult résekbe befolyt víz révén tudja e káros hatását kifejteni. Megakadályozható e folyamat a tél előtti szemrevételezéssel és a látható részek habarccsal történő kiöntésével. A habarcs lehet a falazásnál alkalmazott habarcs hígabb változata, vagy egyszerű oltott mész homokkal keverve. A bekövetkezet fagykár javítását a tavaszi szemrevételezés után lehet elvégezni a kifagyott részek eltávolítása után az előzőekben leírt anyagokkal.

Változó hőhatásra fellépő hőtágulás

E jelenség jelen esetben nem jellemző a falazó anyag és a habarcs hasonló hőtágulási jellemzői miatt. Ha előfordul, a tél előtt az előző pontban leírt módon, a károsodott rész eltávolítása után javítható.

Növényzet megtelepedése

E károkozás az egyik legjellemzőbb károsodási forma romjaink esetében. A növényzet – akár egygyári, akár évelő – évről-évre elindítja támadását a fal ellen. A fal kedvező életteret biztosít a magok kikelésének, mivel az egyenetlen felületben mindig kialakul a számára minimálisan szükséges élettér. A megtelepedett és kihajtott növény a növekvő gyökerével igyekszik rést találni, vagy kialakítani a falazatban, ezt a falazó anyag és a habarcs között tudja megvalósítani. A növényzet károsító hatása két szempontból káros: a növekvő gyökér feszíti szét környezetét, tehát elválasztja a falazó anyagot és a habarcsot. E tevékenységét igyekszik egyre mélyebben megvalósítani. E mechanikai hatást kiegészíti a résekbe beszívódó víz téli fagyhatása is. A növényzet károsító hatása ellen a romfalon a rendszeres vegyi növényirtás elvégzésével lehet csak védekezni. A védekezést időben, a növényzet korai fejlődési ciklusában kell elvégezni. A mechanikai növényirtás nem megfelelő megoldás, mert ezt csak a növény kifejlett állapotában lehet elvégezni, amikor már a növény részlegesen károsította a falat. A vegyi védekezést a termőidő alatt legalább két alkalommal el kell végezni, ennek módját illetően a Bükk Nemzeti Park szakembereivel kell konzultálni. A már

megtelepedett növényzet mechanikai eltávolítása után a korábban leírtak szerint a réseket ki kell javítani.

Csapadék hatásai

A csapadék elvileg a tömör falszerkezetet nem károsítja. A falszerkezet soha nem víztömör, másrészt a csapadéknak a legtöbb esetben savas kémhatása van. E kettő együtt általában vegyi formában károsítja a falat, mivel e falszerkezeteken nincs meg az elsődleges védelemre szolgáló vakolat. E károsítás ellen az éves szemrevételezés során észlelt hibák javításával lehet védekezni.

Mechanikai hatások

A romfalakon kétfajta mechanikai hatás károkozása figyelhető meg. A környező erdők növényzeteinek, letöredező darbjainak mechanikai hatása, mely csak igen nagy elemek esetében számottevő, és a látogatók lelkes falmászásának mechanikai hatása. Elmondható, hogy a látogató a legnagyobb rongálási forrás. Ezen rongálás ellen napjainkban csak rendszeres karbantartással lehet védekezni.

A karbantartás időbeni meghatározása

A karbantartást évente meg kell ismételni, lehetőleg a téli időszak után és következő tél előtt. A vegyi beavatkozást e két időszak között is alkalmazni kell. A szemrevételezést tavasszal, ősszel kell elvégezni, valamint a látogatási időszakban több alkalommal.

Miskolc, 2016. február 26.

Miskolczi Melinda
Miskolczi Melinda
régész
Herman Ottó Múzeum

A circular blue ink stamp from the Herman Ottó Múzeum in Miskolc. The text around the perimeter reads "HERMAN OTTÓ MÚZEUM" at the top and "MISKOLC" at the bottom. In the center, there is a small illustration of a building or monument, with the year "1899" printed below it. Two small asterisks are positioned on either side of the year.